

163785

T.C.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ANTRENÖRLÜK EĞİTİMİ ANABİLİMDALI

**FUTBOL SEYİRCİSİNİN SOSYO-EKONOMİK YAPISININ ŞİDDETE ETKİSİ
(KARAMANSPOR ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mustafa YILDIZ

Danışman

Yrd.Doç.Dr. İ. Bülent FİŞEKÇİOĞLU

KONYA-2004

İÇİNDEKİLER

1.GİRİŞ	1
2.LİTERATÜR BİLGİ	3
2.1.Futbol	3
2.1.1.Futbolun Tarihi Gelişimi.....	3
2.1.2.Türkiye’de Futbol	4
2.1.3.Futbolun Toplumsal Boyutu	6
2.1.4.Futbolun Karakteristik Özelliği	7
2.1.5.Futbolun Toplum Üzerindeki Etkisinde Sebep-Sonuç İlişkisi.....	8
2.1.5.1.Ayakla Oynanması.....	8
2.1.5.2.Kolay Oynanabilme	9
2.1.5.3.Doğayla Mücadele Boyutu	9
2.1.5.4.Geniş Alan	10
2.1.5.5.Aynı Anda Çok Sayıda Kişiyle Oynanması.....	10
2.1.5.6.Topla Bilinçli Temasta Fazla Organ Kullanılması	10
2.1.5.7.Rakiple Temas Düzeyinin Yüksek ve Kurallar İçerisinde Olması	10
2.1.5.8.Hareket Türü Zenginliği	11
2.1.5.9.Mücadele Zenginliği	11
2.1.5.10.Olasılıkların Sonsuzluğu ve Tesadüfün Yeri	11
2.1.5.11.Futbolda Kolektivizm Faktörü.....	12
2.2.Grup, Kalabalık ve Taraftarlık Kavramı	12
2.2.1.Grup Kavramı	12
2.2.2.Kalabalık Kavramı	14
2.2.3.Taraftarlık Kavramı	15
2.3.Saldırganlık Kavramı	17

2.3.1.Saldırıcılık Çeşitleri	17
2.3.2.Sporla Saldırıcılık.....	18
2.3.3.Futbol Seyircisinde Saldırıcılık.....	19
2.4.Şiddet Kavramı	20
2.4.1.Şiddet Çeşitleri.....	21
2.4.2.Sporla Şiddet ve Boyutları	22
2.4.3.Dünyada ve Türkiye’de Önemli Şiddet Olayları	24
2.5.Hooligan Kavramı.....	28
2.5.1.Hooliganizm ve Doğuşu	30
2.5.2.Sporla Hooliganizm	31
2.6.Seyircilerin Saldırıcılık Olmalarında Rol Oynayan Faktörler.....	32
2.6.1.Demografik Faktörler.....	32
2.6.1.1.Yaş	32
2.6.1.2. Cinsiyet	33
2.6.1.3.Fiziki ve Coğrafi Çevre.....	34
2.6.2.Sosyo-Kültürel Faktörler	35
2.6.2.1.Aile.....	36
2.6.2.2.Eğitim.....	39
2.6.2.3.Birincil Gruplar	41
2.6.2.4.Referans Grupları.....	42
2.6.2.5.Sosyal Tabakalar	43
2.6.2.6.Kültür	47
2.6.2.7.Alt Kültür	50
2.6.3.Diğer Faktörler.....	51
2.6.3.1.Kitle İletişim Araçlarının Seyirciler Üzerine Etkisi.....	51
2.6.3.2. Hakemlerin Seyirciler Üzerine Etkisi	52

2.6.3.3. Antrenörlerin Sporcular ve Seyirciler Üzerine Etkisi.....	53
2.6.3.4. Yöneticilerin Seyirciler Üzerine Etkisi.....	54
2.6.3.5. Amigoların Seyirciler Üzerine Etkisi.....	55
2.7. Müsabaka Esnasında Seyircileri Etkileyen Faktörler	55
2.8. Futbol Sahalarındaki Mevcut Problemlerin Çözümüne Yönelik Türkiye’de Yapılan Çalışmalar	57
3. MATERYAL ve METOT.....	61
3.1. Materyal	61
3.2. Metot.....	61
3.3. İstatiki Analizler.....	61
4. BULGULAR.....	62
4.1. Sosyo-Demografik Veriler.....	62
4.2. Çapraz Tablolar.....	79
5. TARTIŞMA ve SONUÇ	85
6.ÖZET	91
7.SUMMARY	92
8. KAYNAKLAR	93
9. ÖZGEÇMİŞ.....	99
10.TEŞEKKÜR	100
11. EKLER.....	101

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Sosyal-Kültürel Etkinin Çeşitli Halkaları.....	36
Şekil 2. Sosyal Tabaka Kriterleri	44

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Ankete Katılan Seyircilerin Cinsiyet dağılımları	62
Tablo 2. Ankete Katılan Seyircilerin Yaş Dağılımları.....	62
Tablo 3. Ankete Katılan Seyircilerin Eğitim Durumları.....	63
Tablo 4. Ankete Katılan Seyircilerin Meslek Dağılımları	63
Tablo 5. Ankete Katılan Seyircilerin Ortalama Aylık Gelirlerindeki Dağılım.....	64
Tablo 6. Ankete Katılan Seyircilerin Doğum Yerlerine Göre Dağılımları.....	64
Tablo 7. Ankete Katılan Seyircilerin Medeni Durumlarına Göre Dağılımları	64
Tablo 8. Ankete Katılan Seyircilerin İkamet Ettikleri Yerlere Göre Dağılımları.....	65
Tablo 9. Ankete Katılan Seyircilerin İkamet Ettikleri Ev Tipine Göre Dağılımları.....	65
Tablo 10. Ankete Katılan Seyircilerin İkamet Ettikleri Evin Mülkiyetini Kime Ait Olduğunun Dağılımı	65
Tablo 11. Ankete Katılan Seyircilerin Otomobillerinin Olup Olmadığına İlişkin Dağılımları	66
Tablo 12. Ankete Katılan Seyircilerin Ne Tür Televizyon Programları İzlediklerine İlişkin Dağılımları	66
Tablo 13. Ankete Katılan Seyircilerin Futboldaki Oyun Kurallarını ve Yapılan Değişiklikleri Bilip Bilmediklerine İlişkin Dağılım	66
Tablo 14. Ankete Katılan Seyircilerin Tuttukları Takımlara Haksızlık Yapılıp Yapılmadığına İlişkin Dağılımlar.....	67
Tablo 15. Ankete Katılan Seyircilerin Müsabakalara Gitme Sıklığının Dağılımları.....	67
Tablo 16. Ankete Katılan Seyircilerin Günlük Yaşantılarındaki Tepkiler İle Müsabaka Eşnasındaki Tepkilerin Aynı Olup Olmadığına İlişkin Dağılım	68
Tablo 17. Ankete Katılan Seyircilerin Amigolar Tarafından Nasıl Etkilendiklerine İlişkin Dağılım	68
Tablo 18. Ankete Katılan Seyircilerin Amigoların Davranışlarını Nasıl Değerlendirdiklerine İlişkin Dağılım	68

Tablo 19. Ankete Katılan Seyircilerin Takımlarının Mağlup Olmasından Nasıl Etkilendiklerine İlişkin Dağılım	69
Tablo 20. Ankete Katılan Seyircilerin Takımlarının Mağlup Olmasından Nasıl Etkilendiklerine İlişkin Dağılım	69
Tablo 21. Ankete Katılan Seyircilerin Takımlarının Mağlup Olmasından Sonra Hırslarını Kimden Çıkardıklarına İlişkin Dağılım	70
Tablo 22. Ankete Katılan Seyircilerin Taraftarlar Arasındaki Şiddet Olaylarının En Önemli Nedeninin Ne Olduğuna İlişkin Dağılımı	70
Tablo 23. Ankete Katılan Seyircilerin Müsabaka İzlemeye Gitme Sebeplerine İlişkin Dağılım	71
Tablo 24. Ankete Katılan Seyircileri, Futbol Müsabakalarından Önce Saldırganlığa Yönelten En Önemli Faktörün Ne Olduğuna İlişkin Dağılım	71
Tablo 25. Ankete Katılan Seyircileri, Futbol Müsabakaları Esnasında Saldırganlığa Yönelten En Önemli Faktörün Ne Olduğuna İlişkin Dağılım	72
Tablo 26. Ankete Katılan Seyircilerin Şiddet Olaylarına Karşı Alınabilecek En Önemli Tedbirin Ne Olacağına İlişkin Dağılım	72
Tablo 27. Ankete Katılan Seyircilerin Kitle İletişim Araçları Şiddeti Kötüklüyorlar mı Sorusuna İlişkin Dağılımı	73
Tablo 28. Ankete Katılan Seyircilerin Karamansporun II. Lige Çıkmasının Şehri Hangi Yönde Etkileyeceğine İlişkin Dağılımı	73
Tablo 29. Ankete Katılan Seyircilerin Yöneticilerin Tavırları Olayların Çıkmasına Neden Olabilir mi Sorusuna İlişkin Dağılım	74
Tablo 30. Ankete Katılan Seyircilerin Herhangi bir Olaya Katılıp Katılmadıklarına İlişkin Dağılım	74
Tablo 31. Ankete Katılan Seyircilerin Cezai Önlemler Şiddet Olaylarını Engeller mi Sorusuna İlişkin Dağılım	74
Tablo 32. Ankete Katılan Seyircilerin Futbol Müsabakalarında Şifreli Yayını Onaylıyor musunuz Sorusuna İlişkin Dağılım	75
Tablo 33. Ankete Katılan Seyircilerin Futbolcu Olsalardı Hangi Mevkide Oynamak İsterlerdi Sorusuna İlişkin Dağılım	75

Tablo 34. Ankete Katılan Seyircilerin Karamanspor Taraftarı Olmamaları Durumunda Hangi Takımı Tutacaklarına İlişkin Dağılım.....	76
Tablo 35. Ankete Katılan Seyircilerin Türkiye 1. Futbol Liginde Seyircisi En Fazla Taşkınlık Yapan ve Yapmayan Takımlara İlişkin Dağılım	77
4.2. Çapraz Tablolar.....	79
Tablo 36. Ankete Katılan Seyircilerin Yaş Grupları İle Hakemlerin Takımları Aleyhine Vermiş Oldukları Karada Tavırlarının Nasıl Olacağı Arasındaki İlişki	79
Tablo 37. Ankete Katılan Seyircilerin Eğitim Durumları İle Hakemlerin Takımları Aleyhine Vermiş Oldukları Karada Tavırlarının Nasıl Olacağı Arasındaki İlişki	80
Tablo 38. Ankete Katılan Seyircilerin Eğitim Durumları İle Taraftarı Olunan Takımın Mağlubiyetinden Sonra Hırsınızı Kimden Çıkarırsınız Arasındaki İlişki	81
Tablo 39. Ankete Katılan Seyircilerin Eğitim Durumları İle Taraftarlar Arasındaki Şiddet Olaylarının Sebepleri Arasındaki İlişki	82
Tablo 40. Ankete Katılan Seyircilerin Atık Gelir Dağılımları İle Hakemlerin Takımları Aleyhine Vermiş Oldukları Karada Tavırlarının Nasıl Olacağı Arasındaki İlişki	83
Tablo 41. Ankete Katılan Seyircilerin Medeni Durumları İle Hakemlerin Takımları Aleyhine Vermiş Oldukları Karada Tavırlarının Nasıl Olacağı Arasındaki İlişki.....	84

1.GİRİŞ

Spor, özellikle seyirci, şampiyon ve madalya üçlüsünden oluşan, ya da görsel yönü ön plana çıkan, kitleleri peşinden sürükleyen, politika ve ideolojilerin reklam aracı olabilen, anlam değişikliğine uğratarak ticaretleştirilen insani etkinlik olarak karşımıza çıkmaktadır (Acet 2001).

Bir toplumun özünü oluşturan önemli unsur uğraştığı spor dalı ve bu spor dalı üzerindeki övgüleridir. Toplumda egemen olan sporun yapısındaki incelemeler, o topluma ve kültürü hakkında önemli ip uçları sağlar (Acet 2001).

Gün geçtikçe büyük önem kazanan, hızla yayılan ve gelişen futbol, gerek futbolcuların çalışma şartlarını iyileştirmek, gerekse de seyircilere daha iyi izleme, zevk ve haz duyma imkanı verebilecek gelişmeler sağlamakta olup, futbolun gelişmesine ve daha geniş kitlelere yayılmasına hız kazandırmaktadır. Bilindiği gibi futbol, maddi herhangi bir menfaat beklemeden amatörce ve profesyonelce birçok kişi tarafından meslek olarak yapılmaktadır. Amatör futbol, insanların sağlıklı yaşam için yaptıkları aktivitelerle sınırlı kalmaktadır. Ancak profesyonel futbol, seyirci önünde sportif müsabaka veya yarışma şeklinde gerçekleşir. Profesyonel futbolda seyirci hasılatı önemlidir. Çünkü profesyonel futbol aktiviteleri sunun kulüp, kurum ve kuruluşların gelirleri seyircinin ilgisine ve elde edilecek hasılatı bağlı olarak değişmektedir. Dolayısıyla profesyonel futbol, pazarlanabilir bir ürün haline gelmiş ve ticaretleştirilmiştir. Bu sebeple futbol kulüpler veya profesyonel futbol takımı sahipleri, pazardan fazla pay almak için kulüp taraftarlığını teşvik edecek tavır ve tutumlar içine girmişlerdir. Ayrıca takım taraftarları, destekledikleri takım ile özdeşleşmektedirler (Acet 2001).

Futbol takımı taraftarlığının psikolojik ve sosyal nedenlerle ortaya çıktığı söylenebilir. Her toplumda bireylerin çeşitli gereksinimleri vardır. Bireyler bunları dürtü ve güdülerıyla davranışlara dönüştürürler ve bir ihtiyaçtan doğan doyuma ulaşırlar, işte takım taraftarlığının temelinde de bu yatmaktadır. Taraftarlar zaman zaman kendi özel yaşamlarındaki beklentilerini ve umutlarını takımı veya kulübün bazıları ile doyurmaktadır (Yüksel ve ark 1998).

Bugün seyirci ve seyircilerin davranışları, bunların kişilik özellikleri bir tartışma konusu haline almıştır. Özel izlenimlerden, bilimsel çalışmalara kadar dile getirmekte olan bu konu etrafındaki fikirler, değişik olmakla beraber, genel eğilim şudur ki, son yıllarda tribünler birer problem arenası haline almış, seyircilerin ve taraftarların davranışlarında istenmedik yönde değişiklikler olmuştur. Taraftarın her geçen gün takımlarına karşı biraz daha tutumlu,

gerçekleri görmeye karşı isteksiz, rakip takımın sporcularına ve seyircilerine karşı saygısız, acımasız, hakemlere karşı saldırgan hale geldikleri kanısı gerek sporcu, gerek seyirci ve gerekse spor kamuoyu tarafından açıkça gözlenmektedir (Acet 2001).

Dünyanın bir çok ülkesinde olduğu gibi ülkemizde de futbol takımı taraftarlığı toplumumuzun önemli bir kesimi için büyük değer taşımaktadır. Bazen futbol takımları arasındaki rekabet bu kesim için ülkenin çeşitli politik ve ekonomik sorunlarından daha da ilgi çekici olabilmektedir. Futbol takımı taraftarlığının psikolojik ve sosyal nedenlerle ortaya çıktığı söylenebilir. Her toplumda bireylerin çeşitli gereksinimleri vardır. Bireyler bunları dürtü ve güdülerıyla davranışlara dönüştürürler ve bir ihtiyaçtan doğan doyuma ulaşırlar, işte takım taraftarlığının temelinde de bu yatmaktadır. (Yüksel ve ark 1998)

Bu araştırmanın amacı, futbol seyircisinin saldırganlık, şiddet ve holiganizme yönelmelerinde rol oynayacağı düşünülen, sosyo ekonomik ve kültürel faktörlerin nedenlerini araştırmak ve çözüm önerileri üretebilmektir.

2.LİTERATÜR BİLGİ

2.1.Futbol

Biri kaleci olmak üzere, on birer kişilik iki takım arasında oynanan, küre biçimindeki özel bir topun, eller ve kollar kullanılmadan (kaleciler hariç), ayakta, kafa ve vücudun diğer bölümleriyle vurulup rakip kale çizgisinden içeriye geçirilerek, sayı (gol) yapılmasına dayalı bir oyun olan futbol, çağımızın en sevilen spor dalı olarak kabul edilir. Bunda futbol oynayabilmek için özel bir vücut yapısına gerek olmamasının çok kişiyle oynanmasının, ayakla oynanmasının, geniş bir alanda oynanmasının, topla oynarken daha fazla organın bilinçli olarak kullanılmasının, hareket türü zenginliğinin, mücadele zenginliğinin olasılıkların sonsuzluğu, tesadüf kolektivizmin ve temelde yüzyıldır değişmemiş oyun kurallarının etkisi vardır (Apaydın 2000).

Futbol, bir yarışma olduğu kadar, aynı zamanda da bir gösteri ve şölen niteliğindedir. Stadyumlara milli maç, kupa finali ya da bir derby maçını izlemeye gelen kişiler, maç izleme keyfini hiç bir şeye değişmezler. Onbinlerce futbolsever, tutkunu oldukları kulübe ya da milli takımımıza destek sağlayabilmek, o atmosferi yaşayabilmek için saatler öncesinden stadları doldurur, belki de uzak şehirlerde, deplasmana giderler. Bunların hepsi, futbolda seyir zevki ve futbolun aynı zamanda bir gösteri sanatı olmasının sonucudur (Özküçük 1999).

2.1.1.Futbolun Tarihi Gelişimi

Günümüzde büyük kitlelerin ilgilerinin odak noktası olan futbol oyununun, ilk olarak ne zaman ve nerede oynandığı bilinmemektedir. M.Ö. 2500 yılında Çin İmparatoru Hvang-Ti'nin askerlerine iki direk arasından geçirilerek bir top ile çeviklik talimi yaptırdığı eski Çin kaynaklarında belirtilmektedir. Orta Asya Türklerinin "Tepük" adı verilen bir oyunu oynadıklarını Kaşgarlı Mahmud'un "Divan-ül Lugat-it Türk" adlı eserinden öğreniyoruz. Günümüzde oynanan modern futbol ise İsa'nın doğuşundan sonra Roma'da askerler arasında oynanan "Harpostrum"a dayanmaktadır. Harpastrum Elenlerin "episkyres" adlı oyunundan esinlenmiştir, ortaçağ'da oynanan "la savle" adlı oyun da futbolla benzerlikler içermektedir. İçinde her türlü serbestlik bulunduğu için çok sert bir oyun olmuştur. Ortaçağda köylüler top diye adlandırılan şişirilmiş bir işkembeye vuruyorlardı. Katolik kiliselerde onları destekliyorlardı (Özmen 2000).

Bugünkü oynandığı anlamda futbol ilk kez İngiltere'de başlamıştır. İlk futbol kulübü 1857 yılında kurulmuş olan Sheffield'dir. Modern futbolun doğum tarihi ise İngiliz Futbol Birliğinin kurulduğu 26 Ekim 1863 yılıdır. Futbol çağımızın en çok sevilen izlenen spor

dalıdır. Futbola olan ilginin artması özellikle iki kesimin dikkatinden kaçmamıştır. Sermayedarlar ve kiliseler futbolun gelişmesinde önemli rol oynamışlardır. Arsenal demir-çelik işçilerinin, Liverpool tersane işçilerinin bulunduğu yörelerde kurulmuştur.

İşçi nüfusunu sürekli ve tam olarak kuşattıklarından kuşku duyan patronlar, yanlarında çalıştırdıkları ücretlilerine, hastanelerin ve okulların dışında, stadyumları ve diğer sportif yapılarında kısa sürede sundular. Özel sermaye patronlarının denetiminde ve yardımıyla çok sayıda spor birliği, kulübü kurulmuştur (Bourdieu 1997).

Futbol beraberinde futbol endüstrisini de yaratmıştır. İşçi kökenli seyircilerin takımlarını izleyeceği, destekleyeceği ve sorunlarından uzaklaşabileceği mekanlar inşa edilmiş ve stadyumlar yüzyıllar sonra antik tiyatroların, arenaların yerlerini almıştır. 1888 yılında 12 kulübün katılımı ile “İngiliz Profesyonel Ligi” kuruldu. Kısa bir süre içerisinde futbol önce Avrupa’da sonra Latin Amerika ve Asya’da oynanmaya başladı. 21 Mayıs 1904 tarihinde Uluslar arası Futbol Federasyonları Birliği (FİFA) kuruldu. İlk büyük futbol organizasyonu 1930 yılında Uruguay’da gerçekleştirilen dünya kupası olmuştur (Özmen 2000).

Avrupa Futbol Birliği (UEFA)’nın kurulması ise 1954 dünya kupası maçlarından önce Belçika’da Basel şehrinde yapılan toplantı ile gerçekleştirilmiştir (Somalı 1989).

2.1.2. Türkiye’de Futbol

Modern futbolun Türk toplumuna girmesi 19.yüzyılın sonlarına rastlar, Futbol oyunu o dönemde bazı dini inançların da etkisiyle Müslüman Türkler arasında gelişmemiştir. Futbol, Osmanlı toprakları üzerinde ilk defa gayrimüslimler ve ülkede yerleşmiş bulunan yabancı ıruklular tarafından oynanmıştır. Sosyal ve İdari bakımdan başkent İstanbul’a uzak ve rahat olan iki şehir, Selanik ve İzmir futbol oyununun ilk taraftarlarını bulduğu yerdir. 1875 yılında Selanik’te, 1877 yılında İzmir’de bu oyun hafta sonlarını ve yaz akşamlarının en büyük eğlencesi olmuştur (Acet 2001).

Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin 1920’de faaliyete geçmesiyle Türk Spor ve futbolu için önemli adımlar atılmıştır. 1923 yılında ilk spor teşkilatı (T.İ.C.İ.) Türkiye İdman Cemiyeti İttifakı ve buna bağlı olarak Türkiye Futbol Federasyonu F.İ.F.A.’ya kabul edilmesiyle Türkiye bu alanda Dünyadaki yerini almıştır. Cumhuriyetin ilanından üç gün sonra 26 Ekim 1923’te Türk Milli Futbol takımı, İstanbul’da ilk resmi maçını Romanya ile oynamıştır (Bozdemir 1998).

24 Eylül 1951 tarihinde profesyonelliğin kabulü ile Türk Futbolunda yeni bir dönem başlamıştır. 1954’te Avrupa Futbol Federasyonları Birliği (U.E.F.A.)’nın kurulmasından

sonra Türkiye bir Avrupa ülkesi olarak kabul edilme mücadelesi vermiş ve bu isteği F.İ.F.A. tarafından 10 Şubat 1962'de alınan karar uyarınca kabul edilmiştir (Babacan 1993).

İlk Milli Lig maçlarına 1959'da başlanmıştır. İstanbul'dan sekiz, Ankara ve İzmir'den dörder takımın katılımıyla iki gruba ayrılarak oluşturulan, takımlar arasında yapılan maçlarda; Fenerbahçe ve Galatasaray finale kalmışlardır. Finalde Fenerbahçe, Galatasaray'ı yenerek ilk Milli Lig kupasını almıştır.

1963-1964 futbol sezonunda ikinci Türkiye Ligi kuruldu. Bu dönemde futbola ilgi gittikçe artıyordu. Liglere katılma isteği yurdun dört bir yanından geliyordu. Bu nedenle 1965 genel seçimlerine gidileceğinin yaz aylarında bir kararla ikinci Türkiye Ligi 1965-66 mevsiminde genişletilerek iki gruba ayrıldı. 1967-68 mevsiminde süren talebi karşılamak için Türkiye Üçüncü Ligi kuruldu. O da yetmediği için 1970-71 mevsiminde Üçüncü Lig genişletilerek ve dört gruba ayrıldı (Çağlayan 2003).

Bu dönemlerde Türkiye Ligleriyle bütün yurdu futbol heyecanı sarmıştır. Futbol özellikle Anadolu illerinde kadın-erkek genç ihtiyar herkesin heyecanla takip ettiği ve konuştuğu mevzu olmuştur. Bu büyük ilgi ve rağbet kısa zamanda amansız bir rekabete dönüşürken, Türkiye Ligleri ile Türk Futbolunun yeni bir çehre kazandığı inkar edilemez bir gerçek oldu. Bunun en büyük kanıtı da, futbolun bütün yurt genelinde en geniş biçimde yayılması oldu. Gerçi futbol ülke genelinde yayılmıştı ama, oluşan koşulların etkisiyle, dünya futbol tarihinde "Mahalli Şovenizm" olarak bilinen, bizde de "kent savaşları" görünümüne bürünecek olan bir aşamaya gelinmişti (Taşgın 2000).

Futbolun ilk oynanış yıllarından en basit maçların bile kavgalara, kavgalarına, yıkım, ölüm v talana neden olduğu görülmüştür. Türkiye ikinci ligin iki gruba ayrılmasını izleyen Türkiye Üçüncü ligin kurulmasına rastlayan 1967-1968 futbol sezonunda, önce sahalardan tribünlere, oralardan da sokaklara, kentlere sıçrayan, büyük yıkım ve talanlara, can ve mal kayıplarına yol açan kavgalar patlak vermiştir. Bunların "kent savaşları" düzeyine ulaşanları ve "Türk Spor Tarihinde Facia" olarak kabul edilen Kayserispor-Sivasspor müsabakası sırasında ve sonrasında devam eden arbede de 40 kişi hayatını kaybetmiş 6 kişi komada olmak üzere 60 kişi de hayatını kaybetmiştir. Bu arada spor işleriyle görevli Devlet Bakanı Kamil Ocak yaptığı açıklamada, Türkiye ikinci Liginin kaldırılmasını teklif edeceğini ve bunun gerçekleşmesi için de bu sebebin kafi gelebileceğini açıklamasında bulunmuştur (Acet 1997).

Kayserispor-Sivasspor müsabakasından sonra sokağa çıkma yasağı getirilmiştir. Ölümsüz anlatılan ama yıkımı çok olan Eskişehirspor-Bursaspor müsabakası, ölümlü ve yıkımlı Kırıkkale-Tarsus İdman Yurdu, Elazığspor-Malatyaspor, Mardinspor-Urfaspor v.b.

maddi hasara ve ölümlere neden olmuşlardır. Bunların yanında, ev sahibi takımın sahasının bir maçlığına kapatılmasıyla cezalandırılan, hakem ve konuk takımların dövülmesinin söz konusu olduğu bir çok müsabaka yaşanmıştır (Taşgın 2000).

Bu şiddet ve saldırganlık olaylarının yok edilmesi için özellikle sert güvenlik önlemlerinin alınması sonucu, olaylar yatışma noktasına geldi ve lig maçlarında bir durulma oldu, ama izlenen futbol sezonunda “kavgalı” kent kulüplerinin “savaş ihtimali” bütünüyle yok edilmedi. 12 Eylül 1980 öncesinde silahlı çatışma ortamının büsbütün biriktirdiği kaygılarda, olaya en çok gebe Üçüncü Türkiye Ligi, 1979-1980 mevsiminin sona ermesinden sonra kaldırıldı. Onun yerine 1981-1982 sezonunda Mahalli Lig Şampiyonlarının katılacağı “Terfi Maçları” mekanizması geliştirilmiş daha sonraki yıllarda ligler statüsüne geri dönmüştür (Fişek 2003).

2.1.3.Futbolun Toplumsal Boyutu

Bugün milyonlarca kişiyi peşinden koşturan ve halen dünyada en fazla sporcusu ve seyircisi bulunan spor olma özelliğini taşıyan futbol, sınırları belli bir saha üzerinde, on birer oyuncudan teşekkül etmiş iki takım arasında, birbirlerine üstünlük sağlamak, yenmek için yaptıkları bir mücadeledir. Futbol son zamanlarda gerçekleştirilen çeşitli teknik, taktik ve fiziksel gelişmelerden dolayı tümüyle değişmiş bir spordur. Bugün modern futbol çok daha hızlı teknik işbirliği çok daha süreklilik kazanmış bir oyundur (Urartu 1994).

Futbolun; birçok insan için, ruhlarından dürüst duygular ve insanı ilişkilerden oluşan, küçük de olsa bir odacık oluşturmak için tek, hatta bazen en son şans olması önemliliğinin en büyük nedenidir (Kuper 1996). Sınır tanımaz ilişkileriyle ülkelerin ekonomileri, dostluk ve düşmanlıklarını bir anda oluşturan genci, ihtiyarı, kadını, erkeği, dini, dili, ırkı ayırmayan renk cümbüşünün her çeşidini içinde bulunduran futbol, musikinin, ritmin, modanın, ahengin yaşadığı tribünlerde milyonların hem stresi, hem de deşarj noktasıdır (Türkmen 1998).

Futbolun büyüülü kaynaştırıcılığı, gelinen yer, memleket köken farkını, gelir, meslek, nanç sistemi, dergi rengi ve benzeri tüm ayırım unsurlarını silip atmıştır; yalnızlık, işlanmışlık, yoksulluk, ezilmişlik gibi duyguların geçici bir sürede olsa unutulmasını sağlamaktadır. Stadyumdaki bu kaynaşma yaşamın diğer alanlarına da yayılmaktadır. Stat, baskı altındaki tepkilerin dışa vurumu için meşru bir zemin oluştururken kitlesel adrenalin alımına izin vererek rahatlama ve uyumda sağlamaktadır (Taşgın 2000).

Futbolun kuralları değilse de tarzı, oyuncu halleri, söylemi, takım/kulüp ve taraftarlık alt kültürleri ulusal karakteristiklerle yüklenmiştir. İşte, futbolun dünyada kolayca yaygınlaşması

büyük ölçüde bu millileşme yatkınlığına ve diğer spor dalları ile kıyaslanamayacak kadar kitlesel olmasından dolayıdır (Bilgili 1999).

Bir çok ülkede futbolun bu denli ilgi görüp yaygınlık kazanması sade vatandaşın başlayarak toplumun değişik kesimlerinde görev yapan bir çok kimseye ve hatta devlet başkanlarının bile zaman zaman ilgi odağı haline gelmesi, bu spor dalının giderek tam bir toplumsal olgu haline dönüştüğü izlenimini vermektedir. Futbol, sporu iyice başlayıp, başka ve daha önemli olarak tanımlanan işlerle uğraşmaya başlamadan önce, kendisine böyle toplumsal ölçekli büyük işler ve kahramanlık rolleri vermeden çoğu kişinin yaşamında önemli bir alanı işgal etmiştir (Mutlu 1991).

2.1.4.Futbolun Karakteristik Özelliği

Futbol'da başarının belirleyicisi, futbola özgü davranışların toplu veya topsuz olarak iyi bir şekilde uygulanmasına bağlıdır. Bunun yanında beceri, doğru zamanda doğru yerde olma ve duruma göre doğru tekniği kullanabilme yeteneğidir. Bu nedenle beceri, seçme ve karar verme ile ilişkilidir (Taşgın 2000).

Örneğin; müsabaka esnasında bir futbolcunun, yerden veya havadan gelen bir topa, direk vuruş mu? (ayak içi, üstü, dışı, kafa veya diz) kontrol mü? (ayak, diz, kafa, göğüs), pas mı? (ayak içi, üstü, dışı, kafa, göğüs, uzun pas, kısa pas, diyogonal veya duvar pası), çalım mı? (toplu, topsuz vücut çalım), veya kaleye şut mu? V.b. alternatifleri çık kısa zamanda değerlendirerek doğru sonuca gitmesi için yukarıdan saydığımız alternatiflerin en iyisini seçmesi gerekmektedir. Dolayısıyla futbolda iç ve dış etkenler olmak üzere çok değişken bulunmaktadır. Bu değişkenlerin çokluğu futbolu diğer takım ve bireysel sporlardan farklı kılmaktadır (Acet 2001).

90 dakikalık futbol maçında top, yaklaşık 60 dakika oyun alanında, geri kalan zamanda ise oyun dışındadır. Başa baş bir oyunda her takım 60 dakikanın 30 dakikasında topa sahiptir. Topun oyunda olduğu sürede top sık sık havalanmakta ve 22 oyuncunun herhangi birinin oyun mesafesinden uzakta olmaktadır. Takımdaki tek bir oyuncu topa yaklaşık 2 dakikadan fazla sahip olamaz. Geriye kalan 58 dakika boyunca, futbolcu oyun akıcılığı içerisinde oyunu yönlendirmek amacı ile yargıda bulunur, karar verir ve seçim yapar (Fişekçioğlu 1996).

Futbolun bütün oyunlar içerisinde en akıcı, mücadeleye dayalı ve çabuk karar verilmesi gereken bir yapıya sahip olduğunu ve bu nedenle futbolcuların fiziki yapılarındaki dayanıklılığı kadar ruhsal ve psikolojik olarak yeterli düzeyde dayanıklı olmaları gerekmektedir (Taşgın 2000).

2.1.5.Futbolun Toplum Üzerindeki Etkisinde Sebep-Sonuç İlişkisi

Ülkemizde, herhangi bir düzeyde futbol oynamamış erkek birey bulmak neredeyse imkansızdır. Bu tespit dünyanın bir çok ülkesi için de doğrudur. Çoğumuz ömrümüzde basketbol, tenis, boks oynamamış veya kayak, kürek, dağcılık yapmamışızdır, ama bir şekilde futbol oynamışızdır. Oynamanın yanı sıra futbol, son derece geniş bir kitle tarafından, büyük bir dikkatle ve zevkle seyredilir; üzerinde yorumlar ve tartışmalar yapılır, ülke gündemini bir çok önemli politik konudan daha fazla meşgul edebilir. Futbol, tartışmasız, en fazla oynanan ve seyredilen, oynanmasından ve seyredilmesinden en çok zevk alınan spor dalıdır. Futbolun çekiciliği ve seçkinliği üzerine yapılan çalışmalar bazı neden-sonuç ilişkilerini ortaya koymuştur. Futbolun sırrı ayakla oynanmasıdır. Bu özelliği onu her yerde ve her şeyle oynanabilir yapmıştır (Toker ve Helvacıoğlu 2000).

2.1.5.1.Ayakla Oynanması

Futbol, ayakla oynanan tek takım oyunudur. Bu onun elle oynanan diğer takım oyunlarına göre bir üstünlüğüdür. Aslında el, ayağa göre çok daha maharetli bir organdır. Cismi tutabilir, kavrayabilir ve çok daha isabetli bir biçimde hedefe gönderebilir. Futbolda el ile oynama kaleci hariç yasaklanmıştır. Futbolcu maharetine pek de maharetli olmayan bir organı kullanarak göstermelidir. Bu hem oyuncuya hem de seyirciye büyük bir zevk verir. Ayağını ustalıklı kullanan oyuncuyu seyretmeye doyum olmaz. Ayağıyla isabetli pas atabilen, topa istediği falsoyu verebilen, ayağıyla tüm vuruşları başarıyla yapabilen, dar alanda topu rakiplerine kaptırmadan saklayabilen, top sürerken hızlanıp rakiplerini geçebilen, başarıyla çalışmayabilen, topu kalecinin ulaşamayacağı noktalara yollayabilen, pozisyonda topa vuran, estetik vuruşlar yapan, topu ayağıyla ustalıklı yumuşatabilen oyuncular, büyük ve usta futbolcu olarak kabul edilir. Onlar ayaklarını büyük bir ustalıklı, elleri gibi kullanan oyuncularlardır. Öte yandan ayak, fiziksel açıdan en güçlü organdır. Bu güç, uzun mesafede çok daha net olarak ortaya çıkar. Topu 30-35 metreden büyük bir hızla kaleye yollayabilirsiniz, ama bunu elle yapamazsınız. Ayak, uzun mesafe söz konusu olduğunda, daha güçlü olduğundan topa daha şiddetli vurduğundan, doğanın engellemelerine daha iyi göğüs gerebildiğinden dolayı ele göre çok daha isabetli vuruşlar yapabilir. Mesafe arttıkça, hedefe sabet açısından ayak ele göre daha avantajlı duruma geçer (Toker ve Helvacıoğlu 2000).

Topun ayakla oynanmasının önemli bir sonucu daha vardır: Ceza sahası içindeki kaleci hariç, hiçbir oyuncu topa kesin olarak hakim olamaz; futbolcunun vücudunun herhangi bir bölgesiyle topu sıkıştırarak kesin hakim olması, oyun kuralıyla yasaklanmıştır. Futbolcu, sadece gücü ve becerisi oranında topa hakim olabilir (Taşkın 2000).

2.1.5.2.Kolay Oynanabilme

Futbol hemen hemen her yerde oynanabilir; yeter ki çok fazla eğim veya yüksek bir su zeminini olmasın. Boş arsa, tarla, çayır, sokak, bahçe, koridor hatta oda bile bir futbol alanı olabilir. Çimende, betonda, toprakta, halıda, çamurda, kumda, karda, yağmurlu zeminde futbol oynanabilir. Futbolun kuralları da son derece basittir; ayakla oynanması, elle oynanmaması yeterlidir (Acet 2001).

Çok belirgin ve normalden farklı bir futbolcu tipi yoktur. Bir basketbolcu tipi veya bir halterci, güreşçi, boksör, cimnastikçi tipi vardır; ama futbolcuların arasında uzun boylulara, iri yarı olanlardan zayıf olanlara, güçlü olanlardan çelimsiz olanlara rastlamak mümkündür. Eğer yetenekleri yerindeyse, hepsinin takımda yapabileceği şeyler vardır. Futbolcular, seyircilerden fiziksel olarak pek farklı olmayan, nispeten normal insanlardır. Hiçbir seyirci, bir 100 metre yarışında “ben-olsaydım 10 saniyenin altında koşardım”, bir halter yarışmasında “tuttum mu şu 150 kiloyu kaldırırım”, bir basketbol maçında 2 metrenin üzerindeki oyunculara bakıp “ben şu ribaundu alırdım” diyemez veya bir ağır siklet boks maçında kendini boksörlerden birinin yerine koyamaz; onları kendisinden çok farklı “süper insanlar” olarak seyreder. “Ben olsam şu golü atardım, şu kafayı vururdum, onu çalımlardım v.b.” sözleri en çok futbol seyircileri arasında duyulmaktadır (Toker ve Helvacıoğlu 2000).

2.1.5.3.Doğayla Mücadele Boyutu

Futbolun açık havada ve doğal zeminde oynanması, salonda oynanan diğer takım oyunlarına göre, ona farklı bir boyut katan; doğayla mücadele boyutudur. Futbol doğayla iç içe, ondan soyutlanmamış, doğayla dolaysız temasın varolduğu bir spor dalıdır. Futbolcu, sıcaktan, soğuktan, yağmurdan, çamurdan kardan rüzgardan, doğadaki tüm değişimlerden etkilenir. Hedefine ulaşmaya çalışırken, doğaya karşıda mücadele vermek, doğal koşulları hesaba katmak zorundadır. Olumsuz şartlara göğüs germeye çalıştığı gibi, doğanın sunduğu avantajlardan da yararlanır.

Doğadaki değişimler, oyunun gidişatın etkileyen önemli unsurlardan biridir. Doğa şartları bir doğal afet durumu olmadıkça futbol oyunu devam eder. Bu nitelikleriyle futbol, daha gerçekçi daha somut, gerçek yaşama daha benzer bir spor dalıdır. Futbol kapalı salonlarda oynansaydı, aynı tadı kesinlikle vermeyebilirdi (Acet 2001).

Doğayla mücadele boyutu açısından futbola yakın veya futboldan üstün spor dallarına; atletizm, yelken, dağcılık, kano, otomobil yarışı, binicilik örnek verilebilir. Aslında bunlar arasında sadece dağcılık ve belki yelken ile kanonun futbolu aştığı söylenebilir (Toker ve Helvacıoğlu 2000).

2.1.5.4.Geniş Alan

Futbol, oldukça geniş bir alanda oynanır. Oyuncu kendini daha özgür hisseder, hareket serbestisi bulur. Gerek takımın bütününe, gerekse birey olarak oyuncunun yeteneklerini mümkün olan en geniş biçimde ortaya sermesi için geniş alanın önemi büyüktür. Geniş alan daha fazla varyasyon olanağı tanır. Ayrıca yapılan hatayı daha kolay telafi etme olanağı da verir. Geniş alan, topsuz oyunun önemini artırdığı gibi, topu yönlendirme açısından da büyük imkanlar sunar (Taşğın 2000).

2.1.5.5.Aynı Anda Çok Sayıda Kişiyile Oynanması

Futbol aynı anda çok sayıda kişiyile oynanır. Geniş alan ve fazla kişi birleşince, neredeyse sonsuz sayıda kombinezon olanağı doğar, fazla kişi kolektivizm ve örgütlü davranışında düzeyinin üst boyutlara çıkarılmasını sağlar. Futbol bu açıdan iki kişiyile yapılan sporlardan ve sırayla yapılan sporlardan üstündür. Futbol, takım oyunları içinde de en fazla kişiyile yapılan spor dalıdır. Bu açıdan basketbol, voleybol, hentbol, sutopu gibi sporlara olan üstünlüğü tartışılmaz. Kısa mesafeli koşu ve olimpik yüzmede aynı anda en fazla 8 kişi yarışabilir (Acet 2001).

2.1.5.6.Topla Bilinçli Temasta Fazla Organ Kullanılması

Futbol oynarken; ayak, kafa, göğüs, hatta diz ve omuz topla temasta aktif ve bilinçli olarak kullanılır. Sadece el ve kolun aktifleşmesi ve topla teması kısıtlanmıştır. Öte yandan tüm futbolcular taç atarken el ve kollarını kullandıkları gibi, kalecilerin en aktif organları elleridir. Demek ki futbolda, elinde belli ölçülerde kullanılması vardır. En aktif organ ayaktır ama, kafa neredeyse ayak kadar aktif kullanılan bir organdır. Göğüs, omuz ve diz de top kontrolünde bilinçli kullanılan organlardır. Bu açıdan bakıldığında, diğer takım oyunları futbola oranla son derece kısıtlayıcıdır. Bilinçli olarak kullanılan organ sayısının, diğer takım oyunlarına göre yüksek olması, futboldaki varyasyonları artırır, taktik zenginliğe imkan sağlar ve bireysel yeteneğin önünü açar (Acet 2001).

2.1.5.7.Rakiple Temas Düzeyinin Yüksek ve Kurallar İçerisinde Olması

Rakiple doğrudan fiziksel temas, oyuna doğallık, heyecan ve mücadele zenginliği katan bir unsurdur. Futbol, rakiple fiziksel temas olanağı açısından da önde gelen spor dalları arasındadır. Birçok spor dalında rakiple hemen hemen hiçbir fiziksel temas yoktur. Bu noktada da futbol oyunu normal yaşamla çakışır. Kamusal yaşamda insanlar, birbirleriyle

yasal anlamda ne kadar temas edebiliyorsa, futbolda üç aşağı beş yukarı o kadar temas edebilir (Taşğın 2000).

Futbol, diğer birçok spor dalına göre oldukça sert bir oyundur; ama bu sertlik yasal yaşamın sınırları içindedir. Kibar bir spor değildir ama, yasadışı da değildir, sınırdadır.

Bu özelliği ona hem büyük bir mücadele zenginliği hem de eşitlik getirir. Gücünüzü, hızınızı, yeteneğinizi kullanabilirsiniz, ama kurallar çerçevesinde; tekme, tokat, yumruk girişip rakibinizi alt edemezsiniz; faul yapmış olursunuz. Böylece çelimsiz bir oyuncuyla iriyarı bir oyuncunun nispeten eşitliği garanti altına alınmıştır. Bu ikili özelliği de futbolun kitleleşmesini sağlayan unsurlardan biridir (Toker ve Helvacıoğlu 2000).

2.1.5.8.Hareket Türü Zenginliği

Futbol, hareket türü zenginliği açısından komple bir spor sayılabilir. Bu noktada başka hiçbir spor dalı futboldaki zenginliğe ulaşamaz. Futbolcu maç sırasında, koşma, atlama, atma, sıçrama, yoğun güç kullanma, esneklik vurma, hedefe şut atma gibi hareket türlerinin hepsini üst düzeyde gerçekleştirir. Çoğu spor dalı bu hareket türlerinin bir veya ikisi üzerine kurulmuştur. Futbolda ise bunların hepsi belirli düzeylerde olduğu gibi, farklı hareket türleri de vardır (Acet 2001).

2.1.5.9.Mücadele Zenginliği

Sporcu, herhangi bir sporu yaparken, a-rakiple, b-doğayla, c-kendisiyle, d-zeminle, e-zamanla, f-takım arkadaşlarıyla, g-seyirciyle, h-hakemle, ı-oyun aracıyla, j-oyun alanındaki sabit oyun araçlarıyla ve k-kullandığı araçla mücadele halindedir. Bir spor dalı, bu mücadele boyutlarından ne kadarını içeriyorsa, o kadar zengin bir spordur denilebilir. Çeşitli spor dallarını bu açıdan incelediğimizde, futbolun niye sivrildiğini, mücadele zenginliği açısından en önde geldiğini söyleyebiliriz (Taşğın 2000).

2.1.5.10.Olasılıkların Sonsuzluğu ve Tesadüfün Yeri

Oyunda çok etken vardır, bu etkenler o kadar değişkendir ve bu değişkenler sonuç üzerinde öyle belirleyiciliğe sahiptirler ki, bütün hepsini tahmin edip, her türlü tedbiri alıp, çusursuz ve kesin bir strateji uygulamanız olanaksızdır. Bir dakika sonrasında bile ne olacağını kesin olarak tahmin edemezsiniz. Maç 90 dakikadır ve her an her şey değişebilir. Bu la gerilimi ve heyecanı artıran, dolayısıyla hem oynayana hem de seyredene büyük zevk veren en önemli unsurlardan biridir.

Teknik adamlar ve takım halindeki oyuncular, mümkün olduğunca fazla olasılığı tahmin dip buna göre taktik ve stratejiler geliştirmeye, yardımlaşmaya, birbirlerinin açıklarını

kapatmaya ve doğabilecek sürpriz olasılıkları sıfırlamaya çalışırlar (Toker ve Helvacıoğlu 2000).

2.1.5.11.Futbolda Kolektivizm Faktörü

Oldukça geniş bir alanda, topu sadece ayak ile sürmek, rakip ve doğa şartları ile tek başına uğraşmak mümkün değildir. Dolayısıyla, yardımlaşmak ve takım halinde çözüm üretmek zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Futbolun kuralları ve şartları, oyuncuyu hedefe ulaşmak için kolektivizme ve becerikli olursa olsun, 11 tane rakiple, doğayla, zeminle tek başına başa çıkıp hedefe ulaşması mümkün değildir. Üst düzeyde yardımlaşmayı, paylaşmayı, koordineli hareketi beceremeyen, yeni kolektif bir örgüt olmayan takımlar, isterlerse en becerikli futbolculardan kurulu olsunlar, başarılı olmaları zordur. Futbolda topun tek bir hakimi yoktur. Topun hakimi ancak, kolektivizmi hayata geçirebilen bir takım olabilir. Futbol, doğası gereği kolektif bir oyundur; hem de diğer takım oyunlarına oranla çok daha üst düzeyde bir kolektivizm gerektirir. Futbolda, tek kişi ile oyun oynanmaz. Futbolun, insan psikolojisinde şimdiye değin başka hiçbir şeyde olmadığı kadar “takım ruhu” yaratma boşuna değildir, izleyenlerde kendilerini olayın içinde hissetmekten alıkoyamıyorlar (Anger 1998).

2.2.Grup, Kalabalık ve Taraftarlık Kavramı

2.2.1.Grup Kavramı

“Grup” kelimesi 18.yüzyılın başlangıcında sosyal bir anlam elde etmiştir ve günümüzde bütün dillerde en çok kullanılan sözcüklerden biri olmuştur. Genel olarak grup, yapı ve büyüklüğü çok kullanılan sözcüklerden biri olmuştur. Genel olarak grup, yapı ve büyüklüğü çok değişik olabilen sayısı az ya da pek çok insanlardan oluşmuş birlikleri ifade etmektedir (Dönmezer 1994).

Birbirine kuvvetlice bağlı üyelerin oluşturduğu dinamik bir sistemdir ve tek tek üyelerin toplamından farklı bir bütüne işaret eder. Gruplar sosyal bir yapı oluşturmaya başlayıp, kendilerine isimler takmaya, gizli toplanma yerleri bulmaya ve kendilerine has bir lisan yaratmaya başlarlar (Arkonaç 1998).

Grubun oluşumunda önemli olan, bir araya gelen kişilerin karşılıklı etkileşim içerisinde olup olmadıklarıdır. Diğer taraftan örneğin; bir futbol maçı sırasında taraftarı oldukları takım lehine tezahüratta bulunanlar olabilir ve bu insanların etkileşim içerisinde oldukları düşünülebilir. Ancak gruptaki etkileşimde anlatılmak istenen futbol maçını izleyen seyircide olduğu gibi kolektif bir kimliğin yanı sıra etkileşimin ve iletişimin yapılaşmış olması, ortak bir duygunun bulunması, karşılıklı bir görev bağımlılığının bulunması ve kişiler arası

çekiciliğın olmasındır. Eğer kişiler birbirlerinin farkındaysalar ve etkileşimle ilgili bir olasılık söz konusu ise gruptan söz edilebilir (Tiryaki 1997).

(Acet 2001)'in aktardığına göre;

Carron ve Williams, bir grubu herhangi bir nedenle bir araya toplanan kişilerden ayıran 10 özellik olduğunu ifade etmişlerdir. Bunlar;

1. Serbestçe (rahatça) konuşabilme
2. Bir bütün olarak topluluğun iyiliği ile ilgilenmek,
3. Üyelerin birbirine yardım etmeye çalışması,
4. Üyelerin birbirlerine yardımcı olduğu ile ilgili bir duygu,
5. Kendi grubunu “biz”, diğer gruplar “onlar” şeklinde sunma,
6. Grup etkinliklerine severek katılma,
7. Temelde bireysel başarılarla ilgilenmeme,
8. Gruptaki diğer üyelerini rakip olarak görmeme,
9. Gruptaki diğer üyelerin etkinlikleriyle ilgilenmeme,
10. Grupta sık sık bulunmazlık yapmama olarak belirtilmektedir.

Grup içi etkileşimin üst düzeye çıkabilmesi grup dinamiğine bağlıdır. Grup dinamiğinin konuları;

- Grubun oluşumu, grup görevleri, grup gelişimi,
- Grup komisyonu, grup büyüklüğü, grup bağlılığı,
- Grup motivasyonu, grup liderliği, grup konformitesi (uyumu),
- Grupta karar vermedir.
- Grupta karar vermedir.

Belirtilen konular iyi bir şekilde yapıldığı takdirde grup dinamiğinin artacağı söylenebilir.

Bir grup oluştuğu zaman, o grubu yönlendirecek bir lidere ihtiyaç duyulur. Kalabalık bir grubun başında liderleri olmadığı zaman birlik ve beraberlik içerisinde hareket kabiliyeti azalacaktır, herkes ayrı ayrı kendi düşüncesindeki hareketleri yapmaya çalışacaktır (Karagözlü 1994).

Bir grup olgusundan söz edebilmek için aşağıdaki şartların yerine getirilmesi gerekmektedir.

- En az iki kişinin varlığı,
- Üyeler arası iletişim,

- Amaçlara ulaşma konusunda anlaşma,
- Hareket biçimi üzerinde birleşme,
- Üyeler arasında grubu yönetmek için seçilen kişi,
- Süreklilik olmalıdır (Dönmezer 1990).

Grupların oluşması için gerekli özelliklere en uygun grup olarak, kalabalık futbol seyircisi örnek verilebilir. Grubun lideri amigolardır. Amigolar istedikleri gibi grubu yönlendirebilmektedirler. Gruplar, yani grubun üyeleri de seyircilerdir. Seyirciler takımlarının galip gelebilmesi için ellerinden gelen çabayı, amigoların göstermiş olduğu doğrultuda ortaya koymaya çalışırlar (Arkonaç 1998).

Gruptan bahsedildiği zaman sosyoloji ve sosyal psikoloji ön plana çıkmaktadır. Kısaca sosyolojinin grup tanımında “aidiyet” bilinci, sosyal psikolojinin grup tanımında ise “etkileşim”in önemi ön plandadır. İki disiplinin sosyal gruplarla ilgili farklılığı, sosyolojinin daha çok “geniş gruplar” içerisinde olması; sosyal psikolojinin ise “küçük gruplar” üzerinde yoğunlaşmasıdır. Bu farklılık, sosyolojinin bir bütün olarak toplumu anlama ve açıklama çabasından kaynaklanmaktadır. Sosyal psikologlar ise grup dinamikleri üzerinde çalışmakta ve deneysel araştırmalar yaptıklarından dikkatlerini kaçınılmaz olarak daha küçük gruplar üzerinde toplamaktadırlar (Arıkan 2000).

2.2.2.Kalabalık Kavramı

Kalabalık kavramı çeşitli yazarlar tarafından tanımlanmıştır. Bunların bazıları; “gelip geçici, devamsız teşkilatsız ve hepsi aynı sabit fikre dayalı aynı heyecanlı yüklü insanların meydana getirdikleri “grup” olarak tanımlanmıştır” (Kurtkan 1976).

“Ortak fikirlerle hareket eden ve aynı heyecanı taşıyan teşkilatsız ve sürekli olmayan bir gruptur” (Erkal 1996).

“Toplumsal örgüt yada amaç söz konusu olmadan bir araya gelen topluluktur” (Enç 1990).

“Rastlantısal olarak bir arada bulunan, ortak bir amacı paylaşmayan topluluklardır” (Hortatçsu 1998).

Kalabalığın özelliği belirli ve dar alanda yer almasıdır. Böylece bir alanda yer alan kalabalık içinde bir iş bölümü de söz konusu değildir. Kalabalığı oluşturanlar arasında minimum şahsi ilişki söz konusudur. Kalabalığın lideri de yoktur. Kalabalığı meydana getiren fertlerin birbirlerinden haberdar oluşları aynı gelip geçici heyecanı paylaşmalarındandır. Örneğin; bir otobüs durağında tesadüfen bir araya gelmiş bulunan ve birbirinin varlığından

habersiz görünen fertlerin bir kaza olması halinde gelip geçici olan heyecanları başka yöne kayacaktır (Kurtkan 1976).

Erkal kalabalıkları, “Dini amaçlı-gösteri seyircilerden oluşan, duygusal gayeli ve kitlesel kalabalık” olarak gruplandırırken, Blumer ve Herbert, kalabalıkları 5 ayrı gruba ayırmaktadırlar.

- Tesadüfi Kalabalıklar,
- Klasik Kalabalıklar,
- Duygusal Kalabalıklar,
- Aktif Kalabalıklar,
- Protestocu Kalabalıklar (Erkal 1996).

Tesadüfî kalabalıklar, otobüse binmeye çalışan insanlar, trafikte karşıdan karşıya geçmek isteyen veya ışıkta bekleyen insan toplulukları olarak ifade edilir (Arıkan 2000).

Kalabalık içerisinde bulunan, “kalabalık türlerinden Klasik, Aktif ve Protestocu kalabalık içerisinde yer alan” kişinin, anonimliği, bireyin kişisel sorumluluğunu ortadan kaldırmakta, kalabalık arasında fikir ve duyguların bulaşıcılığı, davranışta önceden tahmin edilemeyen ve hızlı değişikliklere yol açmakta ve en önemlisi telkine açık oluşları, bireysel iyelerin normal eğilimlerinin tamamen zıttı fikir ve davranış biçimlerini edinmelerini mümkün kılmaktadır. Dolayısıyla kalabalığın homojenliğini ve ilkel doğasını açıklayan ‘kalabalığın zihinsel birliğinin’ temelindeki olgu budur (Acet 2001).

Klasik kalabalıklar, özel gaye ile bir araya gelmeyi ifade etmektedir, örneğin; sinemadaki kalabalık gibi. Aktif olan kalabalık, tahripkar, şiddeti kullanan kalabalıktır. Büküsel’deki Heysel Stadında 1985 yılındaki bir maçta 38 kişinin ölümüne sebep olan, 1993 yılında Kızılcasamam’da, 1967 yılında Sivas’ta, 1992 yılında Trabzon’da, Trabzonspor-Fenerbahçe maçı sonrası, 2001 yılında yine Trabzon’da Trabzonspor-Fenerbahçe maçlarından sonra çıkan olaylarda ölümlerle sonuçlanan ve bu ölüm olaylarının çıkmasında belli grupların sorumluluğu olduğu gerçeği karşımıza çıktığı gibi, aktif kalabalıkların yaptığı davranışlardır. Protestocu kalabalık ise, diğer örneklere oranla daha azla teşkilatlı, ancak klasik kalabalık kavramına da giren aktif kalabalıkta olduğu gibi yer yer iddet ve yıkıcı fonksiyonları yerine getiren gruplardır (Erkal 1996).

.2.3.Taraftarlık Kavramı

Spor kulüplerinin spor faaliyetlerini maddi ve manevi destekleyen, kulübün hizmetlerini belirli ücret ödeyerek satın alan, her türlü zorluğa rağmen takımına destek olmak

için yurt içi ve yurt dışı deplasmanlara giden, kulübün esas pazarını oluşturan halk kitlesidir. Taraftarlar, spor kulüplerine, verilen desteğin artması veya azalması durumunda bir değerlendirme yapmalarını sağlayan bir ayna gibidirler (Genç 1998).

Spor ile ilgili yapılan incelemeler, taraftarlığın iki işlevinin olduğunu ortaya koymuştur. Bunlardan birincisi, kişide bir yere ait olma duygusu uyandırması, diğeri ise, “fanatik” kelimesinin çağrıştırdığı, başka ortamlarda yapıldığında toplum tarafından kabul edilmeyecek davranışların “taraftarlık” adı altında çıkış yolu bulmasıdır (Arıkan 2000).

Organize sporlardan çoğu taraftar, takımlarına uzun bir süreden beri inançla bağlı olan partizanlardır. Takımlarının maçını görmek için saatlerce rahatsız bilet kuyruklarında beklemeyi göze alan bu insanlar, rakip mağlup etmek için heyecanlı davranışlarda bulunurlar ve zaferden sonra da önemli bir gurur duyarlar. Buna inanç ve sahip çıkma duygusu, bir spor takımına duyulan inancın insanların yaşamında önemli psikolojik bir yol oynadığı ortaya çıkıyor (Taşgın 2000).

Bir takıma taraftar olarak bağlanmak, iki önemli fonksiyonun gerçekleşmesini sağlar;

- Vekaleten, bir tür saygınlık ve gurur duygusu veren bir toplulukla beraber olmak ve;
- Başarısızlıktan ve günlük yaşamın monotonluğundan kaçış.

Tabi ki burada, sporun geneliyle çok fazla ilgilenmeyen ve sempatican olarak sadece oyunu seyretmeye gelen insanlarla, takımın hasta taraftarlarını birbirinden ayırmak gerekir. Fanatik taraftarlık pozisyonuna gelen kişiler, tuttuğu takımın başarısı, kendi başarısı, kendisi için bir güven ve iftihar duygusunun kaynağı olmaktadır. Tuttuğu takım başarısızlığa uğradığı zamanda, tersine, kişisel bir kayıp duygusu uyandırmaktadır (Taşgın 2000).

Bir takımın taraftarı olmak, futbolla sağlam-zayıf bağlar kurmak, demektir. Dünyanın her yerinde, taraftarlık tercihlerini belirleyen ana teken bölgeciliktir. “Bizim şehrin takımı, bizim kasabanın takımı” tutulur (Kozanoğlu 1996).

Çok farklı toplum kesimlerinden; çıkarları çatışan sınıf ve zümrelerden; ayrı dünya görüşleri ve ideolojilerinden; liderleri kan davalı partilerden insanları aynı takımın taraftarlığı kimliğinde buluşuyor. Tuttuğunuz takım tribünlerinde otururken, görüşleriyle, inançlarıyla hiç uyuşmadığınız bir insanla kol kola girip kucaklaşabiliyorsunuz. Bununla birlikte; karşı tribünde, aynı inanç, aynı dava, aynı amaçlar uğruna belki birlikte ölüme bile gidebileceğiniz insana yada insanlara düşman kesiliyorsunuz (Kırca 2000).

2.3.Saldırganlık Kavramı

Saldırganlık ile ilgili yapılan tanımlardan bazıları şunlardır.

Saldırganlık başka kişilere yada nesnelere yönelmiş olan zararlı, yok edici bir davranış biçimidir (Köknel 1986).

Genellikle öfke, kızgınlık, saldırganlık birbirleriyle yakın bağlantısı olan kavramlardır. Ayrıca saldırganlık davranışların duygusal düzeyinde, öfke ve kızgınlıktan başka, değişik derecelerde kin, nefret, düşmanlık, şiddet gibi bütün yok edici duygular da bulunabilir. Bütün bu duygularda öfke ve kızgınlık gibi, saldırganlığın meydana gelmesini sağlar. Böyle bir davranışın başlamasına neden olur. Başka bir açıdan bakıldığında; saldırganlık öfkenin dışa yansıyan ve bir nesneyi, kişiyi yok etmeye yönelik belirtisi olarak yorumlanabilir. Saldırganlık öfke ve düşmanlık hisleriyle ilgili bir terim olarak saldırganlık; tehdit edinme, aşağılanma, engellenme durumlarına tepki olarak ortaya çıkar ve bir güdü olarak işlevde bulunur (Cliford 1986).

Saldırganlık; Hakim olmak, yenmek, yönetmek amacı ile güçlü, şiddetli, etkili bir hareket, fiil, işlem; bir işi bozma, engelleme, başa çıkmaya karşı düşmanca, yaralayıcı, hırpalayıcı veya tahrip edici amaç taşıyan bir davranıştır. Şiddet ve terör saldırganlığın çeşitli ve dereceleridir (Erten ve Ardalı 1996).

Saldırganlık ve saldırganlık dürtüsünün şiddete dönüşmesi, bir toplumun tüm bireylerini etkileyen bir sorundur. Saldırganlığın tamamında bu vardır: Birine ya da bir şeye zarar vermek amacını taşıyan ve toplumsal açıdan onaylanamaz davranışlara saldırganlık denir (Acet 2001).

2.3.1.Saldırganlık Çeşitleri

Türk Hukuku Futbol Panelinde yapılan açıklamalarda futbol seyircisinin saldırganlığı, psikolojik açıdan üç grupta ele alınmıştır.

- Bireysel Saldırganlık; her bir seyircinin tek başına göstermiş olduğu davranışlardır.
- Kitlesele Saldırganlık; birden fazla seyircinin bir araya gelerek sergiledikleri saldırgan davranışlardır. Kitlesele saldırganlığa yol açan ve onun icra edilmesinde etkili olan şartlar ve süreçler bireysel şekilde gösterilen çok farklıdır. Bu iki saldırganlık türünde zarar nispeten azdır.
- Tamamen Şiddet İçiren Saldırganlık; karışındaki kişi ve eşyaları tahrip etmeyi amaçlayan bir saldırganlık vardır. Buna da Holiganizm adı verilir (Acet 2001).

Bireysel ve Kitlesele Saldırganlıkta;

- Bireysel saldırganlıklarda, saldırıda bulunan kişiyle kurban konumunda olan genelde birbirlerini tanırlar.

- Kitlese saldırganlıkta ise, böyle bir tanışıklık çok nadirdir. Karşıdaki kişi veya kişilerin yabancı olması saldırganlığı teşvik eder.

- Bireysel saldırganlık kişinin kendisinden kaynaklanır.

- Kitlese saldırganlıkta ise, grup içerisindekilerin bir çoğu dışarıdan motive edilir. Doğrudan emir ve talimat verme, ortak davranışa uyulmamasında alay etme ve küçük görme, katılanları takdir etme ve ödüllendirme gibi faktörler, insanları saldırgan davranma yönünde isteklendirir.

- Bireysel saldırganlıklarda kişi, kararını kendisi verir ve sonuna kadar yine kendisi uygular. Cezalandırma korkusu ve kişisel tavırlar bu çeşit saldırganlıklara ket vurmada etkili olur.

- Kitlese saldırganlıkta, ise karar, genellikle daha üst makamlarca verilir. Varılan karar çok kişi tarafından uygulandığı için suçluluk duygusunu ve sorumluluk da herkese dağılır. Sorumluluğu paylaşma, grup ideolojisinin dayatmaları, davranışı haklı göstermeye yönelik propagandalar saldırganlığın ortaya çıkmasında önemli rol oynar.

- Bireysel saldırganlıkta olaya hükmetme, sona erdirme kısa zamanda gerçekleşebilir.

- Kitlese saldırganlıkta, kitleyi meydana getiren bireylerin adedi, ne kadar çok olursa olaya hükmetmek o kadar zor olur, güçleşir. Talimat ve telkinlerin düzenliliği ve sürekliliği kolektifiyle birlikte hareket etmeyi, uyumu artırır.

- Bireysel veya kitlese olarak sergilenen saldırganlık, fazla yıkıcılık ve şiddet çermez, maçın sona ermesiyle birlikte, çoğunlukla saldırganlıkta biter. En fazla haksızlığa uğradığı düşüncesine bağlı olarak gelişen bir öfke ve kızgınlık hali vardır. Bu da zamanla kaybolur (Dönmezer 1994).

2.3.2.Spor da Saldırganlık

Spor da saldırganlık ve şiddet olaylarında kitle psikolojisinin rolü büyüktür. Tek başına hiçbir kötülüğü yapamayan kişi, kitle içindeyken her şeyi yapacak bir güçte olduğunu hisseder ve önüne gelen her engeli kolayca tahrip eder, yakar, yıkar (Yetim 2000).

Spor dallarının hemen hepsinde sporcuların belirli bir fiziksel güç göstermeleri gerekir. Bu güç zaman zaman saldırganlık içerisinde yer alır. Bu yönüyle bazı spor dallarının daha fazla saldırganlık ögesi içerdiği söylenebilir. Örneğin; Amerikan Futbolu, boks, güreş gibi

spor dalları fiziksel güç kalıbı içerisinde saldırgan davranışların en yoğun olduğu spor dallarıdır (Freedman ve ark 1993).

Acı vermek ve kızdırmak amacıyla rakibe veya hakeme karşı yapılan hareket veya onlarla alay etme sözlü saldırganlığa örnektir. İşaretlerle saldırganlık, yumruk, tenis raketi v.b. aletlerle de rakibi tehdit etmeyi kapsar. Aynı şekilde, bir takımı el kol hareketleriyle veya bakışlarla da bu tür saldırganlık sergilenebilir. Bedeni saldırganlık ise, sadece yakın temasa izin veren takım ve bireysel mücadele sporlarında uygulanır. Çelme takma, tekme veya yumruk atma, spor aletleriyle rakibe vurma gibi (İkizler 1994).

Örneğin, güreş ve boks'ta yapılan bir mücadeleyi aynı şekilde, futbolda, voleybolda ve basketbol da uygulamak mümkün değildir. Çünkü her branşın kendine özgü kuralları vardır ve bu kurallar çerçevesinde mücadeleye izin verilmektedir (Acet 2001).

Sporla normal olarak kabul edilen bu davranışların, günlük yaşamda kabul edilmesi imkansızdır. Eğer siz, bir tek yolcu arayan bir minibüse binmek için önünüzde koşan birisine çelme takip, düşürdükten sonra, onun yerine minibüse binmeye kalkarsanız başınız yasalarla ciddi şekilde derde girer. Halbuki benzer davranışın spordaki yaptırımını nedir? Hemen hemen hiçbir yaptırımı olmamaktadır. İşte günlük yaşamda onaylanmayan, kabul edilmeyen saldırgan davranışların sporda kabul edilmesi, onaylanmasına psikologlar "oyunun mantığı" ya da "parantez içine alınmış ahlaklılık" demektedirler (Tiryaki 2000).

2.3.3.Futbol Seyircisinde Saldırganlık

Günümüzde çok büyük kitleleri etkisi altına alan futbol, çok ciddi sorunları da beraberinde getirmiştir. Özellikle son yıllarda gerek ülkemizde gerekse dünyada ciddi seyirci olayları yaşanmaktadır (Duning ve ark 1998).

Taraftarın her geçen gün takımlarına karşı biraz daha tutumlu, gerçekleri görmeye karşı isteksiz, arkadaşlarına karşı saldırgan, diğer izleyicilere karşı saygısız, hakem ve porculara karşı saldırgan hale geldikleri kanısı, gerek sporcu, gerek seyirci ve gerekse spor kamuoyu tarafından açıkça gözlenmektedir (Arslan ve Bingölbalı 1997).

Müsabaka sırasında istenmeyen olaylardan bir tanesi de, seyircilerin saldırganlık göstermesidir. Taraftar saldırganlığı ve sebepleri ile ilgili çeşitli araştırmalar yapıldığı bilinmektedir. Futbol müsabakaları, özellikle kalabalıkların içinde şahsiyetin kaybolması ve eşitli dış uyarıcıların etkisiyle çeşitli arzu edilen veya edilmeyen toplu olayların meydana geldiği bir ortam olmaktadır (Karagözoğlu ve Ay 1999).

Genel olarak kin, nefret, öfke, kızgınlık gibi duygu durumlarının anlatılması, dışarıya ansıtılması saldırganlığı, şiddet eylemlerini içeren davranış kalıplarıyla olur. Genellikle öfke

ve saldırganlık birbiriyle yakın bağlantısı olan kavramlardır. Saldırgan davranışların duygusal düzeyinde kızgınlık ve öfkeden başka derecelerde kin, nefret, düşmanlık gibi tüm yok edici duygular da bulunabilir. Tüm bu duygular öfke gibi saldırgan davranışların ve şiddet eylemlerinin tetiğini çeker (Köknel 1996).

Genel olarak saldırgan davranışlara yol açan duygu durumları aşağıdaki gibi özetlenebilir.

Acı: İnsana fiziksel olarak zarar veren ya da ruhsal yaşantıyı tehdit eden uyarıların yarattığı kötü, olumsuz duygu durumudur.

Can Sıkıntısı: Elem doğrultusunda karışık duyguların yer aldığı tedirginlik yaratan duygu durumudur.

Kaygı-Endişe: Güçlü bir beklenti, dürtü ve isteğin amacına ulaşamayacak gibi görüldüğü durumlarda beliren bedensel gerginlik ve ruhsal tedirginlik durumudur.

Korku: Gerçek ya da beklenen bir tehlike ve yoğun bir acı karşısında uyanan duygu durumudur.

Kızgınlık: Baskı engelleme ya da korku karşısında gösterilen saldırganlık tepkisidir.

Köpürme: Aşırı derecede öfke sonucu tüm bilinç ve davranışın karışması, ne yaptığını bilememe durumudur.

Aşırı Sinir Duyarlılığı: Aşırı, ölçüsüz, gereksiz, kızgınlık, öfke, kaygı, endişe duygusunun karışık olduğu tedirginlik durumudur.

Düşmanlık: Algılama, düşünme ya da yorumlama sonucu başkalarına duyulan güvensizliğin yarattığı kuşku ve şüphe sonucu olarak kin, nefret duyma, kötülük yapma, duygusudur.

Kin: Başkasına saldırıyı amaçlayan gizli nefret ve düşmanlık duygusudur.

Nefret: Bir insanı ya da nesneyi aşağılık, çirkin, kötü bularak ondan uzak durmak, ona kin bağlamak durumudur (Yetim 2000).

2.4.Şiddet Kavramı

Şiddet üzerine değişik bilim adamları, değişik tanımlar yapmışlardır. Bunlar; şiddet, “başkalarına zarar vermek ya da yaralamak amacıyla kullanılan fiziksel güç” ya da “güç ve kuvvetin başkalarını bir takım haklarından mahrum etmek gibi, adaletsiz bir biçimde cullanılması” olarak tanımlanmaktadır (Öğütülmüş 1995).

Şiddet; bir hareketin, bir kuvvetin veya gücün değerlendirilmesi, sert hareket etmek, sert davranmak, kaba kuvvete başvurmak şeklinde tanımlanmıştır (Doğan 1994).

Şiddet sözcüğü, genel anlamda, aşırı duygu durumunu, bir olgunun yoğunluğunu, sertliğini kaba ve sert davranışı, eylemi niteliğindedir. Şiddet özel olarak saldırgan davranışları, kaba kuvveti, beden gücünün kötüye kullanılmasını, yakan, yıkan, yok eden eylemleri, taşlı, sopalı, silahlı, bıçaklı saldırıları, ferde ve topluma zarar veren eylemleri kapsar (Yetim 2000).

Günümüzde çok büyük kitleleri etkisi altına alan futbol, çok ciddi sorunları da beraberinde getirmiştir. Özellikle son yıllarda gerek ülkemizde gerekse dünyada ciddi seyirci olayları yaşanmaktadır. Ulusal ve uluslararası karşılaşmalarda herhangi bir gerekçe ile pek çok problemler oluşmakta bunun sonucu ise saha içi ve dışı şiddet olayları olarak karşımıza çıkmaktadır (Çağlayan 2003).

Ayrıca şiddetin üzerindeki dikkat, futbol şiddetinin diğer önemli temalarını gölgede bırakmıştır. Bu, şiddetin vahşi taraftarlar tarafından holigan çetelerini baştan ve tekrar yaratma kaynağı olduğunun göz ardı edilmesidir (King 1999). İnsanlar arasındaki şiddet eğilimlerinin sonuçlarında geçmişte yapılanlara bakmak yerine bu olaylarda tarafların ırklar arası görüşleri, lider temsilciler ve bu gibi faktörlerinde onlar üzerinde önemli olduğu belirtilmektedir (King 1999).

1.4.1.Şiddet Çeşitleri

(Acet 2001)'in aktardığına göre şiddet 6 çeşitte ele alınmıştır.

- Oyunda ortaya çıkan şiddet,
- Tepkisel şiddet,
- Öc alıcı şiddet,
- İnancın yıkılması sonucu ortaya çıkan şiddet
- Kana susamışlık ve şiddet

İnsanlar, nasıl kötü alışkanlıklara yönlenebiliyorlarsa bu yanlış davranışlardan, kolayısıyla şiddetten korunma yollarını da bilmesi ve bu uğurda gayret sarf etmesi gerekmektedir. Gerek bireysel gerekse toplum olarak, gerek açık gerekse örtük biçimlerde, çağımızda yoğun bir biçimde şiddetle karşı karşıya kaldığımız bir gerçektir. Şiddet, insanlardaki güven duygusunu sarsmakta; kendisiyle diğer insanlarla ilişkilerde çatlaklar meydana getirmektedir. İnsanın mutlu, güzel, huzurlu bir yaşam içinde bulunmasının gerekliliği şiddetin önlenmesi düşüncesine kaynaklık eder. Şiddet direncimizin artması, bizi yok etmeye çalışan şiddet güçlerini tanımamızla, kendimiz ve çevreyle daha yoğun bir biçimde ilgilenmemizle ilgilidir (Acet 2001).

Şiddetin ortadan kalkmasında, ekonomik, toplumsal, kültürel, eğitsel koşullar etkilidir. Bunlara dış koşullar denmektedir. Şiddet bir çevre içerisinde ortaya çıkmaktadır. Bu çevre içinde haksızlıklar, eşitsizlikler yaşanan bir çevre ise, kolayca şiddet üreten bir çevre haline dönüşebilir. Orada insanlar, kendilerini gerçekleştirebilecekleri, kendi olabilecekleri imkanları oluşturabilirlerse, toplumsal ilişkiler, şeffaf, dürüst, açık biçimde kullanabilirse, insanların gelir düzeyi en azından kendi geçimlerini sağlayabilecek bir düzeyde ise, eğitim de de sorunları yok ise, o çevrede şiddet üretimini belli ölçüde engelleyecek dış şartlar oluşmuş demektir. İç şartlar ise, kendine, diğer insanlara şiddet uygulaması için, bir insanın (ya da bir toplumun) gözüyle, kendi düşünce ve duygularıyla yüzleşemeyen insanlar, içlerindeki kozmik şiddet ile başa çıkamazlar. Eğer kişi (ya da toplum) kendiyile barışık değilse, içtenlikle kendini ortaya koyamıyor da, kendisiye hesaplaşamıyorsa; bir başka ifadeyle kişi kendini özgür biri olarak görmüyorsa, bu özgürlüğü yaratıcı etkinliklere dönüştüremiyorsa, kendi kararlarını verecek, bilgisi, görgüsü cesareti eksik ise, sürekli birilerine bağlı, bağımlı yaşadığı için, özerkliğini yitirmiş ise, gelecekte umudunu kesmiş, sürekli yakınan, geçmişini, geleceğini, toplumun değerlerini değerli bulmayan, özellikle yaşamının, canlı kalmanın, bir can taşımanın önemi bir takdirden uzaksa, şiddet kaçınılmaz olur. İki anlamıyla da kaçınılmaz olacaktır; ya o şiddeti diğer insanlara uygulayacak ya da diğer insanlar tarafından ona uygulanacaktır. Dolayısıyla şiddetin önüne geçebilmek, şiddete karşı bir duyarlılık geliştirmek, bir şiddet bilincine sahip olmakla mümkün olabilir (Acet 2001).

2.4.2.Spor da Şiddet ve Boyutları

Spor da saldırgan davranışlar ve şiddeti sadece taraftarlar değil, sporun içinde bulunan sporcu, yönetici, hakem, amigo, medya vb. faktörlerde teşvik etmektedir. Örneğin, maçlardan önce, kulüp başkanı ya da sözcüleri karşı kulübe ve taraftarına yönelik sözlü saldırı ve kışkırtıcı davranışları, maç sırasında taraftarın gösteri ve tezahüratları, oyuncuların sert davranışları, amigoların kışkırtmaları, bilerek ya da bilmeyerek hakemlerin hatalı sanılan kararları, tartışmalı durumları, spor yazar ve yorumcuların taraflı, kırıncı, yanlış ve sert yorumları özellikle özel televizyon kanallarının reyting uğruna federasyonu, hakemleri, kulüpleri suçlayan yayınları spor da saldırgan davranışları ve şiddet eylemlerine açık davetiye çıkarmaktadır (Köknel 1996).

Spor müsabakalarında yenmek ve yenilmek, iki yüzü keskin bir bıçak gibidir. Bu durum, yarışmacı sporcuya devamlı baskı ve tehdit altında oma hissini yaşatır. Tüm spor müsabakalarının kuralları uluslar arası düzeyde belirlenmekte ve bu kuralların ihlal edilmemesi için gerekli tüm tedbirler alınmaktadır. Buna rağmen, normal şartlar ve kurallar

çerçevesinde yarışı kazanamayacağını anlayan sporcu ya da diğer ilgililer kuralları ihlal edecek ve rakibe saldırgan davranışlarda bulunarak yarışı kendi lehine çevirmeye çalışırlar. Bu ise, sporun ruhuna, amacına, centilmenlik anlayışına tamamen zıt, insana, sporcuya ve spor adamına yakışmayan bir davranış biçimidir (Acet 2001).

Saldırgan davranışların ortaya çıkmasında, spor müsabakasının ne pahasına olursa olsun kazanılması düşünülen ve bu yolda hakaret eden sporcu kadar; bu zihniyetle hareket eden yönetici, antrenör ve taraftarında büyük rolü bulunmaktadır. Bu anlayış spora yakışmaz ve zarar verir. Çünkü spor karşılaşmaları amatörlük ruhuna uygun olarak bedenen ve ruhen sağlıklı ve dayanıklılık için, centilmenlik duyguları ile dostluk ve samimiyet içinde yapılmadıkça anlam ve önemini yitirirler. Spor müsabakalarının amacı, centilmence, yarışmak ve kazanmanın yanında sporcuları, yöneticileri, taraftarları, kulüpleri ve hatta toplumları birbirine yaklaştırıcı, kaynaştırıcı ve dostluk bağlarını kuvvetlendirmek olmalıdır. Sporda şiddet olaylarının ortadan kaldırılması için; önce saldırganlık ve şiddeti doğuran sebeplerin ortadan kaldırılması gerekir. Her şeyden önce ülkedeki eğitim sisteminde ve politikalarında spor eğitimi zamanında ve yeterince öğretilmeli, uygulanmalıdır. Spor bilimi ve spor yapma becerileri ülke insanına genç yaşlarda verilebilirse ancak istenen sonuçlara ulaşılır (Yetim 2000).

- Sporun bir kavga değil, barış, kardeşlik, dostluk duyguları içinde mertçe yapılan bir yarışma olduğu herkese öğretilmelidir.

- Sporun hangi şartlarda ve hangi kurallarla yapılacağı evrensel kriterle belirlenmiştir. Spor kendi kural ve ilkeleriyle yapılır. Sporcudan dinleyici ve seyirciye kadar herkese bu ilke ve kuralla öğretilmelidir.

- Sporcular müsabakalara iyi hazırlanmalı, kendini ve seyirciyi kandırıcı, tahrik edici davranışlardan kaçınmalıdır.

- Spor müsabakaları için çok iyi hakemler yetiştirilmeli ve hakemlere herkes güvenmelidir. Tabii ki hakemler çok iyi hazırlanarak ve bu güvene layık olmalıdırlar.

- Sporu çirkinleştiren, amacından saptıran ve kitleleri yanlış yönlendiren her kim olursa olsun hak ettiği muameleye, cezaya çarptırılmalı ve bu örnek olay olarak kamuoyuna açıklanmalıdır.

- Statlarda hakeme ve başkalarına küfür kesinlikle önlenmelidir.

- Spor müsabakalarında gerekli tüm güvenlik tedbirleri alınmalı ve hiçbir çirkinliğe nüsaade edilmemelidir.

- Sporcu ve spor adamlarının, Atatürk'ün dediği gibi zeki, çevik ve aynı zamanda ahlaklı, sportif olgunluğa ve erdeme sahip, toplumda örnek kişi olmaları gerekir.
- Spor yöneticilerinin sorumsuz tutum ve söylemlerden kaçınmaları, kucaklayıcı ve hoşgörülü sağduyulu davranmaları gerekir.
- Spor yayınları kışkırtıcılıktan uzak, doğru, objektif, yanlış anlamalara izin vermeyecek, taraftarı, izleyiciyi, halkı eğitici tarzda olmalıdır.
- Gelecek kuşakların hoşgörülü, bilinçli nitelikli olup olmaması, içinde yaşayacakları ortamla bağlantılıdır. Bu nedenle toplumsal ortamın temelini oluşturan aile, aile içi ve okul eğitimi, din, gelenek, görenek, töre gibi kurumların insanı hoşgörü içinde kucaklaması gerekir.
- Aile içi eğitim ve iletişimden başlayarak, toplumsal ortamı oluşturan bütün sosyal kurumlar bu açıdan değerlendirilmeli, hoşgörüyü arttıran davranış kalıplarına etkinlik kazandırmak için gayret sarf edilmelidir. Temel sosyal kurumlar ve yapılar insanın ve insanlığın mutluluğu için insanlar tarafından oluşturulan ilke ve kurallar uygulamalıdır (Köknel 1996).

2.4.3. Dünyada ve Türkiye'de Önemli Şiddet Olayları

Spor şiddet ve saldırganlık ilişkisi sporun tarihi kadar eskiye dayanmaktadır. Bu çatışmalarda görünür neden bir gol, bir tezahürat şekli, maç çıkışı bir gerginlik olurken bunların gerisinde uluslar arası tarihi çekişmeler, din, mezhep farklılıkları, yöresel problemler ve çekişmelerde yatabilmektedir. Neticede kitle hareketi halini alan olaylar insanlık tarihinde önemli bir yer tutmaktadır (Erkal ve ark 1998).

Bazen de şiddete dayalı olmayıp da zaman zaman tribün çökmesi ve bazı panik kazalarda, ölümlere neden olabilmekte, bazen de kalp krizi ve intiharlar maça bağlı olarak gündeme gelmektedir.

Sporadaki şiddet olaylarını aşağıdaki şekilde tasnif edilebilir.

1. Şiddete dayalı hareketler,
2. Teknik hatalara bağlı kazalar,
3. Tedbirsizliğe bağlı kazalar,
4. Tedbirsizliğe bağlı panik neticesinde oluşan kazalar (Acet 2001).

Şiddete Dayalı Hareketler ve Olaylar:

- Lima 1964 (Peru)de 24 Mayıs günü Tokyo Olimpiyatları eleme grubu karşılaşması olan Peru-Arjantin maçı esnasında hakem ev sahibi takımın golünü iptal edince tribünlerde olaylar çıkmış, bu olaylar sonucunda 320 kişi ölmüş, 600 kişi yaralanmıştır (İmamoğlu 1990).
- 1949 İstanbul; Veli Efendi hipodromunun yarışların hemen sonunda yakılması, talan edilmesi (İmamoğlu 1990).
- 1966 Kahire (Mısır): Zamalek-Tanional takımları arasında oynanan maçta taraftar arasında kavga çıkmış ve 300 kişi yaralanmıştı (İmamoğlu 1990).
- 1967 Kayseri (Türkiye): 17 Eylül 1967 günü 2.Lig Kayserispor-Sivasspor arasında Kayseri Şehir Stadı'ndaki karşılaşmada çıkan olaylarda, 40 kişi ezilerek ölmüş, 600 kişi yaralanmıştır (İmamoğlu 1990).
- , 1969 (Temmuz)'unda Honduras ile El Salvador milli takımları arasında oynanan Dünya Kupası ön eleme grup maçına çıkan olaylarda iki ülke arasında 4 gün süren bir savaşa dönüşmüş ve çok sayıda insan ölmüştür (Ürkmez 2001).
- 1971 Pittsburg'ta müsabakalardan sonra zafer sarhoşluğu içerisindeki 100.000 seyirci stadı yakarak, caddelerde çırıl çıplak dans etmeye başlamış, sonuç yüzlerce yaralı ve yüzlerce tutuklu (Özbaydar 1983).
- 1971 Glasgow (İskoçya)'da: Sheffield faciasından önce Britanya adalarında meydana gelen en büyük kaza 2 Ocak 1971 günü Celtic-Glasgow maçının sonucunda çıkan olaylarda çıkış kapılarında meydana gelen ezilmeden 66 ölü çıkmıştır (Erkal ve ark 1998).
- 1982 Cali (Kalomobiya)'da Pascal Guerrero Stadı'nda 17 Kasım günü, Cali, Amerika maçı sonunda çıkan olaylarda 24 kişi ölmüş ve 197 kişi yaralanmıştır (Erkal ve ark 1998).
- 1985 Bütüksel (Belçika) Heysel Stadında yapılan Avrupa Şampiyonası Kupa Finali sırasında, İngiltere'nin Liverpool, İtalya'nın Juventus takımları arasında oynanan müsabakada İngiliz holiganların çıkarmış olduğu kavgada boşluğa düşen yada birbirlerini ezen insanların can verişleri televizyon canlı olarak yayınlarken bir yandan da maçı vermeyi ihmal etmiyordu. 39 İtalyan seyircisinin ölümüne, 400'den fazla taraftarın yaralanmasına neden olmuştur (Doğan 1999).
- 1986 Nisan (İspanya)'da oynanan Atletico Bilbao-Barceleno maçı sonrasında çıkan olaylarda, 15'i ağır 55 kişi yaralanmış İsviçre'de oynanan İsviçre-B.Almanya dostluk maçından sonra çıkan olaylarda 5 kişi yaralanmıştır (Acet 2001).

• 1986 Haziran (Meksika)'da Meksika Milli Takımının Belçika'yı 2-1 yenmesinden sonra, Meksikalı seyircilerin Meksiko City şehrinde çıkardıkları taşkınlıklarda 187 kişi yaralandı. 45 kişisi hastaneye kaldırılmıştır (Acet 2001).

• 1986 Haziran (Meksika)'da Meksika Milli Takımının Bulgaristan'ı 2-0 yenmesinden sonra çıkan olaylarda, 13 ölü 200 yaralı, iki kişinin kutlamalara katılmak istememesi nedeniyle kurşunlanarak öldürülürken, kutlamalarda ise 11 kişi hayatını kaybetmiştir (Kırcalı 1986).

• 1986 Haziran (Mexico City)'de İngiliz taraftarları galibiyeti kutlayan Arjantinlilere saldırdılar. Maçlarda olay çıkarmaları ile tanınan İngilizlerin çoğu "Falkland Arjantin"indir, yazılı tişörtler giyen Arjantinli taraftarlara, taş ve şişelerle saldırmaları sonucu 10 kişi yaralanmıştır (Erkal ve ark 1998).

• 1986 Eylül (İskoçya)'da ve İngiltere'de futbol karşılaşmalarında çıkan olaylarda 1 kişi öldü, 1 kişi de ağır yaralandı. İskoçya Glasgow Rangers futbol takımının bulunduğu bir otobüsün rakip takım Dundie United taraftarları tarafından taşla tutulması sonucunda bir kişi öldü (Erkal ve ark 1998).

• Yine İngiltere'de, Briten ve Nottingham Forest takımları arasındaki maçtan sonra çıkan olaylarda da bir kişi ağır yaralanmıştır (Erkal ve ark 1998).

• 1987 Mart (Hollanda); Hollanda birinci futbol liginde, Ajax ve Den Hoog takımları arasında oynanan karşılaşma sırasında, iki takım taraftarı birbirine girdi ve 50 seyirci yaralanmıştır (Milliyet 1987).

• 1989 Ocak (Çin); İki Çinli atlet stat tabancasıyla 6 kişiyi öldürdü. Çin'in Beijing bölgesinde meydana gelen olayda 110 m. Engelli koşucusu Shang Weidogn ile arkadaşı dekatloncu Li Rihichvan yaptıkları antrenman sonrası 3 kişi ile tartıştılar. Tartışmanın büyümesiyle ellerindeki stat tabancasıyla 3 kişiyi öldürdüler. Daha sonra 4 kişiyi rehin alan atletler 200 yen istediler. Parayı alamayınca da 3'ünü öldürdüler (Milliyet 1989).

• 1989 Mayıs (Yunanistan)'da; Olimpiyakos ve AEK takımları arasında oynanan 1.Lig Futbol müsabakasından sonra çıkan olaylardan biri ağır 50 kişi yaralanmıştır (Erkal ve ark 1998).

• 1989 Ağustos (İskoçya)'da Katolik futbolcu Johnson'un Protestanların takımı Glasgow Rangers transfer olması İstoçya'yı birbirine kattı. İskoçya'da mezhep çatışmasının en belirgin, örneği olarak ortaya çıkmıştır. Johnson'un babası kimliği bilinmeyen 3 kişi tarafından feci şekilde dövülmüş, diğer taraftan 7 yaşındaki kardeşine'de gece bisiklet ile çarpmışlardır. Futbolcunun evi korunmaya alınmıştır (Acet 2001).

- 1990 Temmuz (İngiltere)'nin yarı Finalinde Batı Almanya'ya penaltı vuruşları sonucunda elenmesinden sonra çıkan olaylarda 3 kişi ölmüş yüzlerce kişi de yaralanmıştır (Acet 2001).

- 1991 Ocak (Güney Afrika): Orkney'de oynanan Kaizer Chiefs ile Orlanda Piratos futbol takımları arasında oynanan karşılaşma sonrası çıkan olaylarda 34 kişi ölmüş, hakemin yanlış kararları sonucunda çileden çıkan taraftarlar birbirlerine girerek kavgaya tutuşmuş, sokak aralarında da devam eden çatışmalar sonucu 50 kişi yaralanmıştır (Erkal 1996).

- 1992 Ocak (Bangladeş)'de bir futbol maçından sonra çıkan olaylarda 50 kişi yaralandı. Bangladeş'in Chittagong kentinde şehrin iki ünlü takımı Abehani Club ile Mohammeden Blues takımları arasında oynanan ve 0-0 sonuçları müsabaka sonrası, sayıları 1000'i bulan iki takımın taraftarı taş ve sopalarla birbirlerine girdiler. Kavga sırasında fanatikler, birçok arabaya da hasar verirken, polis göz yaşartıcı bomba ve job kullanarak olayları önleyebilmiştir (Milliyet 1992).

- 1993 Nisan (Almanya)'nın Hamburg kentinde yapılan uluslararası Citizen Bayanlar Tenis Turnuvasında, bir numaralı seribaşı Monica Seles bıçaklı saldırıya uğramış ve yaralanmıştır. Yugoslav tenisçinin, İsviçreli Moleeva ile yaptığı karşılaşmanın ikinci setinde sayı arasında dinlenen Seles'e tribünden atlayan bir erkek seyirci bıçakla saldırmıştır (Milliyet 1993).

- 1993 Ekim (Türkiye)'de Kocaelispor'un Ankaragücü ile yapacağı maçı izlemek için giden taraftar, yer kavgası sonucu Selçuk Soner silahla öldürüldü. Soner'i tek kurşunla öldüren Yaşar Alp, olay sonrası 15 fanatik Kocaeli'li taraftar birlikte kayıplara karışmıştır (Milliyet 1993).

- 1994 Temmuz (Kolombiya) Dünya Kupası'nda ilk turda veda eden Kolombiya Milli takımının defans oyuncusu Andres Eskober ülkesinde fanatik taraftarlar tarafından silahlı saldırı sonucu öldürüldü. ABD'de kendi kalesine gol atan ve tehditler nedeniyle İsviçre karşılaşmasına çıkmayan Eskober'in 12 kurşun yarası aldığı tespit edilmiştir.

- 1995 Nisan (Yunanistan)'da Panatinaikos ile Olympiakos arasında oynanan basketbol final serisi maçından sonra bıçaklanan 25 yaşındaki Panatinaikos'lu taraftar Giorgios Karnezis hayatını kaybetmiştir (Erkal ve ark 1998).

- 1996 5 Mayıs (Türkiye) Trabzon'da oynanan Trabzon-Fenerbahçe müsabakasında, Trabzonspor'un yenilmesi sonucu Mehmet Dalaman, Hüsnü Civelek intihar ederek, hayatlarına son vermişlerdir (Hürriyet 1996).

- 2001 Ocak (Türkiye) Fenerbahçe-Efes Pilsen basketbol maçı sırasında bir seyirci tribünden atlayıp hakemin yakasına yapışmış ve hakemi tartaklamıştır (Acet 2001).
- 2002 Haziran, Moskova'da oynanan Rusya-Japonya milli maçından sonra, Kremlin meydanı savaş alanına döndü, şişe, sopa ve bıçakların konuştuğu kavgalarda 1 kişi yaşamını yitirirken, 20 kişi yaralanarak hastanelere kaldırıldı. Fanatik taraftarlar meydanadaki araçları ateşe verirken, polis olayları önlemekte güçlük çekti (Milliyet 2002).
- 2003 Nisan, Arjantin ligi takımlarından River Plate ile Newell's Old taraftarları arasında çıkan olaylarda iki kişi hayatını kaybetti (Milliyet 2003).
- 2003 Mayıs, Yunanistan'da Aris-Pook maçının ardından patlak veren şiddet olaylarında Aris taraftarları stadı ve tribünleri ateşe verip, araba ve dükkanların camlarını kırdı, Paok'un siyah-beyaz olan forma renklerini taşıyan bir köpeği yakarak öldürdüler (Milliyet 2003).
- 2004 Kasım, İnönü stadındaki Beşiktaş-Çaykur Rizespor maçının devre arasında, aldığı bıçak darbeleriyle ağır yaralanan 16 yaşındaki Cihat Aktaş, hastanede yaşamını yitirdi (Milliyet 2004).

2.5.Holigan Kavramı

Holigan kavramı ilk olarak Büyük Britanya'da ortaya çıkmıştır. 1898 yılında Daily News gazetesinin maçlarda kavga çıkaran fanatik gruplara, Londra'da birçok kavgaya karışmasıyla ünlü, Patrick Holigan'ın ismini verip "holigan çeteleri" tabirini kullanmasıyla doğmuştur. Birçok farklı dile aynen geçen bu kelime, S.S.C.B. ve eski doğu bloku ülkelerinde ise hukuk sistemlerine yerleşmiş yaptırıp uygulanan bir suç olarak görülmüştür (Kapısız 2000).

Holiganizm, dünyanın en çok ilgi gören spor dalı futbolu, yüz yıldan fazla bir süredir tehdit ediyor. Anlamı; küçük grupların, hiçbir mantıklı neden olmadan, kişilere veya mülkiyete zarar vermeleri olarak tanımlanabilir. Bu grupların bazen de hırsızlık içeren davranışlarda buldukları görülmektedir. Bu kavramı doğuran psikolojik etkenler, özgüven eksikliği, eğitimsizlik, başkalarının haklarına saygısızlık ve şiddete eğilim olarak özetlenebilir (Özmen 2000).

Özellikle İngiltere, holiganlara karşı yoğun tedbirler alan İngiliz Polisi kendi holiganlarını her an kontrol edebilecek düzeye gelmişlerdir. En sabıkalı olanlarını da maçlara almayarak problemi çözmeye çalışmışlardır. Büyük oranda da başarılı olmuşlardır. İngiltere halkı mümkün olduğunca holiganlardan kaçmaya çalışırlar. Onların bindiği otobüse ve metroya kimse binmek istemez. Çünkü İngiltere'de 1989 yılında en çok ölüme neden olan

faciaya holiganlar sebep olmuşlardır. Liverpool ile Nottingham Forest arasında oynanan maçta, seyirciler saha ile tribünleri ayıran tellere sıkışarak 95 kişinin ölümüne, 200 kişinin de yaralanmasına sebep olmuşlardır. Holiganlar için çılgınlığın sınırı yoktur. İngiltere’de bir holiganın, tuttuğu takım gol atınca çırılçıplak sahaya atlayarak gol atan sporcuyla sırtına almış, sahada tur atarak çılgınlığın bir sınırının olmadığını ifade etmek istemiştir. Dolayısıyla bu tür davranışlar İngiltere’de alışılmış davranışlar halini almıştır (Acet 2001).

Holiganlar, tuttıkları takım yense de yenilse de karşı tarafla kavga etmek için uğraş gösterirler, karşı takımın taraftarlarını, kavga etmek için kışkırtırlar, holiganlar için maç bahane, amaç kavga etmek, ister galibiyet ister mağlubiyet olsun, sonuçta kavga etmek için uğraş gösterirler.

Az sayıda olmalarına rağmen varlıkların böyle hissettirirler. Holiganlar, her hafta futbol seyircilerinin arasına katılarak çoğu zaman da onları yönlendirmeye çalışan bir kişiliğe sahiptirler. Bunlar için oynanan maçın gidişatı veya sonucu önemli değildir. Daha çok İngiltere’de ve Hollanda’da ortaya çıkan, diğer Avrupa ülkeleriyle birlikte Türkiye’de ilk örnekleri görülmeye başlanan holigan saldırganlığının en önemli özelliği, şiddet içermesi ve vahripkar olmasıdır. Holiganların kesin olarak, antisosyal bir kişilik yapısına sahip oldukları, yapılan araştırmalar sonucu bilim adamları tarafından fikir birliğine varılmıştır. Psikopat veya sosyopat olarak da adlandırılan bu kişilerin en belirgin özelliği çevreye uyum sağlayamamalarıdır (Bakker 1992).

Holiganların kesin olarak, anti sosyal bir kişilik yapısına sahip oldukları, yapılan araştırmalarla ortaya konmuştur. Psikopat veya sosyopat olarak da adlandırılan bu kişilerin en belirgin özelliği çevreye uyum sağlayamamalarıdır. Diğer özelliklerini de şöyle sıralayabiliriz.

- Yaptıkları hareketlerin sonuçlarından utanmaz ve pişman olmazlar.
- Sorumluluk duygusu taşımazlar ve başkasını düşünmezler.
- Çok rahat yalan söylerler ve hırsızlık yaparlar.
- Kuralları tanımaz ve çok rahat kavga çıkarırlar.
- Bir çoğu aşırı alkol kullanırlar (Bakker ve ark 1992).

Genelde holiganların işsiz ve batıdaki ifadeyle sosyal yardımlarla geçinen insanlar oldukları düşüncesi mevcuttur. Bu düşünce karşıtı olanlarda görülmüş ve holiganların pek çoğunun iyi bir meslek ve aile hayatının olduğu bilinmektedir. Kaldı ki üçerli, beşerli gruplar oluşturabilen, birlikte seyahat edebilen, arkadaşlarıyla oturup bir şeyleri paylaşabilen, barlarda bir araya gelebilen insanlar olduğu görülmektedir. Bir başka ön yargıda holiganizmin “iyi

“vatandaşlardan da görülebilen” uygarlaşmış insanın bastırılmış yabancı duygularının elverişli” şartlarda açığa vurumu olarak yorumlanması görüşüdür. Yani bir kısım vatandaş işiliğinin derinlerinde yatan “yıkıcı yabancı” duygularını futbol müsabakalarında göstermektedir (Gümüş 2000).

Tribün terörü diye adlandırılan bu tatsızlıkların bir günlük kararlı bir mesai neticesinde ok kati bir şekilde sona erdirilmesi pekala mümkündür; ne yazık ki bu terörü, sadece tribün ümpenleri değil derece farkıyla yayılmak suretiyle kulüp yönetimleri, masum gibi görünen araftarlar ve özellikle spor basını da desteklenmektedir. İlişkilerin nasıl işlediğini bütün yırıntılarıyla bilmemize imkan yok, fakat her kulübün “profesyonel seyirci” diyebileceğimiz e sayısı yüzlerle ifade edilebilecek bir serseri topluluğunu finanse ettiğini, onlara kendi tadyumlarına rahatça giriş çıkış imtiyazı tanıdığını, her maçta binli rakamlarla ifade edilen edava bilet verdiklerini ve en fenası taraftarlarla polis ve adliye arasında çıkan ihtilaflarda oruyucu tavır takındıklarını bilmeyen kalmamıştır. Profesyonel seyirciler eskiden olduğu gibi örgütsüz ve amatör ruhla faaliyet gösteren birer grup olmaktan çıkmışlar; rgütlenmişler,spor basını üzerinde etkileme gücü kazanmışlar ve her birinin Internet siteleri ahi olmuştur. Bu topluluklar, A ve B kulübünün çıplak güce başvurmak ihtiyacını duyduğu nlarda vatani hizmet tertibinden hizmet vermekten çekinmemektedirler (Alkan 2002).

.5.1.Holiganizm ve Doğuşu

Holiganizm, özellikle futbol taraftarlarının müsabaka öncesi, müsabaka esnası, müsabaka sonrası stadyum içerisinde veya stadyum dışında gösterdikleri karşı takım raftarına fiziki egemenlik gücü göstermeleridir. Bu güç gösterimi saldırganca, taraftarın uygu ve düşünceleri üzerinden kontrolün kalkmasıdır (Erkal ve ark 1998).

Holiganizm ilk olarak İngiltere’de ortaya çıkmış Avrupa’nın her tarafında özellikle lmanya, Hollanda, İtalya, Avusturya, Fransa, Belçika, Yunanistan, Çek Cumhuriyeti ve Danimarka’da da görülmüştür (Acet 2001).

Gerçekten centilmenler ülkesi olarak tanınan İngiltere’de holiganların ortaya çıkması rastlantı bir olay değil, ülke politikalarının doğal bir sonucudur. Holiganın doğal natomisine şöyle bir göz attığımızda; 17-21 yaşlar arasında, genç, zeka yaşı geri, toplumsal aşamı yoksul, başkası ve kendisine saygısı yok kaba güce tapan ve %96’sı işsiz gibi temel zellikler görmekteyiz. Araştırmalar, holiganların yeryüzüne bakışına damgasını vuran bir arşıtlığa dikkati çekiyor. Bu “biz” ve onlar” karşıtlığıdır (Gültekin ve ark 2000).

Holiganizm ile mücadele platformunda, İngiltere’de 1969 yılında futbolcular, yönetici temsilcileri, akademisyenler, psikiyatrisler ile sosyologların bulunduğu bir grup araştırmacı çalışmalar yaparak önlem niteliğinde önerilerde bulunmuşlardır. Bunlar;

- Futbol kulüpleri ile polis arasında azami işbirliği,
- Hakem kararının mutlak kabulü,
- Ayakta seyirci bırakmamak, oturma yeri temini şeklinde pratik kararlardır (Tuncel 2000).

Holiganizmin önlenmesi için, polisin tek başına mücadelesinin yeterli olmayacağı açıkça hükümetlerin, spor yöneticilerinin, kulüplerin, federasyonların ve stadyumdaki görevlilerin koordineli bir şekilde hareket etmesi gerekliliği kararına vararak, buna göre;

- Eğitimsel, sosyal ve kültürel ölçütlerin ve holiganizmle mücadele stratejilerinin güçlendirilmesi,
- Holiganizmle mücadele ölçülerini içeren birleştirilmiş güvenlik planlarının yapılması taraftar antrenörlüğü ve medya stratejilerinin zorunlu hale getirilerek kulüplerin ve federasyonun sorumluluk almasının sağlanması,
- Misafirperverliğin öncelikle (koltukların formu, doğal kurallardan korunma, yiyecek ve içecek alınabilen, sıhhi) olduğu kullanıcı dostu stadyumların teşvik edilmesiyle (ailelerin katılımının teşvikiyle) sosyal kontrolün kolaylaştırılması,
- Taraftar ve taraftar toplumlarının aktif katılımının teşvik edilmesi,
- Taraftar antrenörlüğü Avrupa yaklaşımı geliştirilmesi,
- Her ülkede futbol istihbarat birimlerinin kurulması ve düzenli danışma toplantıları yapılması,
- Uluslararası alanda stadyuma giriş yasaklarının uygulanabilmesinin yollarının aranması tavsiye edilmiştir (Fanatik 2001).

2.5.2.Sporda Holiganizm

1960’larda İngiltere’de başlayıp Avrupa kıtasına sıçrayan ve 1990’lı yıllarda anıştığımız, hele 2000 yılı başında Galatasaray-Leeds United müsabakası nedeni ile çok dramatik bir şekilde ülkemize taşınan Holiganizm, Avrupalı araştırmacılarca “futbol vahşeti”, “Vandalizm” şeklinde tanımlanan bir vakadır (Tuncel 2000).

Holiganlar, futbola damgalarını vurmuş, dünyanın en popüler sporunun ve Holiganizmin beşiği olan İngiltere’de Holiganizm taraftarlıktan hatta gözü dönmüş taraftarlıktan öte bir duruma gelmiş, dünyanın geri kalanıyla kuramadıkları iletişimi, kendi dar

grupları içinde üst düzeyde bir iletişim kurmuşlardır. Taraftarı oldukları takım, hem yaşama sebebi, hem de bir şiddet bahanesi olmuştur (Acet 2001).

Holiganizmin çıkışındaki problemlerden biride medya olduğu görüşüdür. Medyanın olayları abarttığı ve kullandığı üslubun iyi olmadığı görüşü hakimdir. Başka bir neden de, alkol tüketimi olarak açıklanmıştır (www.sirc.org 2001).

Bu konuda medyaya görev düşmektedir. Fakat bu günkü görünümüyle medya bu işlevin tam tersi bir faaliyet içerisinde. Taraftarlar ve holiganlar bir şiddet gösterisinde bulduklarında, sarhoş olup çevreyi yıkıp döktüklerinde veya dazlaklar gibi aşırı politize ifadeler kullandıklarında medyaya konu oluyorlar. Antisosyal bir kişiliği olan holiganlar için arayıp da bulamadıkları bir fırsattır. Milli takımın galip geldiği için sevincinden havaya ateş eden birisinin bir başkasını öldürmesi durumunda, hafifletici sebepler dikkate alınmamalıdır. Çünkü burada önemli olan insanlarımızın hayatıdır. Bir çok konunun takipçisi olan ve bununla övünen medya, ne yazık ki, bu cinayetin peşini bırakmış ve sevinç gösterilerini yayınlamaya devam etmiştir. Medyanın bu tür olayları çok fazla abartmadan daha dikkatli bir biçimde vermesi doğru olacaktır (İkizler 1994).

2.6.Seyircilerin Saldırgan Olmalarında Rol Oynayan Faktörler

2.6.1.Demografik Faktörler

2.6.1.1.Yaş

Kişinin değişik yaşlarda ilgi merkezleri farklılık arz etmektedir. Zaman zaman ilgiler değişmektedir (Küçük 1997). Bazı ilgiler ileriki yaşlarda ortaya çıkmakta, bazıları ise ömür boyu devam etmektedir. Çocuk ve gençlerin yaşlarının küçük olması, beyin korteksinin gelişimine devam etmesi, yeterli derecede tecrübe sahibi olmamaları davranışlarını bilinçli olarak sevk edememelerine neden olur. Bu bakımdan gençler, dış destek ve yönlendirmeye daha fazla ihtiyaç duyarlar. Bu dönemlerde çocuğun beynindeki uyarı süreçleri geniş bir alana yayıldığı için bilinçli olarak bir amacın peşinden koşma zorlaşır (Çağlayan 2003).

Çocuk en sevdiği faaliyetlere yaşı ilerledikçe daha az başvurur ve büyüdükçe yeni arzular ve ilgiler geliştirir. Kimi faaliyetlere hayatın kısa bir döneminde ilgi duyulur; kimileri ise, hayat boyunca sürer. Spor ve fiziksel aktivite gencin oyun yaşamında önemli bir yer tutar (Tezcan 1977). Yaş ilerledikçe kişideki sorumluluk duygusunun artmasıyla, spor yapma arasında bir ters orantı ortaya çıkmaktadır.

Yapılan araştırmalarda, yaş ilerledikçe sportif faaliyetlerden çekilmenin artmakta olduğu tespit edilmiştir. Örneğin; Amerika'da, Houston'da 20-84 yaş grupları arasında 1441

kişiyeye yapılan araştırmada yaş ılerledıkçe sportif faaliyetlere katılmada büyük düşme olduğu görülmüştür (Arıkan 2000).

Türkiye'de genç nüfusun fazla olmasından kaynaklanan ve bu dinamiklerin büyük çoğunluğunun iş sahibi olmamaları, başka yapacak işlerinin olmaması nedeniyle seyircilik yönüne kaydıkları söylenebilir. on ve arkadaşları (1997) yaptıkları araştırmada, elit düzeyde spor yapanların % 43.67'sinin ortaokulda, % 36.33'ünün ilkokulda ve % 20'sinin de lise döneminde spora başladıklarını belirtmişlerdir (on ve ark 1997).

Yukarıdaki araştırmalardan da anlaşılacağı üzere spora yönlendirmede okulun önemi açık bir ekikle vurgulanmaktadır. Fakat lkemizde, genç nüfus, yüzölçümü ve genel nüfus bakımından çok üstün olduğumuz ülke olan Hollanda'da olduğu kadar lisanslı sporcu sayısına ulaşamadığımız ve çok gerilerde olduğumuz görülmektedir (Acet 2001).

"Gençlik yıllarında spora aktif olarak katılanlar ve sporda başarılı olanlar ileriki yaşlarında'da spora katılmayı devam ettirmişlerdir" (İkizler 1994).

Sonuç olarak, bu genç kesime izleyicilikten önce sporculuk yaptırmanın daha doğru olacağı kanaatindeyiz. Çünkü gençler, enerjisini seyirci olarak tribünlerde harcama yoluna gittikleri takdirde tribün şiddetinde artma olabileceği söylenebilir. Seyircilikten çok, uygulayıcı, yani sporculuk için gençlerimizi yönlendirmeliyiz.

2.6.1.2. Cinsiyet

Cinsiyetten gelen ilgilerdeki ayrılıklar, kısmen kültürel etkenlere kısmen de fiziki değişikliklere bağlıdır. Boş zamanlarda, kızlar daha çok, kuvvet ve örgütlenmiş faaliyetlere katılırken, erkekler de beceri ve kas gücüne dayanan faaliyetlere katılırlar. Kızlarda, erkeklere oranla daha az ilgi değişikliği olur (Küçük 1997).

Cinsiyet, kişileri gruplamak ve farklılaştırmak için kullanılan kıstaslardan biri olarak kabul edilmektedir. Çağdaş ve endstrileşişmiş toplumlarda, kadın-erkek farklılaşması azalmakla birlikte, henüz tamamıyla ortadan kalkmış değildir (Arıkan 2000). Bu farklılaşmanın gelecek kuşakta işlevini değiştirerek kadın ve erkeklerin rollerinde değişiklikler olacağı konusunda fikirler mevcuttur, ABD'de yapılan bir araştırmada 2020'li yıllarda erkekler ile kadınların rollerinde değişiklikler olacağı, erkeklerin daha az para kazanır hale geleceklerini ve hatta bir kısmının evde oturup ocuk bakma ve rutin ev işlerini alış-verişleri, ödemeleri vb yürütmeye başlayacaklarını, deterjan, gıda maddesi dahil, birçok ihtiyaç maddelerin satın alma kararlarının erkekler tarafından alınmaya başlanacağı ortaya çıkmıştır (Seçkin 2000).

Spor, açıkça bir kültürel iktidar hiyerarşisi sunacak biçimde erkekliğin kadınlığa karşı inşa edildiği başlıca araçlardan biri olmuştur. Tüm toplumlarda cinsel farklılık, sporun kitlelere yaygınlaştırılmasını engelleyen faktörlerden birisidir. Sporun tarihi gelişiminde bu etmen önemli ölçüde rol oynamıştır (Arıkan 2000). Günümüzde de bu etmen az da olsa etkinliği sürdürmektedir. Kadınların son zamanlarda erkek sporu olarak düşünülen spor branşlarına yöneldiklerini görmek mümkündür. Örnek; futbol, güreş, boks vb. sporlar sayılabilir.

Yine de sosyal tutumlar ve fizyolojik farklar, kadınların spor tercihlerini etkilemektedir. Kadınlar zarafet, ritim, güzellik ve estetik duygu içeren sporlara daha fazla ilgi göstermektedirler (Özbaydar 1983).

Özellikle kadınlar; geçmişte, sporda yer almıyorlar ve hareketsizlik, kadınlar için doğal bir durum olarak görülüyordu. Gelenekler, kadına bağlanan değerler, onların spora karşı ilgisizlikleri, bu alanın erkeklere özgü bir etkinlik alanı olarak görülmesine sebep olmuştur. Günümüzde herkes için spor anlayışının yaygınlaşması ile sporda cinsel farklılaşma da azalmıştır. Ülkemizde de bu gelişme gözlenmektedir. Kanaatimiz kadınların hem spor yapması, hem de izleyici olarak futbol maçlarını ve diğer branşları da izlemesi yönündedir. Kadınların bu mekanlarda bulunmaları, erkekleri, dolayısıyla şiddeti de bir nebze olsun engelleyeceği düşünülmektedir.

Kadınların spora katılımı aslında toplumdan topluma değişim göstermektedir. Gelişim düzeyi farklı olan toplumlarda konuya bakış açısı değişmekte, endüstrileşmiş, refah düzeyi yükselmiş toplumlarda kadınların spora katılım oranı daha fazla olmaktadır. Ancak bazı toplumlarda hala kadının yalnızca doğurganlık için yaratıldığı, ter yerine parfüm kokması, aktif yaşamı tercih etmesi düşünülmektedir. Bilindiği gibi sporda cinsel rol ayrımı, onun bir erkek uğraşısı olarak toplumda onay bulmasından destek alır. Örneğin, kadın sporcular tıpkı toplumdaki değişim gibi, sporda söz sahibi olsa bile, bu yine toplumun kendisine uygun bulunduğu alanlarda olmaktadır. Erkekliği simgeleyen spor dallarında kadın sporcuların varlığı, olağanüstü bir tutum olarak kabul edilir (Acet 2001).

2.6.1.3. Fiziki ve Coğrafi Çevre

Her toplum, topluluk veya kişi mutlaka bir fiziki çevre içerisinde bulunmaktadır. Toplulukların yerleşme tarzları ve çevre şartları sosyal yapının başlıca dış özelliğini oluşturur. Bu özellik sosyal yapı ile karşılıklı ilişki halinde bulunur (Kurtkan 1976). Fiziki ve coğrafi çevre toplumların şu veya bu yönde ve belirli bir ölçüde gelişmeleri için bazı potansiyel ve işlenmeye elverişli şartları ihtiva eder. Dağlar, ovalar, madenler, bitkiler, iklimler gibi doğal

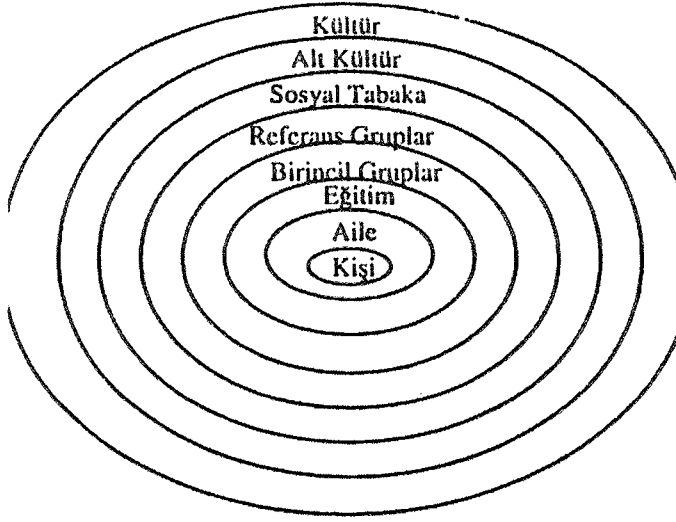
kaynakları içerir (Nirun ve ark 1993). Fiziki ve coğrafi çevrenin insanlar üzerinde etki oluşturduğu tespit edilmiştir. Bazı yazarlar, iklimle suç, intihar, cinnet, fiziki ve zihni kuvvet vs. arasında ilişki olduğu görüşüne sahiptirler. İnsan enerjisi ile iklim arasında ilişki bulunduğu ve kuzeylilerin fazla ve enerjik olmalarına diğer taraftan güneylilerin tembel ve verimsiz olduklarına dair halkla ilgili müşahedelere işaret etmişlerdir. Türkiye'den örnek vermek gerekirse Karadeniz bölgesindeki insanlarla, Ege Bölgesi, İç Anadolu Bölgesi ve Doğu Anadolu bölgesinde yaşayan insanlar arasında da farklılıklar olduğu söylenebilir (Acet 2001).

İnsan unsuru, fiziki çevreye hükmedebildiği sürece yeni yeni medeniyetler meydana getirebilmektedir. Bataklıkların kurutulması, çölde tarımsal faaliyetlere geçilebilmesi, barajların yapılmasıyla iklim şartlarının değişmesi, insan unsuruna bağlı kalmaktadır. Toplumların kültür ve medeniyet seviyesi arttıkça sosyal coğrafi çevreye üstünlüğü artmaktadır (Arıkan 2000). Zamanla, toplumların hayat şartları ve tarzları, dini inanışları, üzerinde yaşadıkları toprakların coğrafi yapısı ve iklimi gibi faktörler tarafından etkilenecek, her türlerinin değişik yön ve ağırlıklarda biçimlenmesine sebep olmuştur.

Fiziki çevre şartları, sportif faaliyetlerin hangi branşta yoğunlaştığına ışık tutmaktadır. Dağlık olmayan bir çevrede dağ ve kış sporlarının gelişmesini beklemek mümkün değildir (Erkal 1992). Ülkemizden örnek vermek gerekirse Ağrı, Erzincan ve Erzurum'da bireysel sporların yani Atletizmin gelişmiş olması, Muğla, Antalya'da su sporlarının gelişmesi, Kayseri, Erzurum, Bursa'da kış sporlarının gelişmesi, dolayısıyla iklime ve coğrafi şartlara göre spor branşlarının yapılma oranlarında da değişme görülebilmektedir. Teknik, çevre şartlarını iyileştirir. Çevre şartları insanların davranışlarına, düşünme tarzlarına etki eder. Fiziki ve coğrafi çevreden yararlanma şartlarında meydana gelen değişimler sosyal hayatın şartlarına da etki yapar; değişikliklere yol açar (Nirun ve ark 1993). Karadeniz bölgesinin şartlarını göz önünde bulundurduğumuzda, fiziki çevrenin insanlar üzerindeki etkisini daha iyi anlayabiliriz. Kadınların nasıl zor şartlarda çalıştıklarını, erkeklerin ise doğayla nasıl mücadele ettiklerini geçimlerini sağlamak için mücadele şeklinin daha zor olduğunu görebiliriz.

6.2.Sosyo-Kültürel Faktörler

Kişinin tutum ve davranışlarının kültür, alt kültürler, sosyal sınıflar, danışmanlar (referans) grupları, yüz yüze (birincil) gruplar ve aile tarafından etkilendiği bilinmektedir. Bu faktörler aşağıdaki şekilde açıkça görülmektedir (Serarslan 1990).

Şekil 1. Sosyal-Kùltürel Etkinin Çeşitli Halkaları

Kişinin sosyo-kùltürel düzeylerini oluşturan öğeleri tek tek ele alacağız. Bunlardan birincisi;

2.6.2.1.Aile

Aile, yüz yüze ve samimi ilişkilerin en güçlü olduğu birincil gruptur. Bu sebeple aile, kişinin tutum ve değerlerinin oluşumunda birincil etkileşimi sağlaması yönünden büyük bir öneme sahiptir (Acet 1997). Aile, evrensel ve daimi bir gruptur. Aile insanın en derin ve köklü, kısmen organik nitelikli, bütün insan toplumlarında bulunan bir ilk gruptur ve evrensel bir sosyal kurumdur (Yetim 2000).

Aile toplumun en küçük birimidir, ailenin en büyük rolü, insan neslinin devamı için çocuk meydana getirmek ve onları iyi bir şekilde eğitmektir. Ailenin bilhassa karakter terbiyesi bakımından bulun diğer eğitim kaynaklarından daha önemli olduğunu rahatça söyleyebiliriz. Çocuk kendisini hayale intibak ettirici davranışları küçük yaşlarda öğrenir ve öğrenmeler kolay sökülüp atılmayacak kadar derin bir şekilde yerleşir.

Ailenin çocuk terbiyesindeki rolü sadece ona bilmediği şeyleri öğretmekten ibaret kalmış, ileri ki hayatı bakımından en uygun şeyleri öğretmek de ailenin görevleri arasında sayılmıştır. Aile, çocuk için bütün bir toplum demektir. Çocuk ilk zamanlar etrafında insan olarak sadece ailesi içindeki fertleri görür, onlarla sosyal münasebete girer ve sosyal davranışın kaidelerini bu vasıta ile öğrenir (Acet 2001).

İnsanın bütün toplum hayatının temelini meydana getiren sosyal normlar, örf ve adetler, inançlar çocuğa ailesi tarafından verilmektedir. Bu öğrenme aile içinde maksatlı bir

şekilde yapılmaz, yani okuldaki gibi şekilci bir eğitim söz konusu değildir. Çocuk ailesinden gördüklerini, öğrendiklerini hayatın normal akışı içinde kavrar, doğruyu ve yanlış deneme yoluyla bulur (Güngör 1980).

Tarihin en köklü müessesesi ailedir. Toplumların değişik zaman ve mekanlarda farklı görünüm kazanmasına rağmen aile daima mevcudiyetini korumaktadır. Toplumsal bir olgu olan aile, toplumun en önemli birimi ve bireyle toplumu birbirine bağlayan ana halkadır denilebilir (Öztürk 1998).

Ailenin en önemli özelliği fertlerin sosyolojik, biyolojik ve psikolojik hayatlarını devamı ettirebilmek için, toplumda aksayan, görevlerini tam yapamayan veya yapılamayan diğer kurumların, sistemlerin ve grupların görevlerini yüklenmesidir. Fakat, ailenin temel görevlerini yerine getirebilecek ve özelliklerini gösterecek bir başka sosyal yapı bu güne kadar görülmemiştir. Bildiğimize göre, aile ikinci derecedeki görevlerini başka yapılara ve sistemlere devretmiştir. Fakat hayalın temeline dayalı görevler her zaman aile tarafından yapılmıştır. Nesillerin devamı, çocukların yetiştirilmesi, şahsiyetin) kazandırılması, kültürün nesilden nesile aktarılması, sosyal, kültürel, psikolojik ahengin aile fertlerine sağlanması, güven içinde fertlerine yuva içi sığınağın kurulması görevleri ailenin temel karakteridir (Nirun 1994). Din eğitimi, dayanışma, statü, boş zamanları diğer aile üyeleri ile paylaşma, yüz yüze samimi ilişkilerin kurulması da ailenin görevleri arasında sayılır.

Otoriter Aileler : Çocuğa, sınırlayıcı katı kurallar koyar ve tam bir itaat beklerler. Kurallara neden uyulacağı çoğunlukla açıklanmaz. Ceza ya da sevgiden yoksun bırakma tehdidi ile kurallara uyulması sağlanmaya çalışılır. Bu tür ailelerin çocukları mutsuz, her şeye üzülen, amaçsız, çabuk kızan ve saldırgan olurlar.

İzin Verici Aileler : Sıcak fakat ihmalcı bir aile tutumudur. Çocukları yakından zlemez, her şeye izin verilir. Bu tür aileden gelen çocuklar kararlarını düşünmeden verirler. Bu çocuklar, kıskanç, bencil, amaçsız ve asidirler,

İhmalcı Aileler : Bu tür ailelerde karı-koca arasında şiddetli problemler vardır. Anne-babalar kendi problemlerinden dolayı çocuklarıyla ilgilenmezler. Bu tür ailenin çocuğu ise cavgacı, şiddet yanlısı, alkol ve uyuşturucu bağımlısı olurlar.

İyi bir ailenin, çocuğunun doğduğu günden itibaren çevresinde olup biteni fotoğraf nakinesi gibi hafızasına kaydettiğini, o çocuktur daha anlamaz, akli yetmez gibi düşüncelerden uzak, çocuklara uygulanan kuralları, sınırlamaları en az düzeyde tutan ve koydukları kurallar hakkında çocuklara açıklama yapan, sıcak, şefkatli, verdiği sözü yerine

getiren ve çocuğuna destek olan ailelerin otukları; kendi kararlarını verebilme yeteneğine sahip olurlar.

O halde, bu gerçeklerden yola çıkılarak; çocuğun iyi ve temiz duygularını geliştirmek, anne ve hitanın gorevidir. ocuğu kişisel ve sosyal olgunluğa eriştirecek en mukemmel miessesenin aile olduğu unutulmamalıdır. Kul hukukuna saygı ve hoşgoru, davranışlarla ön plana çıkartılmalıdır. Hata ve suçlamalar kırııcı, rencide edici olmadığı gibi çocuklar önünde teşhirinden de kaçınılmalıdır. Bu da çocuğun ileriki hayatında olumlu yönde gelişmeler sağlayacaktır.

Aile, toplumsal yaşamın bir parçası olup, birlikte yaşamanın temellendiği bir kurumdur. İnsan ilişkilerinin şekillenip, sorgulandığı, ailedaki her bireyin bu kurumun bir parçası olduğu ve değişik roller üstlenerek kurumsallaşmaya katkı koydukları yapılan araştırmalar sonucu ortaya çıkmış bulunmaktadıdır. Kişilerin bu kurum içinde üstlendikleri roller kendine özgü kişilik ve davranışların gelişmesine neden olur. Bu kişilik ve davranış türlerinin bazıları kalıtsal olmakta, bazıları ise yaşamdan ve çevreden edinilen alışkanlıklarla ilişkili olabilmektedir. Aile içindeki roller katı ise dünyayı tek boyutlu gören, kalıplaşmış benlik yapısına sahip insanlar yetişir. Ailedaki roller esnek ise, dünyayı çok boyutta görebilen, hoşgorl insanlar yetişir. Birey davranışları ile içinde yaşadığı aile ortamını yansıtır. Çocuğun ya da gençlerin eğitiminde ailenin yerine getirmesi gereken temel değerler vardır. Bunlar:

- Değerli bulunma duygusu,
- Güven duyma, paylaşma,
- Yakınlık ve dayanışma,
- Sorumluluk duyma, görev alma,
- Yaşamla mücadele edebilme duygusu.

Ailenin sosyoekonomik, kültürel yapısı ile aile, kurum ve içindeki ilişkiler, çocuğun kişilik yapısına yansımaktadır. Çocuğun eğitiminde ve sosyalleşmesinde, onun sağlam kişilikli ve olgun davranışlar ortaya koyan bir birey olmasında etkili olmaktadır. Çocuğun kişilik gelişiminde anne ve babaların çocuklara karşı takındıkları olumlu ya da olumsuz utumlar önemli bir yer tutmaktadır.

Ayrıca ocuğa toplumsal ilgi göstermek zorundayız. Ailede anne-babanın yaşamını rdrmek için çalışmak zorunda olduğu günümüz şartlarında, ailenin çocuklara yönelik lgilerinde bir azalma olduğunu söyleyebiliriz. Bu durum çocukları içine kapanık, sorunlu ve rencil davranma duygusu içinde hayata katmaktadır.

Ülkemizde özellikle kırsal bölgelerde ve büyük kentlerin varoşlarında "otoriter baba" motifi etkindir. Böylesi ailelerin çocuklarının ruhsal gelişmeleri çok sağlıklı olmamaktadır. Hatta yok kadar azdır. Bu aile yapılarında bütün özgürlükler baba için geçerlidir. Ailenin diğer bireylen babaya itaat etmektedir. Anne ve diğer aile bireyleri yoğun baskı altındadır. Aile ise baskılanmanın sonuçlarını bir "kader gibi" benimseyip yaşadığı hak yoksunluğunu şiddet uygulayıp, baskı kurarak çocuklarına yansıtmaktadır.

Suçlu çocuklar üzerinde yapılan istatistiklerde çocuğun suça itilmesinde otoriter babanın ve annenin baskıcı ve katı disiplin anlayışının yansımalarının ortaya çıktığı anlaşılmış ve belgelenmiştir. Türkiye aile içi şiddet sıralamasında Pakistan, İran ve Hindistan'dan sonra dördüncü sırada gelmektedir.

Aile içi şiddet, bir terbiye yöntemi olarak algılanmaktadır. Aileler arasında yapılan anketlerde UM) aileden 34'ünde şiddete başvurulduğu görülmektedir. Her iki aileden birinde çocuklar dövülmektedir. Küçükken utanca boğulan, aşağılanan, horlanan ve dayak yiyen çocuk, çevresini sürekli denetim altında tutmaya çalışır, kimseye güvenmez, diğer insanlarla sürekli olumsuz ilişkiler içine girer. Dürtüst olmaz, sürekli yalan söylemeye yönelir. Aile içi iletişim kaybolur. Şiddeti bir davranış modeli olarak benimser, yetişkinlerden korkarak büyür.

Oysa çocuklara zaman ayırmak zorundayız. "Elimde değil ne yapayım, sözden anlamıyor" demeye hakkımız olmadığını bilmeliyiz. Anne karnında başlayan ailedeki şiddet uygulamasını ortadan kaldırmak için aile içinde özgürce tartışma ve demokratik davranma ile katılımcılık ilkelerini geliştirip yerleştirmek gerekir.

Dayak ya da değişik şiddet uygulamalarının çocukta ortaya çıkardığı olumsuzluklar;

- Çocukta kişilik ve kimlik kaybı oluyor, güven ortadan kalkıyor.
- Şiddet, çocukları tepkisizliğe, yalnızlığa, çaresizliğe, kararsızlığa, güçsüzlüğe, karamsarlığa itiyor.
- Anne-babanın kötülüğüne inanıyor. Sevilmediği hissine kapılıp ruhsal bunalıma düşüyor, depresyon yaşıyor.
- Dayak sonrası çocuklarda uyum bozuklukları, altını ıslatma, kekemelik, parmak emme ve başkaca fiziksel bozukluklar ortaya çıkıyor (Eğitim-Sen 2001).

2.6.2.2.Eğitim

Türkiye'de yeni üretilmiş ve 1940'lardan beri dilimize yerleşmiş olan "eğitim" terimi, 'eğmek" mastarından ve "eğ" emir kipinden üretilmiştir. "Eğitim, şekil, biçim verme, yön ve stikamet gösterme" demektir. Ancak, "bizim kültürümüzde eğitimci, sadece eğen yani, liktatörce terbiye eden kişi değildir. İkna ederek öğreten kişidir." Türk Dil Kurumu ise

eğitimi, "belli bir konuda.... yetiştirme ve geliştirme, çocukların ve gençlerin toplum yaşayışlarında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri anlayışlarını elde etmelerine kişiliklerinin gelişmelerine yardım etme" olarak tanımlamaktadır.

Geniř anlamda eğitim, bireylerin toplumun standartlarını, inançlarını ve yaşama yollarını kazanmasında etkili olan tüm sosyal sũreçlerdir. Bařka bir ifadeyle, bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sũrecidir. Eđitim, kişinin sosyal yeteneğinin ve kişisel gelişmesinin sağlanması için sečilmiř ve denetimli bir çevreyi, özellikle okulu içine alan sosyal bir sũreçtir (Acet 2001).

Bu tanımlar gözden geçirildiğinde yaygın ve örgün eğilimin kapsandığı görũlmektedir. kişilere temel bilgi edindirmek, kişiliğin geliştirilmesi, (özellikle meslek, boş zaman ve sosyal yaşam gibi hayat durumlarına hazırlama da, eğitimin genel amaçlarındandır. Eğitim, eğitilecek kişinin kazanması gerekli davranış ölçütlerini ortaya kovar. Toplum hayatını bu derece geniş kapsayan eğitimin sosyal hayatta oynadığı rol büyüktür (Serarşlan 1990).

Eğitimdeki dengeyi sağlamak ve iyi bir eğitim için "öncelikle insan ruhunu duyuran ve arkasından da bedeni ve fiziki alemde karşı karşıya kalınan meseleler konusunda, insanları aydınlatmayı hedef alan bir istikamet takip edendir", dolayısıyla eğitim, ferdi topluma, toplumu da ferde heba etmeden, maddi ve manevi bũtönlüğü sağlama olmalıdır. İyi bir eğitim alan kişi, bağımsız olarak hareket eder ve faaliyetlerini akıl yoluyla yönetir ve yönlendirir (Yetim 1999).

Eğitim, toplum yapısını değiştiren, toplumun daha iyi bir hayat seviyesine ulaşmasını sağlayan dinamik bir kuvvet olarak kabul edilmektedir. Son yıllarda ölkemizdeki sosyo-költürel ve teknolojik alandaki değişme ve gelişmeler toplumun eğitiminden beklentilerini de arttırmıştır (Yetim 1999).

Ölkenin kalkınmasında kaynak teşkil edecek ve diğer kurumların gelişmesi üzerine en çok müessir olarak bir teşkilat veya kurumu seçmek için başıdır. Sözü konusu eğitimin özellikleri, diğer sosyal kurum ve sistemlerden farklıdır. O insan unsuruna dayanmakla bũtün şekillenmelerin odağıdır. Çünkü eğitimin amacı insanı en iyi şekilde yetiştirmek ve topluma faydalı hale getirmektir (Yıldız 1999).

Eğitim, her şeyde olduğu gibi kişilerin spora yönelmelerinde de etkilidir. Sporu fiziksel ve ruhsal bir eğitim olarak düşündüğümüzde, sporun eğitim ile özdeş olduğunu belirtebiliriz. Toplum hayatını bu derece genişliğine kapsayan eğitimin, sistem içinde oynadığı rol büyüktür. Bu bakımdan, sporu ve sportif faaliyetleri de eğitimin kapsamı içinde düşünmeliyiz (Arıkan 2000).

Eğitim, sporun en önemli boyutlarından birisidir. Spor bu boyutuyla ele alındığında spor için eğitim ve eğitim için spor şeklinde değerlendirmek gerekir. Spor için eğitimde spor amaçtır ve sporun en üst düzeyde gerçekleştirilmesi için eğitimden yararlanır. Spor eğitimi, antrenör eğitimi, seyirci eğitimi, hakem ve spor yöneticilerinin eğitimi söz konusu olduğunda eğitim, sporun hizmetindedir. Eğitim için sporda ise, spor eğitimin hedeflerine ulaşması için kullanılan araçlardan bir tanesi ama doğru kullanıldığında en etkilisidir (Acet 2001).

Spor eğitimi de fertleri ortak hayatın benzerliklerine yöneltmesi bakımından önem taşımaktadır. Aslında, eğitimin gayesi, fertleri duyarlı hale getirmektir. İşte spor eğitiminin gayesi de, fertlerin, hem fiziki, hem psikolojik gelişmelerini sağlaması, sosyal hayatta hazır ve üretken kılınması amacına dönük olmasıdır. Dolayısıyla eğitim de spor da kişilerin sosyalleşmesine katkıda bulunmaktadır (Acet 2001).

Sonuç olarak; fertlerin genciyle, yanlışıyla iyi bir eğitim alması sonucu toplumdaki suç oranlarının, olumsuzlukların azalacağı düşünülmektedir. Dolayısıyla toplumdaki olumlu ve olumsuz işlerin, iyi ve kötü eğitim sistemi sonucundan kaynaklandığı apaçık bir gerçekliktir. O halde en önemli mesele olan eğitime gereken önem verilmelidir. İnsana yapılan yatırımın, geleceğe yapılan yatırım olduğu unutulmamalıdır (Acet 2001).

2.6.2.3. Birincil Gruplar

Kişilerin davranışlarını etkileyen sosyal faktörlerden ikincisini oluşturan birincil gruplara, karşılıklı gruplar veya yüz yüze gruplar da denilmektedir. Belli bir süre içinde sık sık karşılıklı ilişkide bulunan ve her birinin ötekilere ikinci elden, başka insanlar yoluyla değil de yüz. yüze iletişim kurmalarına imkan verecek kadar az sayıda insan gruplarına birincil gruplar denir (Serarslan 1990). Kısaca yüz yüze ilişkilerin, yardımlaşma, dostluk, sevgi ve bağlarının yüksek olduğu gruplar olarak da tanımlanabilir (Özkalp 1994).

Birincil grupların üyeleri üyelik ve bizlik duygusuna sahiptirler. Grup dayanışması yüksek olan bir gruptur. Bu grupları içerisinde; aile, okul, arkadaş ve gang grupları, oyun grupları, dini gruplar (cami, kilise vb.) komşu ve akrabaları sayabilmemiz mümkündür. Bu gruplar içerisinde yaşarlar ve her istediklerini yapabilme özgürlüğüne sahiptirler. Böylece insanlar bu grup içerisinde sosyal yaşamın ne olduğunu öğrenirler (Acet 2001).

Konumuz itibarıyla bir futbol takımı taraftarlarının davranışlarına bakıldığında, bu taraftarların birbirlerinden etkilenerek beraberce hareket ettikleri ve davranışlarına yön verdikleri gözlenmektedir. Bu kişiler artık bir şahıs olarak Ahmet veya Mehmet olmaktan çıkıp, bir beraberlik hissettikleri bu grup içerisinde kendilerini algılayıp, birbirlerine benzer davranışlar gösterirler. Seyircilerin; kalabalık olarak buldukları grup içerisinde, kötü niyetli

insanlar, kışkırtıcı, saldırgan davranan kişiler ne kadar çok ise grubun da onlarla beraber hareket etmeleri kaçınılmaz olur. Burada kişilerin birbirinden etkilendiği ortaya çıkmaktadır (Acet 2001).

2.6.2.4.Referans Grupları

"Kişilerin üyesi olmadığı, fakat üyesi olmak için özlem duyduğu ve kendisini onunla nitelendirdiği gruplara, referans grupları denir". "Birey referans gruplarındaki kişilerin vasıflarını, davranışlarını ve isteklerini benimser ve kendi egosuna mal eder" (Serarslan 1990). Özenti kümeleri olarak Türkçe'ye çevrilebilen referans grupları, kişilerin düşünce, değer ve davranışlarını örnek alarak benimsedikleri toplumsal gruplardır. Başka bir deyişle, bireyin tam olarak üyesi olmadığı geleceğe dönük bir takım emellerini gerçekleştirebileceğini beklediği, girmek istediği gruplardır. O halde özenti grupları, bireyi gelecekte seçmek istediği yaşama yönelten gruplardır. Bunlara "Başvuru Grubu" da diyebiliriz (Acet 2001).

Birey referans grubundan hem tutumsal ve hem de davranışsal olarak etkilenir. Birey kendini onlarla ilişkili görür. Özenti grupları 7-8 yaşlarında önem kazanmaya başlar. 15-20 yaş arasında bu gruplar bireyi etkileme derecesi açısından doruk noktada olurlar (Tezcan 1985).

Futbol seyircilerinin saldırgan tutum sergilemelerindeki yaklaşımlardan biri de özdeşleşmedir. Seyirci, sahadaki futbolcuyla kendisini özdeşleştirir. Sahadaki futbolcuyla duygusal bir bağlantı kurarak, çeşitli sebeplerden dolayı tatmin edemediği güdülerini özdeşleşme süreci yoluyla duyuma ulaştırır. İsteddiği sonuca ulaşmakta geciken futbolcunun sinirliliği artar ve sert oynamaya başlar. Aynı ruh haline giren ve futbolcuyla kendisini özdeşleştiren seyircinin, saldırganlık gösterme ihtimali de artar. Sahadaki saldırganlık böylece, seyirci tarafından özdeşleme yoluyla benimsenmiş olur (Acet 2001).

Kişilerin takım tutma gibi bir sempatisi olmasa bile, arkadaş grubu, okul ve oyun arkadaşları tarafından bir takım tutmaya zorlanmaktadır. Günümüzde bir takım taraftarı olmayan kişilere alay edici gözle bakılmaktadır. Takım tutma gibi bir eğilimi olmayan kişiler ilk önce çevresinin daha sonra televizyonun etkisiyle takım tutmaya başlarlar. Söz ile başlayan taraftarlık; ilgiyle, sempatiyle, sevgiyle devam ettikten sonra, tutkuya ve fanatikliğe dönüşmektedir. Sonuçta kişinin davranışlarında değişiklikler meydana gelmektedir, fakat farkına varmamaktadır. Bazı taraftarlar tuttuğu takımdaki futbolcunun yapmış olduğu hareketleri taklit ederek, kendini onunla özdeşleştirir. Sevdiği futbolcunun gazetelerde,

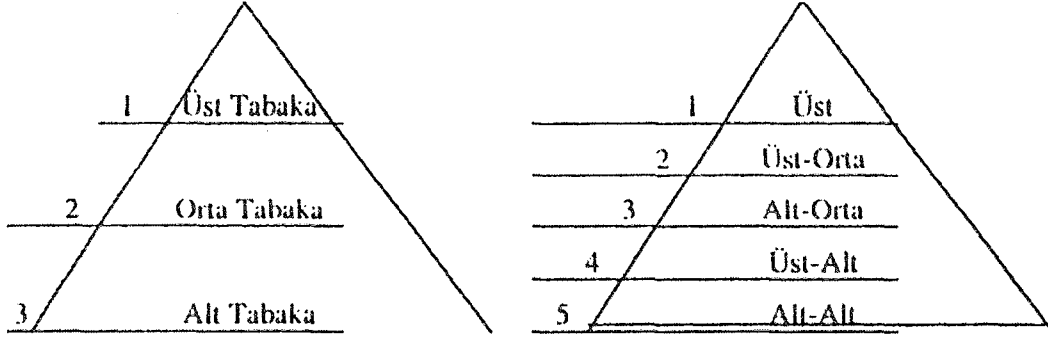
dergilerde çıkan bütün resimlerini kesip saklamaya ve o futbolcunun hareketlerini taklit ederek kendini onun yerine koymaya çalışır (Acet 2001).

2.6.2.5.Sosyal Tabakalar

Bir cemiyeti meydana getiren insan grupları hemen daima istisnasız bir şekilde yukarıdan aşağıya doğru tabakalar halinde sıralı olarak görülmüşlerdir. Bu sıralamanın kriteri çok değişik olabilir, ama esas alınan kıymet (meslek, servet, 'soy veya bunların bir terkiibi) ne ise bazı insanlar buna başkalarından daha çok sahip olmuşlar ve onlara bir çeşit üstünlük tanınmıştır. Şu halde sosyal tabakalaşma daima bir eşitsizlik halinin ifadesidir. Üst tabakalara doğru gidildikçe insanlar alt tabakalarda bulunanlara göre daha fazla hak sahibidirler veya bazı haklardan daha çok faydalanırlar (Aron 1992). "Sosyal tabakalaşma, belirli bir nüfusun hiyerarsik olarak, yani sosyal manada üst üste gelen sınıflar halinde, farklılaşmasıdır" (Nirun ve ark 1993). diye tarif edilmiştir. Bir başka tanımda ise; "Sosyal Tabaka", "Sosyal özellikleri bakımından birbirine çok yakın veya birbirleriyle hemen hemen aynı durumda bulunan insanların meydana getirdiği sosyal bütüne denir" (Kurtkan 1976).

Yukarıdaki tanımlamalara bakılarak, sosyal tabakaların da sosyal sınıfları oluşturduğunu söyleyebiliriz. Sosyal sınıfı aynı sosyal hayat tarzını paylaşan fertlerin meydana getirdiği bir sosyal kategori veya gruptur" diye tanımlanabilir. Sosyal sınıfların tayininde, farklı sosyologların, farklı fikirlerine göre iki ayrı kriteri göz önünde bulundurarak ayrılmaktadırlar. Bunlar birincisi, iktisadi kriter, ikincisi statü kriteri olup, birinciye göre tayin edilen sınıflara iktisadi sınıflar, ikinciye (yani sosyal statüye) göre tayin edilenlere de sosyal sınıflar veya statüye göre taayyün eden sınıflar) denilebilir (Kurtkan 1976). Statü, ferde kendi elinde olmaksızın ve sosyal hizmetine bakılmadan, ona bir hürmet, itibar tesirlilik derecesi tayin etmek üzere başkaları tarafından atfedilen veya isnat edilen bir sosyal durumdur.

"Sosyal sınıflar, iş bölümü ve ihtisaslaşmaya dayanarak hem yatay, hem de dikey olarak farklılaşabilirler. Herhangi bir toplum, belirli rollere sahip olmaktan, benzer değerleri paylaşmaktan aynı ekonomik imkanlara ve hayat şartlarına sahip olmaktan dolayı birbirlerine duygusal bağla bağlanırlar ve bağlı olarak da tabakalaşma gösterirler (Serarslan 1990) .Toplumu bir piramide benzetecek olursak, "piramidin tepesinde üst tabaka, onun altında üst orta; daha altında alt-orta; onun altında üst alt ve tabanında da alt-alt diye adlandırılan katmanlar yer alır." Temelde üç ana katmana ayrılmaktadır.

Şekil 2. Sosyal Tabaka Kriterleri

Sosyologlar kişilerin görevlerine, öğrenimlerine, oturdukları bölgelere ve gelir durumlarına bakarak sosyal tabakaları belirleyen kriterleri geliştirmişlerdir. Gelir tam olarak ölçü olmamaktadır. Nitekim ayrı tabakalarda olup da aynı gelir seviyesine sahip kişilerin davranış ve tutumları buldukları tabakaya göre farklılaşmaktadır. Başka bir ifade ile, aynı sosyal tabaka insanların tutumları farklılık arz etmektedir. Bu farklılık futbol seyircilerinin içerisinde bulunan kişilerin de ayrı sosyal tabakalara mensup olduğu ve müsabaka boyunca farklı farklı davranışlarda bulunduğunu söyleyebiliriz. Olayların çıkış noktasını sadece bir tabakaya mal edemeyiz. Çünkü futbol Türkiye'de çok büyük ilgi toplayan bir spor olup, toplumun geneline hitap etmektedir. Şiddet taraftarı olan kişilerin Alt tabaka orta tabaka ve üst tabakadan da çıkabileceği bir gerçektir (Acet 2001).

Türkiye'de Sosyal Tabakaların Görünümü

TÜSİAD'ın, Devlet Planlama Müsteşarlığının yapmış olduğu araştırma sonuçlarından faydalanılarak geliştirilmiş sosyal tabakaların durumu şu şekilde belirtilmiştir.

Sosyal Tabakaların Karakteristik Özellikleri

Toplumun Kalınanları		Toplamı Gelirin
Tüccar, Sanayici, Profesyonel Tepe Yöneticileri	%2 Üst Katman	
Büyük Çiftçi Serbest Meslek Büyük Bürokrat ve Teknokrat	% 34 Üst-Orta Katman	%28,7
Küçük Girişimciler Profesyonel Yöneticiler Orta Esnaf, Orta Basamak Memur ve Subaylar	%30 Alt-Orta Katman	%42,40
Küçük Esnaf Astsubay Özel ve Kamuya Ait Basamak Görevlileri	%34,51 Üst- Alt Katman	%23,3
Rençper Örgütlenmemiş İşçi	%29,89 Alt-Alt Katman	%5,6

Üst Tabaka: Üst katmandakiler genellikle lüks sayılan özelliklere sahip geniş evlerde otururlar. Rahat bir hayata alışmışlardır. Özel ilgi görecekları dükkanlardan alış-veriş ederler. Bunlar genelde toplumda meydana gelen eylemlere katılmazlar. Genelde şiddet eylemlerinden kaçınmaya çalışırlar.

Orta Tabaka: Bunlar büyük işletme sahipleri, yönetici, öğretmenler, teknisyenler ve beyaz yakalı iş görenleri içerir. Amerika'da çalışmaya önem verme bu katmandan gelir. Bu tabakadaki insanlar, kurallara daha ciddi bir şekilde uyan, toplumun ahlaken daha ciddi kesimini oluşturmaktadır. Ailelerine düşkündürler. Orta tabakadaki kişiler, geleceklerini garanti altına almak için tasarruf ederler. Çocuklarının eğitimine önem vermektedirler.

Alt Tabaka: Bunlar mavi yakalı işçiler, hizmet sektöründe çalışan işçiler, vasıfsız işçiler ve saygı uyandırmayan görevlerde çalışanları içerir. Çoğunun kazançları iyi olmamakla birlikte, iş güvenliği peşindedirler. Hobileri (eğlentileri) yok denecek kadar yok. Daha çok, zorunlu geçim maddelerinin ve günlerini gün etmelerine yarı yan malların müşteridirler. Çocuklarının eğitimine, yetiştirme tarzına fazla önem veremezler. Genelde çocukları küçük yaşlarda çalışmaya başlar, ailenin geçimine katkıda bulunurlar. Çocukluğunu tam olarak yaşayamazlar.

Sosyal katmanlarla ilgili yapılan araştırmalar, değişik sosyal tabakalardaki insanların davranışlarını ve gelirlerini kullanma biçimlerinin farklı olduğunu farklı dükkanlardan alış-veriş ettiklerini, satıcılardan farklı muamele beklediklerini göstermiştir. Alt katmandakilerle orta ve üst tabakaların okudukları gazeteler ve dergileri bile farklıdır (Acet 2001).

Alt tabakadakiler, kaba gösterişli möbelleri tercih ettikleri halde, orta ve üst tabakadakiler fonksiyonel klasik möbelleri tercih etmektedirler. Çok çeşitlilik alt katmandaki kişileri zor durumda bırakır ve satıcının yardımına ihtiyaç duyarlar. Oysa orta ve üst tabakadaki insanlar kendi seçim ve zevklerine güvenerek istedikleri şekilde alış verişlerini yaparlar.

Alt tabakadan gelen işçi sınıfı için kavga etmek, erkeklik normlarının bir belirtecidir ve bu durum da İngiliz toplumunda etkin olmuştur. Futbol fanatiklerinin (serserilerinin) daha fazla ortaya çıktığı işçi sınıfının (alt tabakanın) "birbirleriyle bağlantısız" olduğu söylenebilir. Bunlara "kabalaaşan işçi sınıfı" da denilebilir. Böyle bir terim uygundur. Çünkü bu kalıbın içerisinde onların baskın erkekliklerin bir karakteristiği olan saldırgan erkeklik vardır. Birbirleriyle alakasız olan bu işçi sınıflarının kalabalıkları iki kaynaktan ortaya çıkmaktadır.

- Onların topluluklarında belli bir sosyal organizasyon içerisindeki kültür alanları (çoğunluğun sokak serserileri olmaları)

- Bunların fakir işçi sınıfından gelip sosyal tabaka ile yakınlaşmaları Suttles'in araştırmalarına göre aşağı tabaka ile işçi sınıfının en belirgin ve en baskın özelliği bunların tek cinsli akranlar ya da köşe başı serserileri olmalarıdır. Peki gangsterler niçin dövüşürler ve onların saldırgan erkekliklerine ne gibi bir rol oynar? "Kaba" saldırgan erkekliği belirten sosyal yapılardan birisi de bu tür sınıfların çocukları ile gençlerde yaşanan yetişkin kontrolünden uzak bir karşılaştırma özgürlükleridir. Daha da önemlisi, onlar sosyalleşmeyi erken yaşlarda sokaklarda birbirlerini iteleyip kakalayarak öğrenirler. Böylece yetişkin kontrolünden uzak olan çocukların sınırlı davranmaları için bir sebep olma ve ortaya böyle bir kalıp çıkar. Bu çeşit bir kalıpta bir hiyerarşi baskınlığı da doğar. Hiyerarşi de sadece komşuluk ilişkilerinde değil, okulların informal yaşamlarında da görölür. Kavga, prestij ve güç gerektirecekse, onlar oyun salonlarında harekete geçerler. Bu tür eğilimlerde okul otoritelerinde karmaşıklıklara sebep olur. Sonuç olarak onlar okul gibi formal organizasyonları "korkutan ve düşman" olarak nitelerler.

Onlar okuldan ayrılıp da çalışmaya başladıklarında muhtemelen kültürel yaşamdan uzaklaşarak alkolize ve monoton olan vasıfsız işlerde çalışırlar ki, burada hiçbir sorumluluk almadıkları için hiyerarşinin en sonunda yer alacaklardır. Böylece aşağı tabaka işçi sınıfının erkekleri saldırgan davranışlar göstermek için pekiştirileceklerdir. Bu tür pekiştirmeler kadın-

erkek arasında aynın yapıldığında artacaktır. Gerçekte, alt tabaka işçi sınıfının kadınları da vahşi olduklarından bu durum erkeklerin vahşetini pekiştirecektir, çünkü onlar eşlerinden böyle davranmalarını isteyeceklerdir. Peki onlar her zaman vahşi olarak mı kalacaklar ya da vahşi midirler? Tabii ki bu değildir. Çünkü onların davranışları da eskilere dayanıyor. Çocuklukları, aileleri, yetiştirilmeleri, sokakta ve okuldaki akranları, genç olmaları, komşuluk ilişkileri, çalışma hayatları, hafta sonları çeteler oluşturmaları şahsiyetlerini olumsuz yönde yoğurmuştur. Şahsiyetlerinde görülen olumsuzluklar, kendi çabalarıyla kaldırmaya çalışmalıdırlar. Çünkü bu olumsuzluklar sebebiyle polisin elinde kaba muamele görmektedirler.

Böylece vasıfsız işçi sınıfının kaba davranışları "geçmiş dönem" oluşturarak tekrarlanır. Onların vahşet seviyeleri normlarına ve değerlerine de etki etmektedir, liğir dövüşme onların akranları arasında prestij sağlayacaksa, dövüş onlara çok ilginç gelecektir. "Kaba işçi sınıfının üyeleri formal sporu çok fazla düzenli ve sıkıcı bulurlar. Onlar katılsalar bile kaba olmak için yeterince tenkit alırlar (Acet 2001).

2.6.2.6.Kültür

Kültürü oluşturan unsurlar;

- Din-Dil-Tarihi Miras-Savaşlar-Göçler-Ziraat
- Ticaret-Ekonomi-Politika-Sanal-Edebiyat
- Hukuk-Coğrafya-Çevre-Ahlâk-Spor-Folklor

Kültür kelimesinin aslı Latince'dir. Türkçe kullanılış şekli (kültür) Fransızca "Culture" kelimesinin Türkçe okunuşudur. Latince "Cultura" tarlaya ekin ekmek, sütü nayalamak anlamına gelmektedir. Bu nedenle Türkçe karşılığı olarak "Ekin" veya "maya" şeklinde ifade edilir. Kültürün hiçbir unsuru doğuştan değildir. Maddi ve manevi bütün varlıklardan onları işlemek suretiyle elde edilen ürün kültür objesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu anlamda kültür, insanın tabii çevre ile ilişkisi ve kendi zihni varlığına dayalı olarak yarattığı, insan tarafından icat edilmiş ve nesilden nesile aktarılmış; geliştirilmiş duygu, düşünce ve davranış şemalarının bütünüdür (Aslantürk ve Amman 2000).

Kültür, insanlar arasındaki ilişkileri sağlayan bir araçtır. Ve kültürün inanç, düşünce, uygu, davranış gibi farklı öğeleri vardır. Bu farklı kültür öğeleri, genel ya da ulusal toplumsal yapı düzeyine hitap ediyorsa, şöyle ya da böyle benimseniyorsa; başka bir deyişle, farklı kültür öğeleri, genel ya da ulusal toplumsal yapıdaki sorunlarla örtüşebiliyorsa, o farklı kültür öğeleri uluslaşma sürecinde yerlerini almış olurlar. Böyle bir durum ya da böyle bir sonuç, ulusal bütünleşmeyi sağlayan etkenlerden biri olur. Kişilerin davranışlarını

etkileyen sosyal faktörlerden en önemlisi kültürdür. En uzun ömürlü etkiler kültürel etkilerdir. İnsanların bir anda kültürünü unutup, başka bir kültürü kendi öz kültürüymüş gibi kabullenmesi uzun zaman dilimi içerisinde gerçekleşebilir (Tezcan 1997). Kültür, insanın ortaya koyduğu içinde insanın varolduğu tüm gerçeklik demektir. Yani "kültür" deyiimiyle insan dünyasını taşıyan, yani insan varlığını gördüğümüz her şey anlaşılabilir."

Kültür, her toplumun kendisini diğerlerinden farklı kılan düşünce ve eylem modellerinin kendine has anlam çerçevesi içinde yaratıp kullandığı araç ve gereçlerin soyut bir bütünüdür. Başka bir anlatımla kültür, insanın insana ve maddeye karşı tavır alışını belirleyen bir bütün olarak tanımlanmaktadır. Sosyal antropolog Welles'e göre kültür, bilerek veya farkında olmadan başka insanlardan öğrendiklerimizdir. Özellikle de, nesiller arasında aktarılan bilgi birikimi ve bütünleşmiş davranış kalıplarıdır (Erkal 1996).

Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere bir davranışın kültürel olarak nitelendirilmesi için cemiyetin çoğunluğu tarafından benimsenmiş olması gerekir. Bir spor müsabakasını izleyen seyircilerimizin, sıcak kanlılığı, duygusal oluşu milletinin kültüründen kaynaklanmaktadır. Çünkü Türk milletinin tarihine baktığımızda, sürekli başarıdan başarıya koşan, başarısızlığı üzmedemeyen bir yapıya sahip olduğunu görebiliriz. Bu da kültürün önemini en iyi şekilde ifade etmektedir. Yalnız günümüzde Türk gençliği büyük bir kültür değişikliğine uğramaktadır. Kültür değişikliğine en büyük etki medyadan gelmektedir. Bu da serbest kültür değişikliğine girmektedir. Serbest kültür ise; "Bir toplum ya da toplumsal grubun yabancı bir kültüre sahip grup veya toplumla ilişki halinde olması sonucu hiçbir baskı altında kalmaksızın işsel özelliklerle beraber söz konusu kültürün belirli bir kısmını alıp benimsemesi konusunda bünyesinde meydana gelen değişimlerdir, şeklinde tanımlanmıştır (Doğan 1994).

Osmanlı İmparatorluğunun tarihini iyi bilen bir kişi; görecektir ki, teşkilatçılık, lârecilik, hakimiyet duygusu, adalet ve şefkat, vakar, yiğitlik, fedakarlık ve feragat, manevi erinlik gibi kültürümüzün mümeyyiz vasılları hiçbir zaman bu devirdeki kadar işlenmiş ve elıştırilmiş değildir. Dünyada yazılmış bütün seyahatnamelerde bütün milletlerin karakterlerini gözden geçirdiğimizde, Osmanlı Türk'ü kadar övülmüş bir millet bulamazsınız. Bu övgüye katılmayan tek millet Osmanlı Türk'ünün kendisidir şeklinde Türk kültürünün, başarısını ifade etmektedir. Bir milletin yaşama gücü onun kültüründe çok sağlam dayanakların bulunmasıyla mümkündür.

Başka bir açıdan kültür, cemiyeti meydana getiren fertlerin çoğunluğu tarafından benimsenmiş ve eğitim sistemi ile gelecek nesillere aktarılmakta olduğundan, milli kültürün bazı unsurlarının sosyal ömrü daha uzun ve istikrarlıdır. Bundan dolayı, kişilerin davranışlarını etkileyen en önemli faktörlerden olan kültür, değişikliğe uğradıkça o kültüre

bağlı insanların da hareketlerinde değişiklikler meydana gelecektir. Kültür, fiziki çevre ile karşılıklı etkileşim içinde bulunur.

Kültür, bir sosyal yapı içeriği olarak, değişen sosyal yapılara paralel biçimde değişikliğe uğrar. Kültürel değişme söz konusu olunca, kültüre bağlı değerlerde de değişme görülür. Grilerde, adetlerde, göreneklerde değişme olursa, sosyal ilişkilerde de değişmeler başlar. Kültürün maddi kısmındaki değişmeler, kullanılan malzemeler, radyo, televizyon, mutfak eşyaları, ulaşım araçları ve diğerleri bir taraftan kültürü zenginleştirmiş, öte taraftan sosyal hayatı etkisi altına alarak değişmiştir. Aynı zamanda kültürün maddi olmayan yönü de insanların bilgilerini, duygularını, davranışlarını değiştirmiş olmasıdır. Böylece kültür, sosyal hayatı etkisi altına alarak değiştirebilecek kadar önemli bir faktördür.

Spor seyircilerin davranışına kültürel açıdan baktığımızda; ayaklanma ve panik davranışlarının ülkelerde daha sık olduğunu görmek mümkündür. Bu gibi olaylara Latin Amerika'da diğer ülkelere oranla daha çok rastlanılmaktadır. Örneğin; 1950-1974 yılları arasında kırksekiz büyük ayaklanma buralarda olmuştur. Onları İtalya izlemektedir. Toplanmaların kalabalıkların anlamı eden ülkeye değişmektedir. Bölgesel bir takımın veya milli takımın desteklenmesi, farklı sosyal, politik veya ekonomik temeller üzerine oturabilir. Seyircilerin yenilgiye karşı saldırganlığı, geri kalmış bir toplumda sosyal yabancılaşmaya, yeni ortaya çıkmış ülkelerde politik etkenlere dayanabilir. Farklı kültürde bu değişik formlar şu üç etkene bağlanır (Özbaydar 1983).

-Politik sistemlerin günümüzde vardığı noktada, kalabalık hareketlerinde bir tatminsizlik, bir yal kırıklığı yaratmış olmasıdır. Böyle bir sosyal iklim veya atmosfer altında bireyler daha endişeli, ha sıkıntılı, daha rekabet halinde ve aşırı tepkilere daha hazır durumda bulunmaktadırlar. Bir bakıma kolektif şiddet eşiği daha aşağıya düşmektedir. Özellikle spor müsabakaları gibi büyük kitlelerin bulunduğu yerlerde bu daha kolay olmaktadır.

-Kültürler, düzenle ilgili normlara uymak bakımından, hoşgörü ve olumsuz heyecanlan ifade açısından başkalarının öncelik haklarına saygı gösterme yönünden büyük farklılıklar göstermektedir. Spor alanları, tribünler bu normların ve değerlerin geniş ölçüde söz konusu olduğu yerlerdir. Otoriteler seyirci davranışlarının meselâ; alkolle, kavgayla ilgili olanlarına kabul edilebilir bir sınır koymaktadır. Bu sınırların, kuralların çoğu da toplumdaki daha geniş bir kültürden gelmektedir.

-Toplu davranış şartlarıyla ilgili olarak ulusal farklar vardır. Yoksul ve gereğinden fazla kalabalık ülkelerde büyük kalabalıklar, sosyal hizmetleri yetersiz bölgelerde balık istifi gibi sıkılmış küçük gruplar halindedir. Latin Amerika ülkelerinde, meselâ; kalabalık için, bireyler arası sıkışıklığa karşı daha büyük bir hoşgörü vardır. Bu, mekânda yakınlık ve

bireylerle çevreleri arasında (ekolojik) etkenler söylenti çıkarmaya, dedikodulara, çatışma ve paniğe kaynaklık ederler (Acet 2001).

2.6.2.7.Alt Kültür

Bir cemiydin içerisinde bulunan topluluklarda kültürel normlarda farklılıklar görülebilir. "Cemiyette nüfus arttıkça bir kültür tek türlüğünü yitirir. Bir toplulukta yaşayan kişi, topluluk içindeki diğer insanlarla karşılıklı ilişkiler kuramamaya başlayınca veya az ilişki içinde bulununca, özel kimlikteki alt kültürler gelişirler. Alt kültürler çoğu kez bölgesel özellik taşırlar. Alt kültürler, tulum gelişmesinde büyük rol oynarlar ve bir kişinin sahip olabileceği değerlerin önceden tahmin edilmesinde önem taşırlar" (Serarslan 1990).

Aynı cemiyet içinde, farklı topluluklarda sosyal çevre özelliklerinin farklılaşması veya alt kültürlerin oluşması sportif faaliyetlerin farklı şekilde gelişmesine temel hazırlamaktadır. Zira alt kültürler tarafından rağbet edilmeyen sportif faaliyetlerin, o toplulukta veya bölgede yaygınlaşması zorlaşabilir. Nitekim kırsal bölgelerimizde, ekonomik şartların da etkisiyle futbol ve güreş sporuna daha fazla ilgi gösterilmektedir. Diğer spor branşlarına (Voleybol, Basketbol, Tenis, Yüzme, vb.) ilgi gösterilmemesinin nedenlerden biri de maddi imkanlardır (Acet 2001).

Alt kültür (subcultures) toplumun temel kültürel değerlerini paylaşan ancak bunun dışında kendi kendilerini diğer gruplardan ayıran değer, norm ve yaşam biçimleri olan gruplardır. Örneğin; dünyanın birçok ülkesinde gençliğin, ırkların, etnik grupların oluşturdukları çeşitli alt kültürler mevcuttur. Daha küçük alt kültürler, üniversite kampüslerinde veya uyuşturucu madde kullanan insanlar arasında görülebilir. Alt kültürler arasındaki farklılıklar büyüdükçe, bu gruplar arasındaki sosyal çatışmaların derecesi de artar (Özkalp 1994).

Toplumun genel dokusundan farklılık arz eden grupsal her hareketin bir çeşit alt kültür olarak tanımı mümkündür. Bu çevrede ait oldukları toplumların geleneksel değerleri ve yaşama biçimlerinden farklı olan gruplar söz konusu toplumlarda birer alt kültür teşkil ederler. Bunlar; Azınlıklar, göçmenler (muhacirler), kendilerine özgü yaşam biçimleriyle çeşitli gençlik grupları, dini cemaatler, (tarikatlara vs) ilk planda gelen örneklerdir (Doğan 1994).

Sonuç olarak alt kültürü; kendine özgü yaşama biçimini kendi grubunda içselleştirmiş ve ona benimsetmiş bir topluluktur, diye tanımlayabiliriz. Kültürlerin devlet tarafından kasıtlı bir şekilde ihmal edilmesi ciddi toplumsal olayların çıkmasına neden olabilmektedir. O halde alt kültür deyip geçilmemeli ve bu insanların sorunlarıyla ilgilenip, devlete zararlı bir davranışta bulunmamaları devlet tarafından temin edilmelidir. "Bir ülkede,

sosyolojik değişmeler kitle hadiseleri çapına tırmandığı zaman, gerekli olan tedbir ve teşkilatlanmayı devlet sağlamalıdır. Bugün yaşanmakta olan hızlı değişme süreci, devlete yeni bir sorumluluk yüklemektedir. Devlet, içinde kültür değerlerinin yer aldığı medeniyetin optimal gerekliliklerini başarabilmek için bir politika çerçevesi tespit etmek mecburiyetindedir" (Tural 1992).

2.6.3.Diğer Faktörler

Yapılan birçok araştırmada sporda saldırganlık problemlerinin gün geçtikçe arttığı ve kişilik özellikleri, sporcu, hakem, seyirci davranışlarının potansiyel bir saldırganlık motivi olduğu belirlenmiştir. Biz de diğer faktörler başlığı altında yukarıdaki nedenler ile birlikte, medya, yönetici, amigo ve ırkçılığı incelemeye çalışacağız.

2.6.3.1.Kitle İletişim Araçlarının Seyirciler Üzerine Etkisi

İnsanların gerek yakın, gerekse uzak çevrelerinde olup bitenler hakkında bilgi almaları gelişmiş ve uzmanlaşmış araçlarla sağlanmaktadır. Teknolojik gücün simgesi haline gelen ve geniş halk kitlelerini haberleşme ağıyla birbirine bağlayan bu araçlara kitle iletişim araçları denir.

İletişimin bazı tekniklerle, belirli bir teknoloji uygulanarak çoğaltılıp, güçlendirilerek, çok sayıda kişiyi etkileyecek biçime getirilmesine kitle iletişimi, bu iş için kullanılan araçlara da kitle iletişim araçları veya medya denmektedir.

Bilindiği gibi kitle iletişim araçları;

- Yazılı Basın (Gazeteler, dergiler)
- Sinema ve tiyatro
- Radyo ve televizyon olmak üzere üç ana grupta toplanabilir.

Kitle iletişim araçlarının temel fonksiyonları

- Haber ve bilgi sağlama,
- Sosyalleştirme,
- Motivasyon,
- Tartışma ortamı hazırlama,
- Eğitim,
- Kültürün gelişimine katkı,
- Eğlendirme,
- Bütünleştirme,

Kitle iletişim araçları, bu fonksiyonlarını iyi kullandıkları zaman insanlığa çok faydalı olacağı, olumsuz yönde kullandıkları zaman da kötü yönde etkileyeceği bir gerçektir. Kitle

iletişim araçları çeşitli konudaki enformasyonla insanlar üzerinde etkili olabilmektedir. Bilgi edinmek ve özellikle de boş zamanları değerlendirmek üzere kitle iletişim araçlarına yönelen insanlar, yoğun bir yönlendirme ile karşı karşıya kalabilmektedirler. Eğitim, kültür, spor, coğrafya, ekonomik durum ve ya diğer faktörlerin etkisiyle çoğu kez alternatifsiz bir rekreatif araç olan kitle iletişim araçları insanlar üzerindeki etkisini daha da artırabilmektedir (Çolakoğlu 2000).

Bu etki olumlu olabileceği gibi olumsuz da olabilmektedir. İzleyiciler veya okuyucular çoğunlukla da bunun farkına varamamaktadırlar. Bunun sonucu kitle iletişim araçlarına güven de azalmaktadır. Fakat bu güvensizliğe rağmen kitle iletişim araçlarından vazgeçilmemekte ve ister istemez etkileme yörüngesi dışına çıkılamamaktadır (Karaküçük ve Yenel 1997).

Kitle iletişim araçlarının; spor dalları ile ilgili teorik, teknik ve pratik bilgiler kazandırıcı, spor seyircilerini eğitici ve yönlendirici, spor alanlarında zaman zaman görülen terör olaylarını giderici rolü olabilir. Ayrıca okul dışı gençliğin, ev hanımlarının beden eğitimine yönelmelerinde de bilhassa televizyonun etkisi inkar edilemez. Televizyonun sportif faaliyetleri tanıtıcı, benimsetici ve sosyalleştirici rolü bulunmakla beraber, insanların maalesef esir alındığı boş zamanlarının spor yapmayı engellediği gerçeği de göz ardı edilmemelidir (Erkal 1992).

Medyanın masum gibi görünen maskesinin altında birey ve toplumu kendine itaat eden köleler haline getirdiği, yasama, yürütme, yargı olarak bilinen kamusal güç erklerinin bile üstünde konuşlandığı, bireyleri ortak davranış ve kültür kalıplarına sokarak robotlaştırdığı, kişilere beyin ve düşünce tembelliği aşılıyarak sürüleştirdiği bir gerçektir. En önemlisi de bireylerin bilinci altına göndermelerde bulunarak, tüketimi kamçulamakta ve adeta tüketicilikle çağdaşlık arasında bağlantı kurup, tüketim yaşamsal bir zorunluluktur imajı oluşturarak, bu kültürü insanlara aşılacaktır (Çağlayan 2003).

Televizyonun insanlar üzerinde bu kadar etkili olmasının psikolojik sebebi, izleyicilerine komedi dizileriyle gülme zevkini, korku ve macera filmleriyle gerilimi, dramatik ve duygusal dizileriyle duyguyu, gözyaşını spor programlarıyla da heyecanı bir bütün olarak yaşatan bir araç olmasıdır (Yetim 2000).

2.6.3.2. Hakemlerin Seyirciler Üzerine Etkisi

Hakemin sözcük anlamı 'futbol oyununu yöneten sorumludur'. O halde hakem kendisine verilen yetkilerle bir yargı görevi üstlenerek müsabakanın kuralları içinde oynanması, aksi davranışların da cezalandırılması ile görevlendirilen kişidir. Hakemlik futbolun en önemli yanını oluşturmaktadır. Hakem, seyirci, futbolcu ve rakip takımlar

arasında köprü görevi görmekte, bir yandan da oyunun önceden belirlenmiş kurallar çerçevesinde değerlendirilmesini yapmaktadır (Epak 1999).

Günümüzde çağdaş hakem; futboldaki değişimleri izleyen, FIFA ve Merkez Hakem Kurulu talimatlarını takip edip uygulayan, hızlı ve tempolu oyunun gerektirdiği fiziksel ve zihinsel yeteneklere sahip, futbolla ilgili yayınlanan, hakemlik kurumunun prensiplerine saygılı, arkadaşlarına ışık tutan, kendine güvenen, mütevazı, bilgili, görgülü, kültürlü bir portre çizen kişi olarak tanımlanmıştır (Epak 1999).

Hakem oyunun orkestra şefidir. Bir futbol müsabakasının normal, ciddi, güzel, heyecan yaratıcı olarak geçmesinde ve bitmesinde olduğu kadar, aksine gevşek, düzensiz, olaylı ve ya kavgalı bir hava içinde geçmesinde de hakemin rolü son derece önemlidir. Hakemlik son derece ciddi, sorumluluk, olgun bir insan kişiliği ve karakteri gerektiren bir meslektir (Acet 2001).

Genelde sporun, özellikle de futbolun gelişmesinde hakemlerin büyük katkısı vardır. Günümüzde dört büyükler olarak bilinen kulüplerimizden Fenerbahçe, Galatasaray, Beşiktaş ve Trabzonspor'un yapmış oldukları parasal harcamalar bilindiği gibi trilyon ve milyon dolarlarla ifade edilmektedir. Bu kadar para harcayarak başarılı olmak isteyen takım yönetimi ve seyirciler, hakemlerin yapabilecekleri en küçük hatayı affedememektedir. Bundan dolayıdır ki hakemler hiçbir takımın sporcusu, yöneticisi, antrenörü ve seyircisi tarafından tam olarak sevilmemektedir. Hakem her zaman kötü tezahürata maruz kalmaya mahkum olmuştur (Çağlayan 2003).

Hakemlik kurumu çağdaş, çağdaş gelişmelerle donatılmadıkça, hepsinden önemlisi sporda spor ahlakı ön plana çıkarılmadıkça; hakemlerin işi her geçen gün zorlaşacaktır. Futbolun vazgeçilmez bir parçası olan hakemlik kurumunu geliştirmek, futbol sektöründen gereken payı alması konusundaki çabalara hepimizin görevi olmaktadır. Hakemliğin bir meslek haline getirilmesi gerekmektedir. İhtisas dalı olarak kabul edilmemesi, spor dallarıyla uzak-yakın ilişkisi olmayan kişilerin hakemliğe talip olması, asli hakem seviyesine geldikten sonra mesleği ile ilgili gelişmeleri izlememeleri sebebiyle, idari ve hatta hukuki bir çok hataların doğması önlenememektedir. Müsabakalarda çıkan olaylardan doğan sorumluluk, iyi eğitilmemiş sporcu, idareci ve taraftar kitlesine ait olduğu kadar bilgili, soğukkanlı ve mesleğinin ayrıntılarını bilmeyen hakemlere de aittir (Keten 1993).

2.6.3.3. Antrenörlerin Sporcular ve Seyirciler Üzerine Etkisi

Spor faaliyetlerinin bilimsel ölçütlerde yapılması, bir eğitmen olan antrenörün önemini ve gerekliliğini artırmaktadır. Antrenör, sporun ve sporcunun üst düzey verimliliğe

ulaşmasında bu gerekliliği sürekli kılmaya çalışan kişidir. Sporda gelişmiş ülkeler, sporcuların yetişmesi ve başarısında önemli rolü antrenörlerin eğitilmesinde bilimsel ölçütlere göre çalışan ülkelerdir (Sevim ve Erol 2000).

Antrenörler sadece, sporcuyu müsabakaya hazırlayan, kazanmak için bir disiplin geliştiren, bilgi, yetenek ve tecrübelerini sporculara aktaran, kurallar ve taktikler hakkında sporcuları bilgilendiren ve psikolojik, teknik-taktik, kuvvet, dayanıklılık, sürat olarak sporcuların performansını yükselten kişi değildir. Antrenörün sadece takım veya sporcuyla ilgili görevleri yoktur. Onun ayrıca sosyal, kültürel, toplumsal sorumluluk görevleri de bulunmaktadır. Antrenör, öncelikle bir insandır, diğer insanlarla ve sporcularla ilişkilerinde insanlaşma değeri üretme bilincine sahip, bir öğretmen, yöneticidir.

Antrenörün diğer bir sorumluluğu müsabaka sırasında seyircilere karşıdır. Bu sorumluluk büyük önem taşımamaktadır. Nedeni ise müsabaka esnasında ve müsabaka sonrasında kullanacağı ifadeler ve hareketler seyirciler üzerinde etkili olmaktadır.

Antrenör, başarısızlığı başkasına yükleyerek, başarı durumunda ön plana çıkmamalıdır. Başarıyı da, başarısızlığı da kabul eden, başarısızlık durumunda sporcusunu yalnız bırakmayan kişilikte olmalıdır. Sadece müsabakalarda değil, sosyal ortamda da sporcuların yanında olmalıdır (Acet 2001).

2.6.3.4. Yöneticilerin Seyirciler Üzerine Etkisi

İnsan faaliyetlerinin amaçlara göre yürütülmesi, değişik alanlarda farklı fonksiyonları yerine getirir. Yönetim, yapıldığı alanla isim alır. Spor yönetimi de, spor alanındaki amaçlara ulaşabilmek için çalışır ve kendine özgü ilke ve teknikler geliştirir. Spor kurumlarında yönetimle ilgili faaliyetlerin bilimsel olarak yürütülmesi, spor yönetiminin temel amaçlarından biridir. Spor yönetimi faaliyetlerini spor yöneticileri yönlendirir.

Yöneticiler; antrenör, teknik direktör, genel kaptan, menajerler, başkan, basın özcüleri sayılabilir. Bu kişiler temsil ettikleri kurumun, grubun özelliklerini ve büyüklüğünü likkate alarak demeçler vermelidirler. Sorumsuzca hareket etmemelidirler. Takımların galibiyeti veya mağlubiyeti sonucunda sivri demeçler vermemelidirler. Çünkü sorumsuzca yapılan bir açıklamadan sonra, hem kendi takımının taraftarları, hem rakip takımın taraftarları anlaşı davranışlarda bulunabilirler.

Yöneticileri agresif olan bir takımın, sporcularının ve seyircilerinin de agresif olmaları oğal bir davranıştır. Dolayısıyla yöneticilerin sorumluluklarının bilincinde hareket etmeleri gerekmektedir. Yöneticilerin, seyirciler üzerindeki olumsuz etkilerinden bir başka boyutuda, medyanın, söylenmediği halde söylendi gibi başlıklar atarak reyting yama düşünceleri uğruna

yanlış tutumlarıdır. Bu nedenle, yöneticilerin daha dikkatli davranarak sorumluluğunun bilincinde olmaları gerekmektedir. Yöneticilik yapacak kişilerin yukarıda verilen vasıflara uygun olmaları, galip gelmenin her şey olmadığını, sporun dostluk ve kardeşlik olduğunu kabullenecek yapıda olmaları ve eğitim düzeyi yüksek kişilerden oluşmaları daha sağlıklı olacaktır (Acet 2001).

2.6.3.5. Amigoların Seyirciler Üzerine Etkisi

Amigoluk futbolda çok önemli bir yeri olan bir görevdir. Amigolar, tribünleri dolduran taraftar kitlelerini, hem olumlu, hem de olumsuz yönde etkileyebilmektedirler. Kitle psikolojisi ile, lider konumundaki kişi ne yaparsa kitle de o kişinin hareketine katılmaktadır. Dolayısıyla amigolarda tribünlerde birer lider konumuna gelmişlerdir. Onların her hareketi seyirciyi etkileyebilmektedir. Amigo, belirli bir takımla özdeşleşen taraftarın, maç sırasında, maça katılımını tezahüratla hızlandıran bir yönetici görevi yaparak şartlar ne olursa olsun, gerektiği zaman hiç değilse takımın bir parçasını toplayabilen, onları organize edebilen kişidir (Erkal ve ark 1998).

Amigo, seyirci, sporcu ve yönetici arasında köprü vazifesi yapan ve birbirlerini tamamlatan kimsedir (Acet 2001).

Kulübün bünyesinde, sporcu statüsünde profesyonel görevliler olarak çalışacak amigolar, işlerinin karakterine uygun bir eğitimden geçirilmeli ve bu eğitimden geçirilirken dil, edebiyat, şiir, müzik, spor psikolojisi, spor sosyolojisi, kitle psikolojisi gibi dersleri almalı, yeterli amigoluk olgunluğuna geldikten sonra amigoluk belgesi verilmelidir. Amigoluk belgesi olmayan kişilere amigoluk yaptırılmamalıdır. Çünkü, amigolar büyük bir kitleye hitap etmektedirler. Bu yenilikler başta futbol olmak üzere, kitle seyircisine sahip bütün spor dallarına yeni bir heyecan, seviyeli ve mümkün merteye teşkilatlı yeni bir seyirci, kaliteli bir rekabet, tezahürat ve sloganlarla da daha etkili ve estetik bir özellik kazandıracak, sporun sosyal bütünleşme hususunda daha müessir olmasına büyük katkıda bulunacaktır (Cebeci 1995).

2.7. Müsabaka Esnasında Seyircileri Etkileyen Faktörler

Spor kalabalıkları her zaman seyirci alt-gruplarından oluşur. Seyirci kalabalığını birbirinden farksız bir yığın olarak düşünmek yanlıştır. Kalabalıklar genellikle çok sayıda arkadaş grubunun ve yakınların, aile üyelerinden ve tek tek bireylerden oluşmaktadır.

Seyircinin davranışını etkileyen sebepleri şu şekilde sıralayabiliriz:

- Kalabalığın büyüklüğü,
- Kalabalığın yoğunluğu,

- Seyircilerin durduğu yer,
- Oturarak veya ayakta seyretmek,
- Birlikte söylenen şarkı ve türküler. Bütün bu saydığımız sebepler saldırganlığı

hızlandırır.

Ülkemizde seyircileri şiddete iten yetersizlikler;

- Seyircilerin spor kültürü eksikliği,
- Seyircilerin kurallar hakkında bilgi eksikliği,
- Kitle iletişim araçlarının bilgi vermeyişi,
- Federasyonun yaratıcı kurallar düşünmemiş olması,
- Seyircinin öğrenme isteksizliği,
- Okullarda genel bir spor kültürünün verilmeyişi,
- Seyircinin spor dışı faktörlerle yüklü olduğu gerginliğin giderilmeyişi, oyun dışı

zamanların doğru kullanılmayışı (müzik yayını, gösteri vb.),

- Amigoların seyircileri olumsuz etkilemeleri,
- Amigoların önemli etkilerinin farkına varılmayıp basit de olsa bir eğitimden geçirilmemesi,

- Federasyon yetmezliği,
- kulüplerin yetmezliği olarak sıralanabilir.

Yurt dışında yapılan araştırmaların sonucunda spor sahalarındaki saldırganlığın, şiddetin aşağıdaki unsurlara bağlı olarak arttığı ifade edilmektedir.

- Sporcu ve seyircinin aşırı rekabet hissini baskısı altında bulunması,
- Oyunun yeri (deplasman vb),
- Müsabaka yeri disiplininin temin edilmemiş olması,
- Gerçekte iyi hazırlanmadıkları halde, sporcuların çok iyi hazırlandıkları ve mutlaka kazanmaları gerektiği konusunda idarecilerle şartlandırılmış olmaları,

- Müsabaka sırasında, hakemler tarafından lüzumundan fazla ağır cezalar verilmesi,
- Spor seyircisinin hakeme küfür etmeyi sürdürmesi,
- Saha içindeki sporcunun kavgaya angaje olması,
- Sporcuların iyi oyun sergileme yerine karşı tarafın iyi oyununu ne pahasına olursa

olsun bozma taktiğini uygulamaları,

- Sporcunun oyun kuralları konusunda yeterli derecede bilgi sahibi olmaması,
- Sporcunun sportif olgunluğa erişmemesi,
- Yenilgi ve başarının önemi,
- Sporcuların sporun anlam ve önemi konusunda yeterli eğitime sahip olmaması,

- Spor seyircileri arasında içinde yaşadıkları topluma yabancılaşan seyirci sayısı yoğunluğu fazla oluşu, gibi faktörler saha içinde ve dışında saldırganlığı, şiddeti doğrudan ve dolaylı olarak etkileyen sebepler olarak ifade edilmiştir (Mutlu 1991).

Saldırganlık davranışlarının ortaya çıkmasında spor müsabakasının ne pahasına olursa olsun kazanılmasını düşünen ve bu yolda hareket eden sporcu kadar; bu zihniyetle hareket eden idarecilerini antrenör ve taraftarlarında büyük rolü bulunmaktadır. Bu anlayış ise Türk sporuna çok zararlar vermektedir. Çünkü spor karşılaşmaları, amatör ruhuna uygun olarak ve samimiyet içinde yapılmadıkça anlam ve önemini yitirirler. Spor müsabakaları, sporcuları, idarecileri, taraftarları ve spor kulüplerini birbirine yakınlaştırıcı, kaynaştırıcı ve dostluk bağlarını kuvvetlendirici mahiyet taşımaktadır (Acet 2001).

2.8. Futbol Sahalarındaki Mevcut Problemlerin Çözümüne Yönelik Türkiye’de Yapılan Çalışmalar

Tribünlerde takımını desteklemek için gelen taraftarların elektrikli zihinlerin; ‘ Şeref tribününe kadar sıçrayan küfürlü kavgalar, maç esnasında rakibin yüzüne tüküren, kasıtlı tekme atan, maç sonrası rakip takımın hocasına saldıran futbolcular, yanlış kararlarıyla hakemler, sivri demeçleriyle bazı kulüp yöneticileri olaylara çanak tutan bazı basın kuruluşları’ sorumsuzca ateşlemekte ve şiddete hazır hale getirmektedirler.

Özellikle, belli bir kariyere sahip olan kişilerin, çocuklar ve gençlerin zihinlerini yanlış örnek ve davranışlarla kirletmeye, onları nefrete ve şiddete yöneltmeye hakkı yoktur. Bu tür davranışlarda bulunanlara anında müdahale edilmelidir. Futbol saharındaki mevcut problemlerin ortadan kaldırılması için yoğun bir şekilde çalışmalar yapılmış ve az da olsa başarılı olunduğu bir gerçektir (Acet 2001).

Geçen yıllarda stadyumlarda ve salonlarda spor ahlak ve terbiyesine uymayan gerek seyircinin gerekse sporcunun davranışlarını önlemek, kötü ve çirkin tezahürata mani olmak için bir dizi çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmaların en sonuncu ve kapsamlısı 2004 Mayıs ayında yürürlüğe giren Spor Müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanundur.

Yasa; stadyum, spor salonu ve diğer spor alanlarında ve çevresinde patlayıcı, parlayıcı, yanıcı, yaralayıcı maddelerin kullanılmasının engellenmesi, ailevi veya manevi değerlere yönelik hakaret, küfür ve aşağılayıcı slogan ve davranışların yer aldığı kötü tezahüratın önlenmesini amaçlıyor. Spor alanlarında güvenlikten ev sahibi takımı sorumlu tutan yasa, kötü tezahürat yapan taraftara, tahrik edici beyanat veren kulüp yöneticisine ve bunları ayınlayanlara çeşitli hapis ve para cezaları öngörüyor. Yasayı yedi başlıkta özetleyecek olursak;

- Spor Alanlarında Güvenlik;

Spor alanlarında sağlık ve güvenlikle ilgili her türlü düzenlemeyi ev sahibi kulüp yapacak. Koltuk sayısı kadar bilet bastırılıp satılabilecek. Spor alanlarına kapasitenin üzerinde ve biletsiz seyirci alınmayacak.

Spor kulüpleri, güvenliği sağlamaya yetecek sayıdaki güvenlik elemanlarını müsabaka öncesinde tamamlanıp seyircinin ve sporcuların tahliyesine kadar geçecek dönem içerisinde, müsabakanın yapılacağı yerde bulundurmak ve spor alanının i güvenliğini sağlamakla yükümlü olacak.

Spor kulüpleri, bu kanunda yer alan yükümlülüklerini yerine getirmek amacıyla müsabaka ve saha güvenliğini sağlamaya yetecek sayıda ve nitelikte özel güvenlik hizmeti satın alabilecek. Spor kulüpleri aynı amaçla özel güvenlik teŗkilatı da kurabilecek. Spor alanlarında görev yapacak özel güvenlik teŗkilatı personeli bu görevleri sırasında ateŗli silah taŗıyamayacak.

Karŗılaŗmanın yapıldığı yerin en yüksek mülki amirinin belirleyeceği rütbeli emniyet görevlisi de ‘ Müsabaka Güvenlik Amiri’ olarak görev yapacak, güvenlikle ilgili tüm kiŗi ve kuruluŗlarla gerekli koordinasyonu sağlamakla yükümlü olacak.

Stadyum ve spor salonu giriŗleri ile turnikelerde msabakayla ilgili olarak , hakim kararı veya gecikmesinde sakınca olan hallerde mülki amirin yazılı izni ile genel güvenlik gerince veya onların denetiminde özel güvenlik gerince üst araması yapılabilecek, yasanın amacına aykırı madde ve cisimlere el konulacak.

Spor alanlarının dıŗ güvenliği genel kolluk gerince, saha içi ve tribün güvenliği ise özel güvenlik birimlerince ve saha yetkililerince sağlanacak. Kapı aramaları özel güvenlik gleri tarafından yapılacak.

- Bilgi bankası oluŗturulacak;

Emniyet teŗkilatı tarafından, fanatizmin önlenmesi, faillerin tespiti, eylemlerin delillendirilmesi, verilen cezaların takibi amacıyla bilgi bankası oluŗturulacak. Toplanan bilgiler 3 ayda bir ilgili federasyonlara bildirilecek. Spor kulüpleri, taraftar dernekleri ve federasyonlar ile diğer ilgiliiler emniyet glerinin istediği tüm bilgi ve belgeleri vermekle yükümlü olacak.

Ev sahibi spor kulüpleri, müsabakanın yapılacağı yerde, konuk takım seyircilerine sağımsız bir bölüm ayırarak ve taraflar arsında temas olmaması için ilgili spor federasyonu ve uluslar arası spor federasyonu tarafından dağıtılan talimat uyarınca gerekli önlemleri alacak. Federasyonlar, sporcu ve taraftarın güvenliği için gerekli önlemlerin alınıp alınmadığını denetleyecek.

Taraftar dernekleri, taraftarların spor ahlakı ve ilkelerine uygun biçimde sportif faaliyetleri izlemelerini sağlamaya yönelik eğitici faaliyetleri düzenleyecek.

- Taraftar temsilcileri;

Spor kulüpleri, taraftarları arasında yeter sayıda taraftar temsilcisi belirleyerek, bu kişilerin açık kimlikleri, adres ve adli sicil bilgilerini il veya ilçe emniyet müdürlüğüne bildirecek.

Taraftar temsilcileri, müsabaka öncesinden sonuçlanmasına kadar sorumlu buldukları seyir alanında her türlü silah, kesici veya delici alet, sis bombası, ses bombası veya maytap gibi patlayıcı, yaralayıcı, yanıcı madde ile taş, metal gibi yaralayıcı nitelikte sert cisim, alkollü içki bulundurulması ve kullanılması ile kötü tezahüratın önlenmesine yönelik önlemlerin uygulanmasında güvenlik güçlerine yardımcı olmakla yükümlü olacak.

Spor alanında meydana gelen zararlar, zarara neden olan taraftarın mensup olduğu kulüpten tazmin edilecek.

- Aşağılayıcı tezahürat yasak;

Müsabakanın yapılacağı yerde veya yakın çevresindeki yol, meydan, cadde veya benzeri yerlerde, toplu ulaşım araçlarında, umuma açık diğer mekanlarda ferdi veya toplu olarak, rakip takım ve taraftarlarına, kulüp yöneticileri, antrenör ve sporcularına, hakem ve federasyon yöneticilerine yönelik aşağılayıcı, tahrik ve taciz edici nitelikte kötü söz niteliğinde slogan atılması ve çirkin tezahüratta bulunulması yasak olacak.

Spor ahlakına aykırı, tahrik edici, aşağılayıcı, dil, din, mezhep, ırk, cinsiyet, etnik ve siyasi ayrımcılığa yönelik söz sarf edilmesi veya bu içerikte afiş veya pankartların müsabaka alanına veya yakın çevresine asılması da yasaklanacak.

Kulüp tarafından uygun görülen yerler dışında bilet satılmayacak.

Rayiç bedelinin altında veya üzerinde de bilet satışı yapılamayacak.

Spor kulübü başkan veya diğer yetkilileri hakemleri, rakiplerini veya taraftarlarını tahrik edici veya aşağılayıcı şekilde yazılı veya görsel medyaya demeç veremeyecek.

Yayın kuruluşları, bu yasanın akmacına aykırı nitelikteki afiş, pankart, söz, fiil ve davranışlar, haber amaçlıda olsa birden fazla yayınlamayacak.

Cezalar;

Spor müsabakalarının yapıldığı alanlara her türlü kesici veya delici alet, sis bombası, ses bombası veya maytap gibi patlayıcı, parlayıcı maddeler ile taş ve metal gibi fırlatılabilecek ve kişileri yaralayıcı nitelikte sert cisimleri sokan kişiler 4 ay süreyle spor müsabakalarını seyirden men edilecekler ve 750 milyon lira para cezası verecekler. Fiilin tekrarı halinde 8 ay süreyle seyirden men, 2 milyar 500 milyon lira idari para cezası verilecek.

Yasaklı olmalarına rağmen müsabakaya girenler ise bir aydan bir yıla kadar hapisle yargılanacak.

Yasaya aykırı bilet satanlara 6 aydan bir yıla kadar hapis ve her bir bilet için 250 milyon lira para cezası verilecek. Suçun tekrarı halinde bir yıldan üç yıla kadar hapis ve her bir bilet için bir milyar lira ağır para cezası verilecek.

Kapasitenin üstünde bilet satışı;

Kapasitenin üzerinde bilet satılması halinde ise ilgili kulübe, o müsabakaya ait toplam hasılatın (Bu müsabakaya isabet eden kombine bilet satışı dahil) yüzde 25'i oranında idari para cezası verilecek. Kapasitenin üzerinde seyirci alınması sebebiyle oluşan izdiham nedeniyle herhangi bir ölüm veya toplu yaralanma olması halinde bu idari para cezası yüzde 50 oranında uygulanacak.

Tahrik edici veya aşağılayıcı beyanat veren kulüp sorumlularına federasyonun tabi olduğu mevzuata göre verilecek disiplin cezaları dışında teknik personel ve sporculara 5 milyar liradan 50 milyar liraya kadar idari para cezası, diğerleri için ise ilk seferde üç aydan 6 aya kadar spor müsabakalarını seyirinden men ve 5 milyar liradan 30 milyar liraya kadar idari para cezası; tekrarı halinde 6 aydan bir yıla kadar spor müsabakalarını seyirden men cezası ile birlikte 10 milyar liradan 50 milyar liraya kadar idari para cezası verilecek.

Yasaya aykırı davranan basın yayın mensupları hakkında da Basın Kanunu hükümleri uygulanacak. Yasanın yasakladığı yayınları yapan gerçek kişilere her yayın için 10 milyar, tüzel kişilere 50 milyar lira idari para cezası verilecek.

Ayrıca, yasada öngörülen cezalar tecil edilemeyecek paraya çevrilemeyecek.

Yasada belirtilen idari para cezaları, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü bünyesinde oluşturulacak özel hesapta toplanacak. Toplanan para, Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü tarafından çıkarılacak yönetmelik esaslarına göre; yüzde 50'si Engelliler Spor Federasyonu ile engelliler kulüp faaliyetlerine; yüzde 50'si de fair play kurallarına uygun hareket eden amatör spor kulüpleri ile okul sporlarının geliştirilmesine ayrılacak.

Sporla şiddet ve düzensizliğin veya görmek istemediğimiz çirkin olayların sadece polisiye yöntemlerle ve cezalarla önlenemeyeceğinin, eğitimin de çok önemli olduğunun bilinmesi gerekir.

3. MATERYAL ve METOT

3.1. Materyal

Bu çalışmanın araştırma grubunu; 2003-2004 futbol sezonunda 2. Lig B Kategorisi C Grubunda 17.10.2004 tarihinde Karaman Kemal Kaynaş Stadyumunda oynanan Karamanspor-Aksarayspor futbol takımlarının müsabakasında Karamanspor futbol seyircisi oluşturmuştur. Söz konusu haftanın seçilmesinin nedeni; Karamanspor un geçen sezonun son maçında sahasında çıkan olaylar nedeniyle sahasının üç maç kapatılmasından dolayı bu sezon cezasının bitmesiyle ilk kez bu müsabaka ile seyircisinin karşısına çıkacak olmasıdır.

3.2. Metot

Araştırmada belirlenen amaçlara ulaşmak için konu ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. Literatürden elde edilen bilgiler ve alan uzmanları ile yapılan görüşmeler sonrasında oluşturulmuştur.

Araştırma; Araştırmacı ve anketörler tarafından yüz yüze görüşme tekniğiyle yapılmıştır. Stadyumda seyirciler tesadüfî örnekleme yolu ile seçilmiş ve toplam 500 adet anket uygulanmıştır. Uygulanan anketlerin 71 adeti değerlendirilmeye uygun görülmediği için çıkarılmış ve 429 adet anket değerlendirmeye alınmıştır.

3.3. İstatiki Analizler

Anket verileri bilgisayara kodlanarak frekans, yüzdeler ve çapraz tablolar elde edilip, çapraz tablolara Ki-Kare testi uygulanmıştır. Bilgilerin analizinde SPSS (Statistical Package for Social Sciences) For Windows 10.0 paket programı kullanılmıştır. Frekans ve yüzdeler dağılımlar alındıktan sonra birbirleriyle ilişkili olduğunu düşündüğümüz değişkenler arasında çapraz tablolar oluşturulmuştur. Tabloların değerlendirilmesinde uygulanan Ki-Kare testinde yanılma payı 0.05'dir.

4. BULGULAR

4.1. Sosyo-Demografik Veriler

2003-2004 futbol sezonunda 2.Lig B Kategorisi C Grubu Karaman Kemal Kaynaş Stadyumunda oynanan, Karamanspor- Aksarayspor müsabakasında Karamanspor futbol takımı seyircisine uygulanan anket verileri aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 1. Ankete Katılan Seyircilerin Cinsiyet dağılımları

Cinsiyet	Kişi Sayısı n	Yüzdelerik %
Erkek	415	96,7
Bayan	14	3,3
Toplam	429	100,0

Tablo 1’de Karamanspor futbol takımı seyircisinin cinsiyet dağılımları verilmektedir. Erkek seyirciler %96.7 oranında olup, bayan seyirciler % 3.3 oranındadır. Bu sonuçlar seyircilerin çok büyük bir kısmının erkek seyirciler tarafından oluşturulduğunu göstermektedir.

Tablo 2. Ankete Katılan Seyircilerin Yaş Dağılımları

Yaş	Kişi Sayısı n	Yüzdelerik %
15’ den Küçük	30	7,0
15-20	57	13,3
21-25	56	13,1
26-30	57	13,3
31-35	67	15,6
36-40	63	14,7
41 ve üstü	99	23,1
Toplam	429	100,0

Tablo 2’de Seyircilerin yaş dağılımları gösterilmiştir. Seyircilerde 41 yaş ve üstü %23.1 oranla en çok, 15’den küçük yaş grubu ise %7.0 ile en az oranında bulunmuştur.

Tablo 3. Ankete Katılan Seyircilerin Eğitim Durumları

Eğitim Seviyesi	Kişi Sayısı n	Yüzdelerik %
Herhangi bir okuldan mezun değilim	4	,9
İlkokul	73	17,0
Ortaokul	104	24,2
Lise	134	31,2
Yüksekokul	41	9,6
Üniversite	67	15,6
Lisanaüsyü	6	1,4
Toplam	429	100,0

Tablo 3’de Seyircilerin eğitim durumları gösterilmiştir. Lise mezunu olan seyirciler 134 katılımcı ve %31.2 oran ile en çok, herhangi bir okuldan mezun olmayanlar 4 katılımcı ve %0.9 oran ile en az olduğu bulunmuştur. Bunu takip eden oran ise lisansüstü eğitim yapanlar 6 katılımcı ve %1.4 oranında bulunmuştur.

Tablo 4. Ankete Katılan Seyircilerin Meslek Dağılımları

Meslek	Kişi Sayısı n	Yüzdelerik %
İşçi	76	17,7
Memur	96	22,4
Esnaf	95	22,1
Emekli	30	7,0
Öğrenci	89	20,7
Çiftçi	17	4,0
Ev Hanımı	2	,5
Sanayici	24	5,6
Toplam	429	100,0

Tablo 4’de Seyircilerin meslek dağılımları verilmektedir. Meslek dağılımında memur grubu 96 katılımcı ve %22.4 oran ile en çok, ev hanımı grubu ise 2 kişi ve % 0.5 oranı ile en az bulunmuştur.

Tablo 5. Ankete Katılan Seyircilerin Ortalama Aylık Gelirlerindeki Dağılım

Aylık Gelir Düzeyi	Kişi Sayısı n	Yüzdelerik %
250 milyon ve aşağısı	97	22,6
251-350 milyon arası	46	10,7
351-500 milyon arası	70	16,3
501-750 milyon arası	70	16,3
751-950 milyon arası	68	15,9
951 milyon ve üstü	78	18,2
Toplam	429	100,0

Tablo 5 de Seyircilerin aylık gelir düzeyleri verilmektedir. 250 milyon ve aşağısı olan grup 97 katılımcı ve % 22.6 oran ile en çok, 251-350 milyon arası olan grup 46 katılımcı ve % 10.7 oran ile en az bulunmuştur.

Tablo 6. Ankete Katılan Seyircilerin Doğum Yerlerine Göre Dağılımları

Doğum Yeri	Kişi Sayısı n	Yüzdelerik %
Köy	86	20,0
Kasaba	35	8,2
İlçe	48	11,2
İl	223	52,0
Büyük Şehir	22	5,1
Yurt Dışı	15	3,5
Toplam	429	100,0

Tablo 6'da Seyircilerin doğum yerlerinin dağılımı verilmektedir. 223 katılımcı %52.0 oranı ile en çok il grubunu oluştururken, 15 katılımcı %3.5 oran ile yurt dışı grubunu oluşturmaktadır.

Tablo 7. Ankete Katılan Seyircilerin Medeni Durumlarına Göre Dağılımları

Medeni Durum	Kişi Sayısı n	Yüzdelerik %
Evli	264	61,5
Bekar	148	34,5
Boşanmış	16	3,7
Ayrı Yaşıyor	1	,2
Toplam	429	100,0

Tablo 7'de Seyircilerin medeni durum dağılımları verilmiştir. 264 katılımcı ve %61.5 oranla evli grubu en çok iken, 1 katılımcı %0.2 oran ile ayrı yaşıyor grubu en az gruptur. Boşanmış grubu ise 16 katılımcı ve %3.7 oranındadır.

Tablo 8. Ankete Katılan Seyircilerin İkamet Ettikleri Yerlere Göre Dağılımları

İkametEttikleri Yer	Kişi Sayısı n	Yüzdelerik %
Köy	15	3,5
Kasaba	17	4,0
İlçe	28	6,5
İl	342	79,7
Büyük Şehir	19	4,4
Yurt Dışı	8	1,9
Toplam	429	100,0

Tablo 8’de Seyircilerin ikamet ettikleri yerlerin dağılımı verilmektedir. 342 katılımcı %79.7 oranı ile en çok il merkezinde ikamet ederken, 8 katılımcı %1.9 oranı ile yurt dışında ikamet etmektedir.

Tablo 9. Ankete Katılan Seyircilerin İkamet Ettikleri Ev Tipine Göre Dağılımları

İkamet Ettikleri ev tipi	Kişi Sayısı n	Yüzdelerik %
Apartman Dairesi	253	59,0
Müstakil	139	32,4
Lüks Apartman	16	3,7
Villa	21	4,9
Toplam	429	100,0

Tablo 9’da seyircilerin ikamet ettikleri ev tiplerinin dağılımı verilmektedir. 253 katılımcı % 59.0 oranla apartman dairesinde otururken, 16 katılımcı %3.7 oranla lüks apartman dairesinde oturmaktadır.

Tablo 10. Ankete Katılan Seyircilerin İkamet Ettikleri Evin Mülkiyetini Kime Ait Olduğunun Dağılımı

Ev Mülkiyeti kime Ait	Kişi Sayısı n	Yüzdelerik %
Kendime	134	31,2
Aileme	141	32,9
Kira	148	34,5
Lojman	6	1,4
Toplam	429	100,0

Tablo 10’da seyircilerin oturdukları evin mülkiyetinin kime ait olduğu ile ilgili dağılımlar verilmektedir. 148 katılımcı ve % 34.5 oranla en çok kirada oturulurken, en az oran 6 katılımcı ile ve % 1.4 oranla lojman da oturmaktadır.

Tablo 11. Ankete Katılan Seyircilerin Otomobillerinin Olup Olmadığına İlişkin Dağılımları

Otomobiliniz varmı	Kişi Sayısı n	Yüzelik %
Evet	198	46,2
Hayır	231	53,8
Toplam	429	100,0

Tablo 11’de seyircilerin otomobillerinin olup olmadığına ilişkin dağılımlar verilmiştir. 231 katılımcı % 53.8 oranla otomobili yok iken, 198 katılımcının % 46.2 oranla otomobil sahibi olduğu görülmektedir

Tablo 12. Ankete Katılan Seyircilerin Ne Tür Televizyon Programları İzlediklerine İlişkin Dağılımları

Ne Tür T.V. Programları	Kişi Sayısı n	Yüzelik %
Haberler	141	32,9
Diziler	50	11,7
Filmler	45	10,5
Magazin Programları	18	4,2
Spor Programları	171	39,9
Belgeseller	4	,9
Toplam	429	100,0

Tablo 12’de seyircilerin ne tür televizyon programı izlediklerinin dağılımları verilmiştir. 171 katılımcı %39.9 oranla spor programlarını izlerken, 4 katılımcı % 0.9 oranla belgesel programlarını izledikleri görülmektedir.

Tablo 13. Ankete Katılan Seyircilerin Futboldaki Oyun Kurallarını ve Yapılan Değişiklikleri Bilip Bilmediklerine İlişkin Dağılım

Futboldaki Oyun Kuralları Bilgisi	Kişi Sayısı n	Yüzelik %
Evet	230	53,6
Hayır	89	20,7
Kısmen	110	25,6
Toplam	429	100,0

Tablo 13 incelendiğinde futbol oyun kurallarını ve yapılan değişiklikleri %53.6 oranında bildikleri, %20.7 oranında bilmedikleri ve % 25.6 oranında kısmen bildikleri

görülmektedir. Bu sonuçlar seyircilerin büyük bir çoğunluğunun futbol oyun kurallarını bildiklerini göstermektedir.

Tablo 14. Ankete Katılan Seyircilerin Tuttukları Takımlara Haksızlık Yapılıp Yapılmadığına İlişkin Dağılımlar

Takımınıza Haksızlık Yapılıyor mu	Kişi Sayısı n	Yüzdelik %
Evet	161	37,5
Hayır	129	30,1
Kısmen	139	32,4
Toplam	429	100,0

Tablo 14’de seyircilerin tuttukları takımlarına haksızlık yapılıp yapılmadığına ilişkin dağılım verilmiştir. 161 seyirci %37.5 oranla evet derken, 129 katılımcı % 30.1 oranla hayır , 139 katılımcı % 32.4 oranla kısmen cevabını vermiştir.

Tablo 15. Ankete Katılan Seyircilerin Müsabakalara Gitme Sıklığının Dağılımları

Müسابakalar Gitme Sıklığı	Kişi Sayısı n	Yüzdelik %
Kendi sahanımızdaki her maça giderim	241	56,2
Müsait olduğum zaman maçlara giderim	138	32,2
Bütün deplasman ve kendi sahanımızdaki maçlara giderim	29	6,8
Sadece derby maçlara giderim	16	3,7
Diğer	5	1,2
Toplam	429	100,0

Tablo 15’de seyircilerin müsabakalara gitme sıklıkları ile ilgili dağılımlar verilmiştir. 241 seyirci %56.2 oranla “kendi sahanımızdaki bütün maçlara giderim” cevabını verirken, 16 seyirci % 3.7 oranla “sadece derby maçlara giderim” cevabını vermiştir.

Tablo 16. Ankete Katılan Seyircilerin Günlük Yaşantılarındaki Tepkiler İle Müsabaka Esnasındaki Tepkilerin Aynı Olup Olmadığına İlişkin Dağılım

Tepkiler	Kişi Sayısı n	Yüzdelik %
Evet	168	39,2
Hayır	184	42,9
Kısmen	77	17,9
Toplam	429	100,0

Tablo 16’da seyircilerin günlük yaşantılarındaki tepkiler ile müsabaka esnasındaki tepkilerin aynı olup olmadığına ilişkin dağılım verilmiştir. 184 seyirci %42.9 oranla aynı olmadığını belirtirken, 168 seyirci %39.2 oranla tepkilerinin aynı olduğunu belirtmiştir. 77 seyirci ise %17.9 oranla kısmen cevabını vermiştir.

Tablo 17. Ankete Katılan Seyircilerin Amigolar Tarafından Nasıl Etkilendiklerine İlişkin Dağılım

Amigo Etkisi	Kişi Sayısı n	Yüzdelik %
Olumlu	199	46,4
Olumsuz	99	23,1
Hiç etkilemezler	131	30,5
Toplam	429	100,0

Tablo 17’de seyircilerin amigolar tarafından nasıl etkilendiklerinin dağılımı verilmiştir. 199 seyirci %46.4 oranla olumlu etkilendiğini, 131 seyirci %30.5 oranla hiç etkilenmediğini ve 99 seyirci %23.1 oranla olumsuz etkilendiğini belirtmiştir.

Tablo 18. Ankete Katılan Seyircilerin Amigoların Davranışlarını Nasıl Değerlendirdiklerine İlişkin Dağılım

Amigo Davranışları	Kişi Sayısı n	Yüzdelik %
Şuursuz hareket ediyorlar	164	38,2
Olayları ateşliyorlar	155	36,1
Taşkınlıkları önlüyorlar	89	20,7
Diğer	21	4,9
Toplam	429	100,0

Tablo 18’de seyircilerin amigoların davranışlarını nasıl değerlendirdiklerine ilişkin dağılım verilmiştir. 164 seyirci %38.2 oranla şuursuz hareket ediyorlar cevabıyla çoğunluğu oluştururken, 89 seyirci %20.7 oranla taşkınlıkları önlüyorlar demişlerdir.

Tablo 19. Ankete Katılan Seyircilerin Takımlarının Mağlup Olmasından Nasıl Etkilendiklerine İlişkin Dağılım

Etkiler	Kişi Sayısı n	Yüzdelerik %
Beni pek etkilemez	220	51,3
Kavgacı bir yapıya bürünürüm	66	15,4
İş verimim düşer	69	16,1
Üzülürüm	74	17,2
Toplam	429	100,0

Tablo 19’da seyircilerin tuttıkları takımın mağlup olmasından nasıl etkilendiklerine ilişkin dağılım verilmiştir. 220 seyirci % 51.3 oranla beni pek etkilemez derken, 74 seyirci %17.2 oranla üzülürüm, 69 seyirci %16.1 oranla iş verimim düşer; 66 seyirci %15.4 oranla kavgacı bir yapıya bürünürüm cevabını vermişlerdir.

Tablo 20. Ankete Katılan Seyircilerin Takımlarının Mağlup Olmasından Nasıl Etkilendiklerine İlişkin Dağılım

Tavırlar	Kişi Sayısı n	Yüzdelerik %
Bütün kararları saygıyla karşılarım	279	65,0
Küfredirim	88	20,5
Hakeme bir şeyler fırlatırım	22	5,1
Hakemi dövmeye çalışırım	40	9,3
Toplam	429	100,0

Tablo 20’de seyircilerin hakemin takım aleyhine vermiş olduğu bir kararda tavırlarının nasıl olacağına ilişkin dağılım verilmiştir. Seyircilerin 279’unun %65.0 oranla hakemin kararlarını saygıyla karşıladıkları, 22 seyircinin ise %5.1 oranla eline geçirdiği her şeyi hakeme fırlatacağı sonucu bulunmuştur.

Tablo 21. Ankete Katılan Seyircilerin Takımlarının Mağlup Olmasından Sonra Hırslarını Kimden Çıkardıklarına İlişkin Dağılım

Hırslarını Kimden Çıkarttıkları	Kişi Sayısı n	Yüzdelerik %
Ailemden	36	8,4
Arkadaşlarından	54	12,6
Hakemlerden	32	7,5
Rakip oyuncularından	38	8,9
Kendi takımının sporcu, antrenör ve yöneticilerinden	65	15,2
Hiç kimseden	204	47,6
Toplam	429	100,0

Tablo 21’de seyircilerin takımlarının yenilgisinden sonra hırslarını kimden çıkaracaklarına ilişkin dağılım verilmiştir. Seyircilerden 204 kişi %47.6 oranla hiç kimseden çıkartmam demişlerdir. 65 seyirci %15.2 oranla kendi takımının sporcu, antrenör ve yöneticilerinden, 54 seyirci %12.6 oranla arkadaşlarından, 38 seyirci %8.9 oranla rakip oyuncularından, 36 seyirci %8.4 oranla ailesinden, 32 seyirci ise %7.5 oranla hakemlerden mağlubiyetin hırsını çıkaracaklarını belirtmişlerdir.

Tablo 22. Ankete Katılan Seyircilerin Taraftarlar Arasındaki Şiddet Olaylarının En Önemli Nedeninin Ne Olduğuna İlişkin Dağılımı

Şiddet Olaylarının Sebebi	Kişi Sayısı n	Yüzdelerik %
Taraftarı olunan takımın ligdeki konumuna bağlı beklentilerin gerçekleşmeme durumu	78	18,2
Doğal kişilik yapısındaki şiddet eğilimi	79	18,4
Ekonomik yetersizlik	82	19,1
Taraftarların yetersiz eğitimleri	182	42,4
Diğer	8	1,9
Toplam	429	100,0

Tablo 22’de seyircilerin taraftar arasındaki şiddet olaylarının en önemli nedeninin ne olduğuna ilişkin dağılımlar verilmiştir. Seyircilerin büyük çoğunluğu yani 182 kişi %42.4 oranla taraftarın yetersiz eğitimleri cevabını vermişlerdir. 82 kişi %19.1 oranla ekonomik yetersizlik derken, 79 kişi %18.4 oranla doğal kişilik yapısındaki şiddet eğilimi, 78 kişi

%18.2 oranla taraftarı olunan takımın ligdeki konumuna bağlı beklentilerin gerçekleşmeme durumunun şiddet olaylarına sebebiyet verdiğini belirtmişlerdir.

Tablo 23. Ankete Katılan Seyircilerin Müsabaka İzlemeye Gitme Sebeplerine İlişkin Dağılım

Müسابaka İzlemeye Gitme Nedeni	Kişi Sayısı n	Yüzdelik %
Takımı desteklemek için	322	75,1
Kavga etmek için	11	2,6
Deşarj olmak, stress atmak için	70	16,3
Hakemlere bağırarak için	18	4,2
Yeni arkadaş ortamı kurmak için	3	,7
Diğer	5	1,2
Toplam	429	100,0

Tablo 23’de seyircilerin müsabaka izlemeye gitme sebeplerine ilişkin dağılımlar verilmiştir. Seyircilerin çok büyük çoğunluğu 322 kişi %75.1 oranla takımı desteklemek için müsabakaya gittiğini belirtirken, 70 kişi %16.3 oranla deşarj olmak ve stress atmak için, 18 kişi %4.2 oranla hakemlere bağırarak için, 11 kişi %2.6 oranla kavga etmek için, 3 kişi %0.7 oranla yeni arkadaş ortamı kurmak için müsabakalara gittiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 24. Ankete Katılan Seyircileri, Futbol Müsabakalarından Önce Saldırganlığa Yönelten En Önemli Faktörün Ne Olduğuna İlişkin Dağılım

Saldırganlığa Yönelten Faktör	Kişi Sayısı n	Yüzdelik %
Medya	144	33,6
Kulüp Yöneticilerinin Açıklamaları	62	14,5
Geçmiş maçlardaki olaylar	78	18,2
Rakip oyuncuların tavırları	139	32,4
Diğer	6	1,4
Toplam	429	100,0

Tablo 24’de seyircileri futbol müsabakalarından önce saldırganlığa yönelten en önemli faktörün ne olduğuna ilişkin dağılımlar verilmiştir. 144 seyirci %33.6 oranla medyanın neden olduğunu belirtirken, 139 seyirci %32.4 oranla rakip oyuncuların tavırları, 78 seyirci %18.2 oranla geçmiş maçlardaki olaylar, 62 seyirci %14.5 oranla kulüp yöneticilerinin açıklamaların saldırgan davranışların ortaya çıkmasına neden olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 25. Ankete Katılan Seyircileri, Futbol Müsabakaları Esnasında Saldırganlığa Yönelten En Önemli Faktörün Ne Olduğuna İlişkin Dağılım

Saldırganlığa Yönelten Faktör	Kişi Sayısı n	Yüzdelerik %
Rakip antrenörlerin olumsuz davranışları	37	8,6
Rakip takımın seyircilerinin olumsuz davranışları	119	27,7
Rakip takımın oyuncularının olumsuz davranışları	105	24,5
Kendi oyuncularımızın olumsuz davranışları	38	8,9
Hakemin yanlış tutum ve davranışları	125	29,1
Kendi antrenörünüzün olumsuz davranışları	5	1,2
Toplam	429	100,0

Tablo 25’de seyircileri futbol müsabakaları esnasında saldırganlığa yönelten en önemli faktörün ne olduğuna ilişkin dağılımlar verilmiştir. 125 seyirci %29.1 oranla hakemin yanlış tutum ve davranışları derken, 119 seyirci %27.7 oranla rakip takımın seyircilerinin olumsuz davranışları, 105 seyirci %24.5 oranla rakip takımın oyuncularının olumsuz davranışları, 38 seyirci %8.9 oranla kendi takım oyuncularının olumsuz davranışları, 37 seyirci %8.6 oranla rakip antrenörlerinin olumsuz davranışlarının müsabaka esnasında saldırgan davranışların çıkmasına sebep olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 26. Ankete Katılan Seyircilerin Şiddet Olaylarına Karşı Alınabilecek En Önemli Tedbirin Ne Olacağına İlişkin Dağılım

Şiddete Karşı Tedbir	Kişi Sayısı n	Yüzdelerik %
Medya ve spor yazarları taraftarı olumlu etkilemeli	137	31,9
Yeterli saha içi ve saha dışı önlemler alınmalı	114	26,6
Bayan taraftarların sık sık maça gelmeleri teşvik edilmeli	93	21,7
Taraftarlar futbol oyun kuralları konusunda bilgilendirilmeli	76	17,7
Diğer	9	2,1
Toplam	429	100,0

Tablo 26’da seyircilerin şiddet olaylarına karşı alınabilecek en önemli faktörün ne olduğuna ilişkin dağılım verilmiştir. 137 seyirci %31.9 oranla medya ve spor yazarları taraftarı olumlu etkilemeli cevabını vermiştir, 114 seyirci %26.6 oranla yeterli saha içi ve saha dışı önlemler alınmalı, 93 seyirci % 21.7 oranla bayan taraftarların sık sık müsabakalara gelmeleri teşvik edilmeli derken, 76 seyirci de % 17.7 oranla taraftarlar oyun kuralları konusunda bilgilendirilmeli cevabını vermişlerdir.

Tablo 27. Ankete Katılan Seyircilerin Kitle İletişim Araçları Şiddeti Kötüklüyorlar mı Sorusuna İlişkin Dağılımı

K.İ.A. Şiddeti Artırıyor Mu	Kişi Sayısı n	Yüzdelerik %
Evet	246	57,3
Hayır	78	18,2
Kısmen	105	24,5
Toplam	429	100,0

Tablo 27’de seyircilerin kitle iletişim araçlarının şiddeti kötüklüyorlar mı sorusuna ilişkin dağılımları verilmiştir. 246 seyirci %57.3 oranla evet cevabını verdikleri, 78 seyirci %18.2 oranla hayır cevabı, 105 seyirci de %24.5 oranla kitle iletişim araçlarının kısmen şiddeti kötüklüyorlar cevabını verdikleri görülmektedir.

Tablo 28. Ankete Katılan Seyircilerin Karamansporun II. Lige Çıkmasının Şehri Hangi Yönde Etkileyeceğine İlişkin Dağılımı

Şehre Katkısı	Kişi Sayısı n	Yüzdelerik %
Ekonomik	139	32,4
Reklam	167	38,9
Sporun yaygınlaşması	80	18,6
Toplumsal barış	33	7,7
Diğer	10	2,3
Toplam	429	100,0

Tablo 28’de seyircilerin Karamansporun II. Lige çıkmasının Karaman’ı hangi yönde etkileyeceğinin dağılımı verilmiştir. 167 seyirci %38.9 oranla reklam açısından etkiler derken, 139 seyirci %32.4 oranla ekonomik yönden, 80 seyirci %18.6 oranla sporun yaygınlaşması, 33 seyirci %7.7 oranla toplumsal barış açısından etkileyeceğini belirtmişlerdir.

Tablo 29. Ankete Katılan Seyircilerin Yöneticilerin Tavırları Olayların Çıkmasına Neden Olabilir mi Sorusuna İlişkin Dağılım

Yöneticiler Şiddeti Artırıyor Mu	Kişi Sayısı n	Yüzdelik %
Evet	281	65,5
Hayır	62	14,5
Kısmen	86	20,0
Toplam	429	100,0

Tablo 29’da seyircilerin yöneticilerin tavırları olayların çıkmasına neden olabilir mi sorusuna ilişkin dağılım verilmiştir. 281 seyirci %65.5 oranla evet derken, 62 seyirci %14.5 oranla hayır, 86 seyirci %20.0 oranla yöneticilerin tavırları olayların çıkmasına kısmen neden olacağını belirtmişlerdir.

Tablo 30. Ankete Katılan Seyircilerin Herhangi bir Olaya Katılıp Katılmadıklarına İlişkin Dağılım

Olaya Katıldınız mı	Kişi Sayısı n	Yüzdelik %
Katılmadım	265	61,8
Sözlü olarak protesto ettim	107	24,9
Fiili olarak katıldım	31	7,2
Düşündüm ama olaylara katılmadım	22	5,1
Diğer	4	,9
Toplam	429	100,0

Tablo 30’da seyircilerin herhangi bir olaya katılıp katılmadıklarına ilişkin dağılım verilmiştir. 265 seyirci %61.8 oranla katılmadım, 107 seyirci %24.9 oranla sözlü olarak protesto ettim, 31 seyirci %7.2 oranla fiili olarak katıldım, 22 seyirci %5.1 oranla “düşündüm ama olaylara katılmadım” cevabını vermişlerdir.

Tablo 31. Ankete Katılan Seyircilerin Cezai Önlemler Şiddet Olaylarını Engeller mi Sorusuna İlişkin Dağılım

Cezalar	Kişi Sayısı n	Yüzdelik %
Evet	215	50,1
Hayır	102	23,8
Kısmen	112	26,1
Toplam	429	100,0

Tablo 31’de seyircilerin cezai önlemler şiddet olaylarını engeller mi sorusuna ilişkin dağılım verilmiştir. 215 seyirci %50.1 oranla evet önler derken, 102 seyirci %23.8 oranla hayır önlemez, 112 seyirci %26.1 oranla kısmen önler demişlerdir.

Tablo 32. Ankete Katılan Seyircilerin Futbol Müsabakalarında Şifreli Yayını Onaylıyor musunuz Sorusuna İlişkin Dağılım

Şifreli Yayın	Kişi Sayısı n	Yüzdelerik %
Evet	87	20,3
Hayır	308	71,8
Kısmen	34	7,9
Toplam	429	100,0

Tablo 32’de seyircilerin futbol müsabakalarında şifreli yayını destekliyor musunuz sorusuna ilişkin dağılım verilmiştir. 308 seyirci %71.8 oranla hayır derken, 87 seyirci %20.3 oranla evet, 34 seyirci %7.9 oranla kısmen cevabını vermişlerdir.

Tablo 33. Ankete Katılan Seyircilerin Futbolcu Olsalardı Hangi Mevkide Oynamak İsterlerdi Sorusuna İlişkin Dağılım

Mevki	Kişi Sayısı n	Yüzdelerik %
Kaleci	62	14,5
Defans	82	19,1
Orta saha	116	27,0
Forvet	169	39,4
Toplam	429	100,0

Tablo 33’de seyircilerin futbolcu olsalardı hangi mevkide oynamak isterlerdi sorusuna ilişkin dağılım verilmiştir. 169 seyirci %39.4 oranla forvet, 116 seyirci %27.0 oranla orta saha, 82 seyirci %19.1 oranla defans, 62 seyirci %14.5 oranla kaleci olmak istediklerini belirtmişlerdir. Bu durum forvet oynayan futbolcular olan ilginin ne denli olduğunu göstermektedir.

Tablo 34. Ankete Katılan Seyircilerin Karamanspor Taraftarı Olmamaları Durumunda Hangi Takımı Tutacaklarına İlişkin Dağılım

Takım	Kişi Sayısı n	Yüzdelik %
Trabzonspor	14	3,3
Fenerbahçe	117	27,3
Konyaspor	68	15,9
Galatasaray	118	27,5
Mersin İdman Yurdu	1	,2
Hiçbiri	42	9,8
Denizlispor	1	,2
Beşiktaş	39	9,1
Aksarayspor	15	3,5
Hatayspor	3	,7
Ankaragücü	1	,2
Orduspor	1	,2
Bursaspor	1	,2
Samsunspor	2	,5
Elazığspor	1	,2
Çaykur Rize	1	,2
Milli Takım	2	,5
Malatyaspor	1	,2
Erzurumspor	1	,2
Toplam	429	100,0

Tablo 34’de seyircilerin Karamanspor taraftarı olmamaları durumunda hangi takımı tutacaklarına ilişkin dağılımlar verilmiştir. Seyircilerin 118’i %27.5 oranıyla Galatasaray, 117’si %27.3 oranıyla Fenerbahçe, 68’i %15.9 oranıyla Konyaspor, 42’si %9.8 oranıyla hiçbir takımı, 39’u %9.1 oranıyla Beşiktaş, 14’ü %3.3 oranıyla Trabzonspor taraftarı olabileceklerini belirtmişlerdir.

Tablo 35. Ankete Katılan Seyircilerin Türkiye 1. Futbol Liginde Seyircisi En Fazla Taşkınlık Yapan ve Yapmayan Takımlara İlişkin Dağılım

Şiddet Yapan ve Yapmayan	Kişi Sayısı n	Yüzdelik %
Fenerbahçe-Galatasaray	119	27,7
Fenerbahçe-Denizlispor	19	4,4
Trabzonspor-Beşiktaş	8	1,9
Fenerbahçe-Ankaragücü	2	,5
Fenerbahçe-Beşiktaş	27	6,3
Trabzonspor-Fenerbahçe	46	10,7
Fenerbahçe-Konyaspor	12	2,8
Beşiktaş-B.B.Ankaraspor	1	,2
Beşiktaş-Fenerbahçe	9	2,1
Diyarbakırspor-Konyaspor	23	5,4
Galatasaray-Fenerbahçe	47	11,0
Beşiktaş-Konyaspor	2	,5
Fenerbahçe-Çaykur Rize	1	,2
Trabzonspor-Denizlispor	15	3,5
Fenerbahçe-Trabzonspor	13	3,0
Trabzonspor- Galatasaray	3	,7
Galatasaray -Denizlispor	4	,9
Fenerbahçe -İstanbulspor	3	,7
Diyarbakırspor-Fenerbahçe	1	,2
Beşiktaş-Galatasaray	1	,2
Trabzonspor-Gençlerbirliği	5	1,2
Diyarbakırspor-Denizlispor	5	1,2
Diyarbakırspor-Beşiktaş	1	,2
Trabzonspor- İstanbulspor	2	,5
Trabzonspor-Ankaragücü	50	11,7
Gaziantep-Fenerbahçe	2	,5
Beşiktaş-Samsunspor	1	,2
Fenerbahçe – Samsunspor	1	,2
Diyarbakırspor -Trabzonspor	1	,2
Beşiktaş-Denizlispor	1	,2
Diyarbakırspor- Gençlerbirliği	1	,2
Malatya-Samsunspor	1	,2
Karamanspor-Aksarayspor	2	,5
Toplam	429	100,0

Tablo 35’de Türkiye 1. Futbol Liginde seyircisi en fazla taşkınlık yapan ve yapmayan takımlara ilişkin dağılım verilmiştir. 119 seyirci %27.7 oranla Fenerbahçe taraftarları en fazla taşkınlık yapıyor- Galatasaray taraftarları en az yapıyor derken, 50 seyirci %11.7 oranla Trabzonspor taraftarları en fazla – Ankaragücü taraftarları en az, 47 seyirci %11.0 oranla Galatasaray taraftarları en fazla – Fenerbahçe taraftarları en az, 46 seyirci %10.7 oranla

Trabzonspor taraftarları en fazla - Fenerbahçe taraftarları en az, 27 seyirci %6.3 oranla
Fenerbahçe taraftarları en fazla – Beşiktaş taraftarları en az, 23 seyirci %5.4 oranla
Diyarbakırspor taraftarları en fazla – Konyaspor taraftarları en az, 19 seyirci %4.4 oranla
Fenerbahçe taraftarları en fazla – Denizlispor taraftarları en az taşkınlık yapıyor cevabını
vermişlerdir.

4.2. Çapraz Tablolar

Tablo 36. Ankete Katılan Seyircilerin Yaş Grupları İle Hakemlerin Takımları Aleyhine Vermiş Oldukları Kararda Tavrılarının Nasıl Olacağı Arasındaki İlişki

Yaş Grubu	HAKEMLERİN TARAFTARI OLDUĞUNUZ TAKIM ALEYHINE VERMİŞ OLDUĞU BİR KARARDAKİ TAVRINIZ									
	Bütün Kararları Saygıyla Karşılarım		Küfredirim		Hakeme Bir Şeyler Fırlatırım		Diğer		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
15'den küçük	22	5.1	4	0.9	3	0.7	1	0.2	30	7.0
15-20	25	5.8	22	5.1	5	1.2	5	1.2	57	13.3
21-25	32	7.5	16	3.7	4	0.9	4	0.9	56	13.1
26-30	34	7.9	18	4.2	1	0.2	4	0.9	57	13.3
31-35	47	11.0	9	2.1	4	0.9	7	1.6	67	15.6
36-40	41	9.6	12	2.8	2	0.5	8	1.9	63	14.7
41 ve üstü	78	18.2	7	1.6	3	0.7	11	2.6	99	23.1
Toplam	279	65.0	88	20.5	22	5.1	40	9.3	429	100

Sd=18

p=0.001

p<0.05

Tablo 36'da ankete katılan seyircilerin yaş grupları ile hakemlerin takımları aleyhine vermiş olduğu kararda tavrılarının nasıl olacağı arasındaki ilişki verilmiştir. Ankete katılan seyircilerin yaş grupları ile hakemin takım aleyhine vermiş olduğu kararda gösterecekleri tavırlar arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Hakemin kararlarını saygıyla karşılarım diyenlerin oranı %65.0 olup, yaşlarıyla ilişkilendirildiğinde %18.2 ile "41 yaş ve üstü" en fazla orandadır. Bu durum yaş ilerledikçe hakemin kararlarına saygının arttığını göstermektedir. Küfredenler %20.5 oranında ve yaş gruplarıyla ilişkilendirildiklerinde %5.1 ile en fazla "15-20 yaş" grubunun küfrettiği görülmektedir.

Tablo 37. Ankete Katılan Seyircilerin Eğitim Durumları İle Hakemlerin Takımları Aleyhine Vermiş Oldukları Kararda Tavırlarının Nasıl Olacağı Arasındaki İlişki

Eğitim Durumları	HAKEMLERİN TARAFTARI OLDUĞUNUZ TAKIM ALEYHİNE VERMİŞ OLDUĞU BİR KARARDAKİ TAVRINIZ									
	Bütün Kararları Saygıyla Karşılarım		Küfredirim		Hakeme Bir Şeyler Fırlatırım		Diğer		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Herhangi bir okuldan mezun değilim	3	0.7	1	0.2	0	0.0	0	0.0	4	0.9
İlkokul	56	13.1	9	2.1	5	1.2	3	0.7	73	17.0
Ortaokul	71	16.6	20	4.7	7	1.6	6	1.4	104	24.2
Lise	85	19.8	30	7.0	6	1.4	13	3.0	134	31.2
Yüksekokul	21	4.9	9	2.1	1	0.2	10	2.3	41	9.6
Üniversite	43	10.0	15	3.5	2	0.5	7	1.6	67	15.6
Lisansüstü	0	0.0	4	0.9	1	0.2	1	0.2	6	1.4
Toplam	279	65.0	88	20.5	22	5.1	40	9.3	429	100

Sd=18

p=0.011

p<0.05

Tablo 37'de ankete katılan seyircilerin eğitim durumları ile hakemlerin takımları aleyhine vermiş olduğu kararda tavırlarının nasıl olacağı arasındaki ilişki verilmiştir. Ankete katılan seyircilerin eğitim durumları ile hakemin takım aleyhine vermiş olduğu kararda gösterecekleri tavırlar arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Hakemlerin kararlarını saygıyla karşılayanların oranı %65.0 olup eğitim durumlarıyla ilişkilendirildiğinde %19.8 oranıyla lise mezunları çoğunluktadır. % 20.5 oranında olan küfredenlerin %7.0 oranını lise, %4.7 oranının ortaokul, %3.5 oranının üniversite mezunlarının oluşturduğu görülmektedir. Eğitim düzeyi yükseldikçe hakem kararlarına saygının artması ve buna paralel hakeme bir şeyler fırlatma olgusunun azalması, eğitimin önemini bir kere daha gösteriyor.

Tablo 38. Ankete Katılan Seyircilerin Eğitim Durumları İle Taraftarı Olunan Takımın Mağlubiyetinden Sonra Hırsınızı Kimden Çıkarırsınız Arasındaki İlişki

Eğitim Durumları	TAKIMINIZIN MAĞLUBİYETİNDEN SONRA HIRSINIZI KİMDEN ÇIKARIRSINIZ													
	Ailemden		Arkadaşlarımdan		Hakemlerden		Rakip Oyunculardan		Kendi takımımın sporcu, antrenör, yöneticilerinden		Hiç kimseden		Toplam	
	n	%	N	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Herhangi bir okuldan mezun değilim	2	0.5	1	0.2	0	0.0	1	0.2	0	0.0	0	0.0	4	0.9
İlkokul	6	1.4	10	2.3	2	0.5	3	0.7	10	2.3	42	9.8	73	17.0
Ortaokul	12	2.8	16	3.7	9	2.1	14	3.3	15	3.5	38	8.9	104	24.2
Lise	11	2.6	17	4.0	14	3.3	12	2.8	21	4.9	59	13.8	134	31.2
Yüksek okul	1	0.2	1	0.2	2	0.5	3	0.7	7	1.6	27	6.3	41	9.6
Üniversite	4	0.9	8	1.9	5	1.2	3	0.7	11	2.6	36	8.4	67	15.6
Lisansüstü	0	0.0	1	0.2	0	0.0	2	0.5	1	0.2	2	0.5	6	1.4
Toplam	36	8.4	54	12.6	32	7.5	38	8.9	65	15.2	204	47.6	429	100

d=30

p=0.046

p<0.05

Tablo 38'de ankete katılan seyircilerin eğitim durumları ile taraftarı olunan takımın mağlubiyetinden sonra hırsınızı kimden çıkarırsınız arasındaki ilişki verilmiştir. Seyircilerin %47.6'sı hırslarını kimseden çıkarmadıklarını belirtirken, bu oranda lise düzeyindeki seyirciler %13.8 ile ilk sırada yer almaktadırlar. Bunu %9.8 oranla ilkokul, %8.9 oranla ortaokul, %8.4 oranla üniversite mezunları takip etmiştir.

Tablo 39. Ankete Katılan Seyircilerin Eğitim Durumları İle Taraftarlar Arasındaki Şiddet Olaylarının Sebepleri Arasındaki İlişki

Eğitim Durumları	TARAFTARLAR ARASINDAKİ ŞİDDET OLAYLARININ EN ÖNEMLİ SEBEBİ											
	Taraftarı olunan takımın ligdeki konumuna bağlı beklentilerin gerçekleşmeme durumu		Doğal kişilik yapısındaki şiddet eğilimi		Ekonomik yetersizlik		Taraftarların yetersiz eğitimleri		Diğer		Toplam	
	N	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Herhangi bir okuldan mezun değilim	2	0.5	1	0.2	1	0.2	0	0.0	0	0.0	4	0.9
İlkokul	11	2.6	12	2.8	18	4.2	30	7.0	2	0.5	73	17.0
Ortaokul	18	4.2	17	4.0	27	6.3	41	9.6	1	0.2	104	24.2
Lise	23	5.4	25	5.8	23	5.4	62	14.5	1	0.2	134	31.2
Yüksek okul	8	1.9	8	1.9	3	0.7	21	4.9	1	0.2	41	9.6
Üniversite	15	3.5	15	3.5	10	2.3	26	6.1	1	0.2	67	15.6
Lisansüstü	1	0.2	1	0.2	0	0.0	2	0.5	2	0.5	6	1.4
Toplam	78	18.2	79	18.4	82	19.1	182	42.4	8	1.9	429	100

Sd=24

p=0.001

p<0.05

Tablo 39’da ankete katılan seyircilerin eğitim durumları ile taraftarlar arasındaki şiddet olaylarının sebepleri arasındaki ilişki verilmiştir. Şiddete neden olan faktörler arasında en çok “ Taraftarların yetersiz eğitimleri” %42.4 oranında tespit edilmiştir. Bunu sırasıyla %19.1 oranla ekonomik yetersizlik, %18.4 oranıyla doğal kişilik yapısındaki şiddet eğilimi, %18.2 oranıyla da taraftarı olunan takımın ligdeki konumuna bağlı beklentilerin gerçekleşmeme durumu izlemektedir. Eğitim düzeylerine bakıldığında “ Taraftarların yetersiz eğitimleri” ni en çok %14.5 oranla lise, %9.6 oranla ortaokul, %7.0 oranla ilkokul, %6.1 oranla üniversite düzeyindeki taraftarlar tarafından ifade edilmiştir. Tablodaki veriler statiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Tablo 40. Ankete Katılan Seyircilerin Aylık Gelir Dağılımları İle Hakemlerin Takımları Aleyhine Vermiş Oldukları Kararda Tavırlarının Nasıl Olacağı Arasındaki İlişki

Aylık Gelir	HAKEMLERİN TARAFTARI OLDUĞUNUZ TAKIM ALEYHİNE VERMİŞ OLDUĞU BİR KARARDAKİ TAVRINIZ									
	Bütün Kararları Saygıyla Karşılarım		Küfredirim		Hakeme Bir Şeyler Fırlatırım		Diğer		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
250 milyon ve aşağısı	56	13.1	29	6.8	7	1.6	5	1.2	97	22.6
251-350 milyon	29	6.8	6	1.4	4	0.9	7	1.6	46	10.7
351-500 milyon	57	13.3	8	1.9	4	0.9	1	0.2	70	16.3
501-750 milyon	47	11.0	13	3.0	3	0.7	7	1.6	70	16.3
751-950 milyon	40	9.3	18	4.2	2	0.5	8	1.9	68	15.9
951 milyon ve üzeri	50	11.7	14	3.3	2	0.5	12	2.8	78	18.2
Toplam	279	65.0	88	20.8	22	5.1	40	9.3	429	100

Sd=15

p=0.014

p<0.05

Tablo 40'da ankete katılan seyircilerin aylık gelir dağılımları ile hakemlerin takımları aleyhine vermiş oldukları kararda tavırlarının nasıl olacağı arasındaki ilişki verilmiştir. Gelir arttıkça hakem kararlarına olan saygının arttığı ve bunun paralelinde ise küfretmenin azaldığı görülmektedir. Seyircilerin aylık gelir dağılımları ile hakemlerin takımları aleyhine vermiş oldukları kararda tavırlarının nasıl olacağı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Tablo 41. Ankete Katılan Seyircilerin Medeni Durumları İle Hakemlerin Takımları Aleyhine Vermiş Oldukları Kararda Tavırlarının Nasıl Olacağı Arasındaki İlişki

Medeni Durum	HAKEMLERİN TARAFTARI OLDUĞUNUZ TAKIM ALEYHİNE VERMİŞ OLDUĞU BİR KARARDAKİ TAVRINIZ									
	Bütün Kararları Saygıyla Karşılarım		Küfredirim		Hakeme Bir Şeyler Fırlatırım		Diğer		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Evli	191	44.5	36	8.4	7	1.6	30	7.0	264	61.5
Bekar	85	19.8	42	9.8	11	2.6	10	2.3	148	34.5
Boşanmış	3	0.7	10	2.3	3	0.7	0	0.0	16	3.7
Ayrı yaşıyor	0	0.0	0	0.0	1	0.2	0	0.01	1	0.2
Toplam	279	65.0	88	20.5	22	5.1	40	9.3	429	100
Sd=9	p=0.000					p<0.05				

Tablo 41’de ankete katılan seyircilerin medeni durumları ile hakemlerin takımları aleyhine vermiş oldukları kararda tavırlarının nasıl olacağı arasındaki ilişki verilmiştir. Hakemin kararlarını saygıyla karşılayanların oranı %65.0 olup, bu oran içerisinde %44.5 oranıyla evli seyirciler ilk sırayı almaktadırlar. Tablodaki veriler istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

5. TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu araştırmada; Karamanspor seyircisinin sosyo-ekonomik ve kültürel yapılarının şiddet eğilimine etkileri incelenerek, çeşitli değişkenler arasında istatistiki anlamlılık düzeylerine bakılarak karşılaştırmalar yapılmıştır.

Yapmış olduğumuz çalışmada, yaş gruplarını incelediğimiz seyircilerin büyük çoğunluğunun 41 yaş ve üzerinde yoğunlaştığı (%23.1) görülmektedir. Diğer çoğunluğu ise orta yaş grubu oluşturmaktadır.

Karamanspor seyircisinin, eğitim durumlarının oldukça yüksek bir oranda olduğu söylenebilir. Lise mezunlarının oranı %31.2 iken, üniversite eğitimi alanların oranı ise %15.6'dır, yüksekokul mezunları ise %9.6 oranındadır. Bu alanla ilgili yapılan çalışmalarda Çağlayan (2003) Konyaspor seyircisinde lise eğitim seviyelerinin %35.3, üniversite eğitimi alanların %15.8 olduğunu bulmuştur. Küçük (1997) seyircilerin eğitim seviyelerini %47.5 lise, %43.4 yüksekokul ve lisans düzeyinde olduğunu bulmuştur. Gültekin ve arkadaşları (2000) yaptığı araştırmada %42 oranında ortaokul, %41 oranında ise lise mezunu seyircilerin olduğunu bulmuşlardır. Taşgın (2000) yaptığı araştırmada lise mezunlarının oranını %38.7 olarak bulurken üniversite mezunlarının oranını ise %32.9 oranında bulmuştur. Acet (2001) yaptığı araştırmada, seyircilerin eğitim durumlarının çoğunlukla ortaokul, lise ve yüksekokul (%71) düzeyinde olduğunu bulurken, Arıkan (2000) yaptığı çalışmada seyircilerin %70.5'inin lise ve yüksekokul mezunu olduklarını bulmuştur. Çepe (1992) yaptığı araştırmada %70 oranında ortaokul ve lise mezunu seyirci olduğunu bulmuştur. Bu çalışmalar, yaptığımız araştırma ile paralellik göstermektedir.

Seyirciler arasında en büyük oranı %22.4 oranla memurlar oluşturmaktadır. Bunu %22.1 oranla esnaf, %20.7 oranla öğrenciler izlemektedir. Acet (2001) in yaptığı çalışmada öğrenci grubunu %30.2, Taşgın (2000) öğrenci grubunu %22.3, Arıkan (2000) öğrenci grubunu %48.1, Karagözlü ve Ay (1999) yaptığı çalışmada öğrenci grubunu %31, serbest meslek sahiplerini de %28 oranında bulmuştur. Ayrıca, Gültekin ve arkadaşları (2000) yaptığı çalışmada seyircilerin meslek gruplarını %42 esnaf, %23 öğrenci grubu olarak bulmuşlardır. Bozdemir (1998) ise yaptığı araştırmada seyircilerin meslek gruplarına göre dağılımında %60.1 oranında emekli, %11.2 oranında da öğrenci grubu olduğunu bulmuştur.

Araştırma grubumuzun %22.6'sının, 250 milyon ve aşağısı gelir dağılımı ile düşük gelir düzeyinde olduğu bulunmuştur. Araştırmamızda ekonomik düzeyin düştükçe olaylara katılmanın paralel bir şekilde arttığı bulunmuştur. Dolayısıyla ekonomik düzeyin insanların kişilikleri ve davranış türleri üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Araştırmamızla paralellik gösteren bir çalışmada Bozdemir (1998)'in tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada seyircilerin gelir düzeylerinin %80 oranıyla orta ve düşük seviyede olduğu bulunmuştur. Kayaoğlu (2000) tarafından yapılan çalışmada ise orta düzeyde gelire sahip olan seyircilerin oranı %75.5 olarak bulunmuştur. Çağlayan (2003) tarafından yapılan çalışmada ise düşük gelir seviyesi %51 oranında bulunmuştur.

Ankete katılan seyircilerin %61.5'i evli oranında iken, %34.5'i bekar oranındadır.

Araştırma grubumuzun %53.6'sı futboldaki oyun kurallarını ve yeni yapılan değişiklikleri bildiklerini ifade etmişlerdir. Çağlayan (2003) tarafından yapılan araştırmada %57.3'ü, Şahin (2003) tarafından yapılan araştırmada da %67.1 oranında futbol oyun kurallarını bildikleri bulunmuştur. Bu çalışmalar araştırmamızla paralellik göstermektedir.

Ankete katılan seyircilerin ikamet ettikleri yerlere göre dağılımında il merkezi %79.7 oranıyla ilk sırada yer almaktadır.

Tablo 15'de, seyircilerin müsabakalara gitme sıklıkları incelenmiştir. Seyircilerin %56.2'sinin kendi sahalarındaki maçlara gittiği, %32.2'sinin müsait oldukları zaman maçlara gittikleri sonucu bulunmuştur. Kayaoğlu (2000) yaptığı araştırmada %55 oranında seyircilerin kendi sahasındaki maçlara gittiklerini, Çağlayan (2003) ise seyircilerin %52.3 oranıyla kendi sahasındaki maçlara gittiğini bulmuştur.

Ankete katılan seyircilerin günlük yaşantıları ile müsabaka esnasındaki tepkilerinin aynı olup olmadığı arasındaki dağılımda, %42.9'u tepkilerinin aynı olmadığını ifade ederken, %39.2'si aynı olduğunu belirtmişlerdir. Acet (2001) yaptığı araştırmada; seyircilerin %45.4'ünün, Çağlayan (2003) yaptığı araştırmada da seyircilerin %41.8'inin tepkilerinin aynı olmadığını bulunmuştur.

Ankete katılan seyirciler, takımlarının mağlup olması durumunda %51.3 oranında yenilgiden pek etkilenmediklerini ifade etmişlerdir. %17.2 oranında seyirci ise mağlubiyetten sonra üzüldüklerini belirtmişlerdir.

Tablo 18'de ankete katılan seyircilerin amigoların davranışlarını nasıl leğertlendiriyorsunuz sorusuna %38.2 oranıyla şüursuz hareket ediyorlar cevabı verilirken, %36.1 oranıyla olayları ateşliyorlar, %20.7 oranıyla taşkınlıkları önledikleri belirtilmiştir.

Seyircilerin, hakemin takımları aleyhine vermiş olduğu bir kararda %65.0 oranıyla hakemin kararlarını saygıyla karşılayacağı, %20.5 oranıyla bu karara tepkilerini küfür ederek belirtebilecekleri sonucu bulunmuştur. Şahin (2003) yaptığı araştırmada, seyircilerin hakemin yanlış karar vermesi sonucunda %55.1'inin bu kararı normal karşılayacakları, %42'sinin ise küfür ederek bu karara tepki gösterecekleri sonucu bulunmuştur, Çağlayan (2003) yaptığı araştırmada %57.9 oranında bu kararları saygıyla karşılayabilecekleri, %23.7 oranında ise bu kararlara küfür ederek tepki gösterecekleri sonucu bulunmuştur. Bu araştırmalar bizim çalışmamızla paralellik göstermektedir.

Tablo 21'de ankete katılan seyircilerin takımın yenilgisinden sonra hırslarını kimden çıkaracakları sorusuna %47.6 oranda hiç kimseden cevabını vermişlerdir. %15.2 oranındaki seyirci ise kendi takım sporcu, antrenör ve yöneticisinden , %12.6 oranında arkadaşlarından, %8.9 rakip oyuncularından , mağlubiyetin hırsını çıkaracaklarını belirtmişlerdir.

Ankete katılan seyirciler, taraftar arasındaki şiddet olaylarının en önemli nedeni olarak; %42.4 oranında taraftarların yetersiz eğitimlerinin neden olduğunu belirtirken, %19.1 oranında ekonomik yetersizlik olduğunu belirtmişlerdir. Taraftarların yetersiz eğitimlerinin ve ekonomik yetersizliğin şiddet olaylarına neden olduğu Acet (2001) "Taraftarın yetersiz eğitimi %61.7 oranıyla", Çağlayan (2003) %26.9 oranıyla da ortaya çıkarılmıştır.

Seyircilerin müsabakaya gitme nedenlerinin %75.1 oranında takımı desteklemek, %16.3 oranında deşarj olmak ve stress atmak, %4.2 oranında da hakemlere bağırarak olduğu anlaşılmıştır. Çepe (1992), seyircilerin %43 oranında deşarj olmak için, %17 oranında da tuttuğu takımı seyretmek için müsabakalara gittiklerini bulmuştur. Bozdemir (1998) seyircilerin maç izlemeye gidiş nedenininin %83.7 oranında takımı desteklemek olduğu, Çağlayan (2003) ise %67.4 oranında takımı desteklemek, %11.8 oranında deşarj olmak sonucunu bulmuştur. Bu çalışmalar araştırmamızla paralellik göstermektedir.

Seyircilerin müsabaka öncesi saldırganlığa yönelmelerindeki en önemli faktör olarak %33.6 oranında Medya, %32.4 rakip oyuncuların olumsuz davranışları, %18.2 geçmiş maçlardaki olaylar, %14.5 kulüp yöneticilerinin açıklamaları olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar gösteriyor ki medya çalışanlarının daha dikkatli ve duyarlı olmaları, spor yazarlarını sivri lemeçler vermemeleri, daha seviyeli program yapmaları gerekmektedir.

Tablo 24'de seyircilerin müsabaka esnasında saldırganlığa yönelmelerindeki en önemli faktör olarak %29.1 oranında hakemin yanlış tutum ve davranışları bulunmuştur. %27.7 oranında rakip seyircinin olumsuz davranışları seyircileri saldırganlığa yönelten 2. faktör olarak bulunmuştur. Çağlayan (2003) yaptığı araştırmada, %36.8 oranında hakemin yanlış tutum ve davranışları, %26.7 oranında rakip seyircinin olumsuz davranışları sonucunu

bulmuştur. Şahin (2003) yaptığı araştırmada, maçlarda seyircileri tahrik eden unsurlar olarak, %51.1 oranında hakemin yanlış ve taraflı olduğuna inanılan tutumu ile %14.7 oranında rakip seyircinin kötü tezahüratının olduğu sonucu bulunurken, Karagözlü ve Ay (1999)'ın yaptıkları araştırmada seyircileri tahrik eden unsurlar olarak, %46 hakemin davranışları, %26 futbolcuların, %28 seyircinin davranışları sonucu bulunmuştur. Çepe (1992) ise yaptığı çalışmada seyircilerin saldırganlığa yönelmelerinde %40 karşı takım seyircisi, %16 hakemler, %15 oyuncuların etken olduğu sonucu bulunmuştur. Acet (2001)'de %82 oranla hakemin yanlış tutum ve davranışlarının seyircileri müsabaka esnasında saldırganlığa yönelttiği sonucunu bulmuştur. Gültekin ve arkadaşları (2000) saha içinde ve saha dışında çıkan olayların nedenini hakemler ve rakip taraftarlar olarak bulmuştur. Yapılan bu çalışmalar, araştırmamızla paralellik göstermektedir. Hakemlerin kararlarının, müsabakayı izlemeye gelen seyircilerin saldırgan davranışlarını harekete geçirmede önemli bir etken olduğu bu çalışmalarla da ortaya konmuştur.

Tablo 25'de şiddet olaylarına karşı alınabilecek en önemli tedbirin ne olacağı incelenmiştir. %31.9 oranında medya ve spor yazarları taraftarı olumlu etkilemeli, %26.6 oranında yeterli saha içi ve saha dışı önlemler alınmalı, %21.7 oranında bayan taraftarların sık sık maça gitmeleri teşvik edilmeli sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 26'da kitle iletişim araçlarının şiddet olaylarını körükleyip körüklediği incelenmiştir. %57.3 oranında evet körüklüyor denirken, %18.2 hayır , %24.5 oranında ise kısmen körüklüyor sonucu ortaya çıkmıştır.

Tablo 27'da seyircilerin Karamansporun II. Lige çıkmasının Karaman'ı hangi yönde etkileyeceği incelenmiştir. 167 seyirci %38.9 oranla reklam açısından etkiler derken, 139 seyirci %32.4 oranla ekonomik yönden, 80 seyirci %18.6 oranla sporun yaygınlaşması, 33 seyirci %7.7 oranla toplumsal barış açısından etkileyeceğini belirtmişlerdir.

Seyircilerin, Karamanspor taraftarı olmamaları halinde %27.5 oranla Galatasaray, %27.3 oranla Fenerbahçe, %15.9 oranla Konyaspor, %9.1 oranla Beşiktaş, %3.3 oranla Trabzonspor taraftarı olabilecekleri sonucu bulunmuştur.

Verilerin analizinde, seyircilerin yaş grupları ile hakemlerin takımları aleyhine vermiş olduğu bir kararda tavırları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < 0.05$). Hakemin kararlarını saygıyla karşılayan diyenlerin oranı %65.0 olup, yaşlarıyla ilişkilendirildiğinde %18.2 ile "41 yaş ve üstü" en fazla orandadır. Bu durum yaş ilerledikçe hakemin kararlarına saygının arttığını göstermektedir. Küfredenler %20.5 oranında ve yaş gruplarıyla ilişkilendirildiklerinde %5.1 ile en fazla "15-20 yaş" grubunun küfrettiği görülmektedir.

Seyircilerin eğitim durumları ile hakemlerin takımları aleyhine vermiş olduğu bir kararda tavırları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Hakemlerin kararlarını saygıyla karşılayanların oranı %65.0 olup eğitim durumlarıyla ilişkilendirildiğinde %19.8 oranıyla lise mezunları çoğunluktadır. % 20.5 oranında olan küfredenlerin %7.0 oranını lise, %4.7 oranının ortaokul, %3.5 oranının üniversite mezunlarının oluşturduğu görülmektedir. Eğitim düzeyi yükseldikçe hakem kararlarına saygının artması ve buna paralel hakeme bir şeyler fırlatma olgusunun azalması, eğitimin önemini bir kere daha gösteriyor.

Eğitim durumları ile taraftarı olunan takımın mağlubiyetinden sonra hırslarını kimden çıkaracakları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Seyircilerin %47.6'sı hırslarını kimseden çıkarmadıklarını belirtirken, bu oranda lise düzeyindeki seyirciler %13.8 ile ilk sırada yer almaktadırlar. Bunu %9.8 oranla ilkokul, %8.9 oranla ortaokul, %8.4 oranla üniversite mezunları takip etmiştir.

Eğitim durumları ile taraftarlar arasındaki şiddet olaylarının sebepleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Şiddete neden olan faktörler arasında en çok “ Taraftarların yetersiz eğitimleri” %42.4 oranında tespit edilmiştir. Bunu sırasıyla %19.1 oranla ekonomik yetersizlik, %18.4 oranıyla doğal kişilik yapısındaki şiddet eğilimi, %18.2 oranıyla da taraftarı olunan takımın ligdeki konumuna bağlı beklentilerin gerçekleşmeme durumu izlemektedir. Eğitim düzeylerine bakıldığında “ Taraftarların yetersiz eğitimleri” ni en çok %14.5 oranla lise, %9.6 oranla ortaokul, %7.0 oranla ilkokul, %6.1 oranla üniversite düzeyindeki taraftarlar tarafından ifade edilmiştir.

Ankete katılan seyircilerin aylık gelir düzeyi ile hakemlerin takımları aleyhine vermiş olduğu bir kararda tavırları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Gelir arttıkça hakem kararlarına olan saygının arttığı ve bunun paralelinde ise küfredenlerin azaldığı görülmektedir.

Ankete katılan seyircilerin medeni durumları ile hakemlerin takımları aleyhine vermiş olduğu bir kararda tavırları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Hakemin kararlarını saygıyla karşılayanların oranı %65.0 olup, bu oran içerisinde %44.5 oranıyla evli seyirciler ilk sırayı almaktadırlar.

Sonuç olarak; Karamanspor futbol seyircisinin, yaş dağılımlarından orta yaş ve üzeri bir taraftar kitlesine sahip olduğu, eğitim durumlarının yüksek olduğu, futbol oyun kurallarını büyük ölçüde bildikleri, kendi sahasındaki maçları büyük ölçüde izledikleri, takımın aldığı

mağlubiyetten büyük ölçüde etkilenmedikleri, hakem hatalarına karşı kararları saygıyla karşıladıkları, takımın mağlubiyetinden sonra çevrelerine zarar vermedikleri, müsabaka zlemeye takımlarını desteklemek için gittikleri bulunmuştur. Taraftarlar arasındaki şiddet olaylarının nedenleri olarak da, taraftarların yetersiz eğitimlerini görmektedir.

Karamanspor taraftarı, yaptıkları bir taşkınlıktan dolayı takımlarına üç maç saha kapama cezası verdimişlerdir. Karamanspor taraftarının müsabaka öncesinde, medyanın yayınlarından, müsabaka sırasında ise hakemler ve rakip seyircinin olumsuz davranışlarından şiddete yönelebileceği sonucu bulunmuştur.

6.ÖZET

S.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Antrenörlük Eğitimi Anabilim Dalı

YÜKSEK LİSANS TEZİ/ KONYA-2004

Mustafa YILDIZ

Danışman

Yrd.Doç. Dr. İ. Bülent FİŞEKÇİOĞLU

Bu çalışma; Karamanspor seyircisini şiddet ve şiddete yönelten sosyo-ekonomik ve kültürel faktörlerin incelenmesi kapsamında ele alınarak hazırlanmıştır.

Araştırmanın çalışma grubunu; 2003-2004 futbol sezonunda 2.Lig B Kategorisi C Grubunda Karaman Kemal Kaynaş Stadyumunda oynanan Karamanspor-Aksarayspor müsabakasında, Karamanspor futbol seyircisi oluşturmuştur.

Çalışma; stadyumdaki seyircilere tesadüfî örneklem yoluyla; 429 seyirciden oluşmuştur.

Anketler, SPSS For Windows 10.0 paket programına aktarılmış, frekans dağılımları ve değişkenler arasında ilişki olup olmadığı; Ki-Kare testi uygulanarak değerlendirilmiştir.

Araştırmada seyircilerin yaş grupları ile; hakemlerin taraftarı oldukları takım aleyhine vermiş oldukları kararda tavırlarının nasıl olacağı,

Eğitim durumları ile; hakemlerin taraftarı oldukları takım aleyhine vermiş oldukları kararda tavırlarının nasıl olacağı, taraftarı oldukları takımın mağlubiyetinden sonra hırslarını kimden çıkaracakları, taraftarlar arasındaki şiddet olaylarının en önemli sebebi,

Aylık gelir düzeyi ile; hakemlerin taraftarı oldukları takım aleyhine vermiş oldukları kararda tavırlarının nasıl olacağı,

Medeni durumları ile; hakemlerin taraftarı oldukları takım aleyhine vermiş oldukları kararda tavırlarının nasıl olacağı arasında istatistiki anlamlılık bulunmuştur ($p<0.05$).

7.SUMMARY

Selcuk University of Health Science

Sport Management Sciences

Master Thesis/KONYA-2004-12/20

Mustafa YILDIZ

Advisor

Asist.Prof. İ. Bülent FİŞEKÇİOĞLU

This study, prepared with the examination fo sosyo-economic and cultural factors that orientate soccer spectators to violence.

The research group was the spectators of Karamanspor who came to Karamanspor-Aksarayspor competition at Karaman Kemal Kaynaş Stadium which included 2. League B Category C Group in 2003-2004 football season.

The study made with the site of place that spectator's place they watched the match, by using chance meeting way; the total of them was 429.

Research, transfered toSPSS for Windows 10.0 packet program and if there has any relation between fretvercy dispersion and variables was evalvated with usinf Ki-Square test.

In this study we found statistical means between the spectator's age group and deferres sides the have team opposite! How is to decite to give mode.

Education hall white; deferres sides the have opposite! How is to decito give mode, to be side team to defeat later, who is take the greed. Suppurter to benind very important problem.

A manths earn many level while; deferres sides the have team opposite! How is to decite to give mode.

Civiliged hall while; deferres sides the have team opposite! How is to decite to give mode behind statistik final the mean.

8. KAYNAKLAR

Acet M (1997) *Futbol Seyircisinin Sosyo-Kültürel Yapısının Şiddet Eylemine Etkisi, Voleybol ve Basketbol Seyircileri İle Karşılaştırılması*, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Acet M (2001) *Futbol Seyircisini Fanatik ve Saldırgan Olmaya Yönelten Sosyal Faktörler*, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

Alkan AT (2002) *Taraftarlık ve Dindarlık Üzerine Bir Deneme*, Aksiyon Dergisi, Sayı:415.

Anger B (1998) *TopPeşinde Binlerce Yıl*, Papirus, Kültür Sanat Dergisi, Sayı:11

Apaydın A (2000) *Futbola Giriş*, Akmat Akınoğlu Matbaacılık, Bursa.

Arıkan AN (2000) *Farklı Branşlardaki Spor Seyircilerinin Sosyo-Kültürel Profili ve İzleyicilik Durumları Üzerine Bir Araştırma*, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

Arkonaç SA (1998) *Psikoloji Zihin Süreçleri Bilimi*, Alfa Basım Yayım, 2. Baskı, İstanbul.

Aron R (1992) *Sınıf Mücadelesi*, Çev:Erol Güngör, Emek Matbaacılık, 2.Baskı, İstanbul.

Arslan C, Bingölbali A (1997) *Futbol Seyircisini Fanatik Olmaya Yönelten Motivasyonel ve Psikolojik Etkenler*, Hacettepe Üniversitesi Futbol Bilim ve Teknoloji Dergisi, Yıl:6, 3-10.

Aslantürk Z, Amman MT (2000) *Sosyoloji Kuramlar, Kurumlar, Süreçler, Teorileri*, Kaknüs Yayınları, 1. Baskı, İstanbul.

Babacan D (1993) *Futbol ve Hakem*, TFF Yayınları:4, Ankara.

Bakker FC, Whitting HTA, Vonder Brug H (1992) *Spor Psychologie*, Bern Hans Huber Vlg.

Bilgili A (1999) *Vanspor Olgusunun Sosyolojik Boyutu*, 100.Yıl Eğitim Eğitim Fakültesi Dergisi (Sosyal Bilimler), Cilt:1, Sayı:2, Van.

Bourdieu P (1997) *Toplumbilim Sorunları*, Çev:İşık Ergüden, Kesit Yayınları, İstanbul.

Bozdemir M (1998) *Futbol Fanatizminin Sosyolojik Açından Tahlili*, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Cebeci D (1995) *Manzum İfadelerin Savaşta ve Spordaki Gücü II*, Türk Yurdu Dergisi, 15(96), 22-30.

Çağlayan HS (2003) *Futbol Seyircisinin Sosyo-Ekonomik-Kültürel Yapısının Şiddet Eğilimindeki Rolü (Konyaspor Örneği)*, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.

Çepe K (1992) *Futbol Müsabakalarında Seyircilerin Saldırganlıkları ve Şiddet Sebepleri Üzerine Bazı Araştırmalar*, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Cliford TM (1986) *Psikolojiye Giriş*, Çev: H Arıcı, G Acar, G Urar, Ankara.

Çolakoğlu T (2000) *Sporun Topluma Yaygınlaştırılmasında Medyanın Etkisi (Güreş Örneği)*, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Çon M, Yetim A, Ağaoğlu SA ve Taşmektepligil MY (1997) *Elit Düzeyde Spor Yapanların Spora Yönlendirmelerinde İlk ve Ortaöğretim Kurumlarının Etkisi Üzerine Bir Araştırma*, Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2(1), 41-53.

Doğan İ (1994) *Bir Kültür Olarak Ankara Yüksel Caddesi Gençliği*, Yeni Dünya Dergisi, Eylül, Yıl:1, Sayı:12-26.

Doğan İ (1999) *Türk Futbolunda Potansiyel İstanbul Ruhu ve Şiddet*, Düşünen Siyaset Dergisi, Mart, Sayı:2, 73-85.

Dönmezer (1990) *Sosyoloji*, Beta Basım Yayım, 10.Baskı, İstanbul.

Dönmezer S (1994) *Sosyoloji*, Beta Basım Yayım, İstanbul.

Dunning E, Murpy p and Williams J (1988) *The Roots Of Football Holiganism (An Historical And Sociological Study)*, Routledge & Kegan Paul Ltd, 246-247.

Eğitim-Sen (2001) *Ya Şiddet, Ya Demokrasi*, Eğitimsen Eğitim Dizisi, Sayı:2, Ankara.

Enç M (1990) *Ruh Bilim Terimler Sözlüğü*, Karatepe Yayınları, Ankara.

Epak (1999) *Disiplin Uygulamasında Futbolcu-Hakem İlişkisi*, TFF Yayınları, Sayı:13, İstanbul.

Erkal M (1992) *Sosyolojik Açıdan Spor*, Kutsun Matbaa ve Reklamcılık Merkezi, İstanbul.

Erkal M (1996) *Sosyoloji (Toplumbilimi)*, Der Yayınları, 7. Baskı, İstanbul.

rkal M, Güven Ö ve Ayan D (1998) *Sosyolojik Açıdan Spor*, Der Yayınları, 3.Baskı, İstanbul.

rten Y, Ardalı C (1996) *Saldırganlık, Şiddet ve Terörün Psikososyal Yapıları*, Cogito Dergisi, Sayı:6-7, İstanbul.

anatık (2001) *Holiganizmle Mücadele*, İstanbul.

işek K (2003) *Spor Yönetimi*, YGS Yayınları, İstanbul

işekçioğlu İB (1996) *Konya İlindeki Amatör ve Profesyonel Futbolcuların Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Profillerinin İncelenmesi*, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.

reedman JL, Sears DO and Carismith JM (1993) *Sosyal Psikoloji*, Çev: Ali Dönmez, İrili Matbaası, 3. Baskı, Ankara.

ültekin O, Doğan A, Doğan M ve Eyllen B (2000) *Futbol Sahalarında Şiddet ve Emniyet Önlemlerinin Tutumu Üzerine Bir Araştırma*, 21. Yüzyılda Polisin Eğitimi Sempozyumu, 25-27 Ekim, Ankara.

ümüş A (2000) *Holiganizm Aşılabilir mi?*, <http://www.Radikal.com.tr>.

üngör E (1980) *Türk Kültürü ve Milliyetçilik*, Ötüken Yayınları, 4. Baskı, İstanbul.

ortatçsu N (1998) *Grup içi ve Gruplar arası İlişkiler*, İmge Yayınevi, Ankara.

ürriyet Gazetesi (1996) *Trabzon Ağlıyor*, İstanbul.

ntrodoction Racism and Football Fans (2001) <http://www.sirc.org>.

kizler C (1994) *Spor da Başarının Psikolojisi*, Alfa Basım Yayım, 2. Baskı, İstanbul.

mamoğlu O (1990) *Sporcu ve Seyirci Sağlığı*, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.

kapısız C (2000) *Holiganizm. Dünyanın En Çok İlgi Gören Spor Dalı Futbolu Yüzyıldan Daha Fazla Süredir Tehdit Ediyor*, Detay Dergisi, Galatasaray Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğrenci Uygulama Yayını, İstanbul.

aragözlü C (1994) *Spor Yöneticiliklerinin Yeterlilikleri İstanbul Örneği*, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

- Karagözlü C, Ay SM (1999) *Futbol Seyircisinde Saldırganlık Eğilimleri İstanbul Örneği*, İacettepe Üniversitesi Futbol Bilim ve Teknoloji Dergisi, Yıl:6, Sayı:3, 27-31.
- Karaküçük S, Yenel F (1997) *Türk Sporunun Gelişmesi ve Toplumaya Yaygınlaştırılması* Bakımından Basının Etkinliği, Gazi Üniversitesi BESYO Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 2, Ankara.
- Keten M (1993) *Türkiye 'de Spor*, Polat Ofset, 2. Baskı, İstanbul.
- Kırca A (2000) *Futbol Hayattır*, Can Yayınları, İstanbul.
- Kırcalı H (1986) *13 Ölü-200 Yaralı*, Milliyet Gazetesi, İstanbul.
- King A (1999) *Football Hooliganism and The Practical Paradigm, Sociology Of Sport Journal*.
- Kozanoğlu C (1990) *Bu Maçı Alıcaz*, Kıyı Yayınları, İstanbul.
- Köknel Ö (1996) *Bireysel ve Toplumsal Şiddet*, Altın Kitaplar, İstanbul.
- Kuper S (1996) *Futbol Asla Sadece Futbol Deyildir*, Çev: Sinan Gürtuna, 1. Baskı, Sabah Kitapları, İstanbul.
- Kurtkan A (1976) *Genel Sosyoloji*, Fakülteler Matbaası, İstanbul.
- Küçük V (1997) *Sporda Yönlendirmenin Yeri ve Önemi, Futbol Örneği*, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- Milliyet Gazetesi (1987) *Hooliganlar Hollanda*, İstanbul.
- Milliyet Gazetesi (1989) *İki Çinli Atlet 6 Kişiyi Öldürdü*, İstanbul.
- Milliyet Gazetesi (1992) *Bangladeş'te Facia*, İstanbul.
- Milliyet Gazetesi (1993) *Kocaeli Taraftarı Öldürüldü*, İstanbul.
- Milliyet Gazetesi (2002) *Şiddet*, İstanbul.
- Milliyet Gazetesi (2003) *Hooliganizm*, İstanbul.
- Milliyet Gazetesi (2004) *Tribün Terörü*, İstanbul.
- Mutlu K (1991) *Sporda Anarşi ve Şiddet, Türk Alman Diyaloğunda Spor Ahlakı ve Spor Felsefesine Yeni Yaklaşımlar*, İstanbul.
- Nirun N, Öner A ve Baykurt N (1993) *Liseler İçin Sosyoloji III*, MEB Yayınları, 7. Baskı, İstanbul.

- İrün N (1994) *Sistemik Sosyoloji Yönünden Aile ve Kültür*, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara.
- Öğütölmüş S (1995) *Liselerde Şiddet ve Saldırganlık*, Yayınlanmamış Araştırma Raporu, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara.
- Özbaydar S (1983) *İnsan Davranışlarının Sınırları ve Spor Psikolojisi*, Altın Kitaplar, İstanbul.
- Özkalp E (1994) *Sosyolojiye Giriş*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 7. Baskı, İstanbul.
- Özküçük M (1999) *Sevgili Futbol Sever*, TFF Yayını, Sayı:2, İstanbul.
- Özmen H (2000) *Futbol, Holiganizm ve Medya*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Öztürk F (1998) *Toplumsal Boyutlarıyla Spor*, Bağırhan Yayımevi, Ankara.
- Özçekin FS (2000) *Z Kuşacağı Geliyor*, Capital Dergisi, Kasım.
- Özarslan Z (1990) *Spor Pazarlaması*, Sporun Toplumda Yaygınlaştırılmasında Pazarlama Tekniklerinden Yararlanma, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Pazarlama Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- Özdemir Y, Erol E (2000) *Antrenör Eğitimi ve İlkeleri*, B.G.S.G.M. Spor Eğitim Dairesi Başkanlığı, Ankara.
- Özdemir V (1989) *Teknik Taktik Yönleriyle Futbol ve Tarihi*, İnkılap Kitabevi, İstanbul
- Özdoğan Ö (2000) *Fenerbahçe Futbol Seyircisinin Sosyo-Ekonomik Profili*, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Özdemir M (1985) *Eğitim Sosyolojisi*, Ankara Üniversitesi Yayınları, 4. Baskı, Ankara.
- Özdemir M (1997) *Türk Kişiliği ve Kültür-Kişilik İlişkileri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Özyeki Ş (1997) *Spor Yapan Bireylerin Saldırganlık Düzeylerinin Belirlenmesi*, 1. Uluslararası Spor Psikolojisi Sempozyumu, Bağırhan Yayımevi, Ankara.
- Özyeki Ş (2000) *Spor Psikolojisi, Kavramlar, Kuramlar ve Uygulama*, Eylül Kitap ve Yayımevi, Mersin.
- Özker ve HH, Helvacioğlu E (2000) *Futbolun Sırrı*, Bilim ve Ütopya Dergisi, Sayı:72.

- Tuncel B (2000)** *Futbol ve Holiganizm*, Spor Dergisi, İstanbul Üniversitesi, Yıl:1, Sayı:4.
- Tural S (1992)** *Kültürel Kimlik Üzerine Düşünceler*, 2. Baskı, Ecdad Yayın Pazarlama, Ankara.
- Türkmen HN (1998)** *Çağımızda Bacasız Sanayi:Futbol*, TFF Yayınları, İstanbul.
- Urartu Ü (1994)** *Futbol, Teknik, Taktik, Kondisyon*, İnkılap Kitapevi, İstanbul.
- Ürkmez A (2001)** *Futbolda 700 Yıllık Şiddet*, Sporun Rengi Dergisi, Yıl:1, Sayı:3.
- Yetim A (1999)** *Öğretmenlik Mesleği ve Beden Eğitimi Öğretmeninin Sosyal Görevleri*, Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, Sayı:3.
- Yetim A (2000)** *Sosyoloji ve Spor*, Topkar Matbaacılık, Ankara.
- Yıldız R (1999)** *Eğitim ve Sosyal Değişme-Yürkiye Örneği*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya.
- Yüksel H, Doğan B, Moralı S ve Acar MF (1998)** *Futbolda Şiddetin Toplumbilimsel Boyutları*, Hacettepe Üniversitesi Futbol Bilim ve Teknolojisi Dergisi, Yıl:5, Sayı:1.

9. ÖZGEÇMİŞ

1976 yılında Konya'da doğdu. İlk, orta ve lise tahsilini Konya'da tamamladı. 1998 yılında Selçuk Üniversitesi Karaman Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda lisans öğretimine başladı. 2002 yılında aynı üniversiteden mezun oldu. Aynı yıl Selçuk Üniversitesi Karaman Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda Araştırma görevliliği sınavını kazanarak göreve başladı. 2003 yılında Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Antrenörlük Eğitimi Ana bilim dalında yüksek lisans eğitimine başladı.

Halen Selçuk Üniversitesi Karaman Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda Araştırma görevlisi olarak görev yapmaktadır.

10.TEŞEKKÜR

Tez çalışmamda yardımlarını benden esirgemeyen Yrd.Doç.Dr. Özden TAŞĞIN, Arş.Gör. Murat TEKİN, Arş.Gör. Erkan Faruk ŞİRİN ve Arş. Gör. Ferhat ÜSTÜN'e teşekkür ederim.

11. EKLER

Ek1. Anket Formu

ANKET FORMU

SEVGİLİ KARAMANSPOR TARAFTARLARI

Elinizde bulunan bu anket, yüksek lisans tezi için hazırlanmış olup, vereceğiniz cevaplar sadece araştırma amaçlı kullanılacaktır. İsim yazmayınız. Vereceğiniz samimi cevaplar için şimdiden teşekkür ederim.

Arş. Gör. Mustafa YILDIZ

Lütfen her soru için bir cevap kutusu işaretleyiniz

1. Cinsiyetiniz?

() Erkek () Bayan

2. Yaşınız?

() 15'den küçük () 15-20 () 21-25 () 26-30
() 31-35 () 36-40 () 41 ve üstü

3. Eğitim Durumunuz?

() Herhangi bir okuldan mezun değilim
() İlkokul () Ortaokul () Lise
() Yüksekokul () Üniversite () Lisansüstü

4. Mesleğiniz?

() İşçi () Memur () Esnaf () Emekli
() Öğrenci () Çiftçi () Ev Hanımı
() Diğer(Yazınız)

5. Aylık Geliriniz?

() 250 milyon ve aşağısı () 251-350 () 351-500
() 501-750 () 751-950 () 951 milyon ve üzeri

6. Doğum yeriniz?

() Köy () Kasaba () İlçe () İl
() Büyük Şehir () Yurt Dışı

7. Medeni Haliniz?

() Evli () Bekar () Boşanmış () Ayrı yaşıyor

8. Kaç çocuğunuz var?

() Yok () 1 () 2 () 3 () 4 () 5 ve üzeri

9. İkamet ettiğiniz yer?

() Köy () Kasaba () İlçe () İl
() Büyük şehir () Yurt dışı

10. İkamet ettiğiniz evin tipi?

() Apartman daresi () Müstakil
() Lüks apartman () Villa

11. İkamet ettiğiniz evin mülkiyeti kime ait?

() Kendime () Aileme
() Kira () Diğer(Yazınız)

12. Arabanız var mı?

() Evet () Hayır

13. Ne tür müzikten hoşlanırsınız?

() Hafif Batı Müziği () Türk sanat müziği
() Arabesk () Pop Müzik () Metallica
() Türk Halk Müziği () Rock Müzik
() Diğer.....(Yazınız)

14. Ne tür filminden hoşlanırsınız?

() Savaş Filmleri () Macera Filmleri
() Komedi Filmleri () Çizgi Filmler
() Romantik Filmler () Diğer.....(Yazınız)

15. En sık izlediğiniz televizyon programı nedir?

() Haberler () Diziler () Filmler
() Magazin Programları () Spor Programları
() Diğer(Yazınız)

16. Futboldaki oyun kurallarını ve yapılan yeni değişiklikleri biliyor musunuz?

() Evet () Hayır () Kısmen

17. Sizde takımınıza haksızlık yapıyor mu?

() Evet () Hayır () Kısmen

18. Müsabakalara ne sıklıklarla gidersiniz?

() Kendi sahamızdaki her maça giderim
() Müsait olduğum zaman maçlara giderim
() Bütün deplasman ve kendi sahamızdaki maçlara giderim
() Sadece derby maçlara giderim
() Diğer.....(Yazınız)

19. Günlük yaşantınızdaki tepkiler ile müsabaka sırasındaki tepkileriniz aynı mı?

() Evet () Hayır () Kısmen

20. Amigolar sizi nasıl etkiler?

() Olumlu () Olumsuz () Hiç etkilemezler

21. Amigoların davranışlarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

() Şuursuz hareket ediyorlar
() Olayları ateşliyorlar
() Taşkınlıkları önlüyorlar
() Diğer.....(Yazınız)

22. Taraftarı olduğunuz takımın mağlup olması sizi nasıl etkiler?

() Beni pek etkilemez
() Kavgacı bir yapıya bürünürüm
() İş verimim düşer
() Diğer.....(Yazınız)

23. Hakemlerin taraftarı olduğunuz takımın aleyhine vermiş olduğu bir kararda tavrınız ne olur?

() Bütün kararları saygıyla karşılarım
() Küfredirim
() Hakeme bir şeyler sırlatırım
() Diğer.....(Yazınız)

24. Takımınızın mağlubiyetinden sonra hırsınızı kimden çıkarırsınız?

() Ailemden () Arkadaşımdan
() Hakemlerden () Rakip oyuncularından
() Kendi takımımın sporcu, antrenör ve yöneticilerinden
() Diğer.....(Yazınız)

LÜTFEN ARKA SAYFAYI ÇEVİRİNİZ...

25. Sizce taraftarlar arasındaki şiddet olaylarının en önemli nedeni nedir?

- Taraftarı olunan takımın ligdeki konumuna bağlı beklentilerinin gerçekleşmeme durumu
 Doğal kişilik yapısındaki şiddet eğilimi
 Ekonomik yetersizlik
 Taraftarların yetersiz eğitimleri
 Diğer.....(Yazınız)

26. Müsabaka izlemeye niçin gidersiniz?

- Takımı desteklemek için
 Kavga etmek için
 Deşarj olmak, stres atmak için
 Hakemlere bağırarak için
 Yeni arkadaş ortamı kurmak için
 Diğer.....(Yazınız)

27. Sizce futbol karşılaşmalarından önce seyircileri saldırganlığa yönelten en önemli faktör nedir?

- Medya Kulüp yöneticilerinin açıklamaları
 Geçmiş maçlardaki olaylar
 Rakip futbolcuların tavırları
 Diğer.....(Yazınız)

28. Müsabaka esnasında sizleri saldırganlığa yönelten en önemli faktör nedir?

- Rakip antrenörlerin olumsuz davranışları
 Rakip takımın seyircilerinin olumsuz davranışları
 Rakip takımın oyuncularının olumsuz davranışları
 Kendi oyuncularınızın olumsuz davranışları
 Hakemin yanlış tutum ve davranışları
 Kendi antrenörünüzün olumsuz davranışları

29. Sizce şiddet olaylarına karşı alınabilecek en önemli tedbir ne olmalıdır?

- Medya ve spor yazarları taraftarı olumlu etkilemeli
 Yeterli saha içi ve saha dışı önlemler alınmalı
 Bayan taraftarların sık sık maça gelmeleri teşvik edilmeli
 Taraftarlar futbol oyun kuralları konusunda bilgilendirilmeli
 Diğer.....(Yazınız)

30. Karamanspor'un II. Lige çıkması şehri hangi yönde etkiler ?

- Ekonomik Reklam
 Sporun Yaygınlaşması
 Toplumsal Barış
 Diğer.....(Yazınız)

31. Karaman spor taraftarı olmasaydınız hangi takımı tutardınız?

.....(Yazınız)

32. Sizce Türkiye 1. Futbol liginde seyircisi en fazla şiddet ve taşkınlık yapan ve yapmayan takımlar hangileridir.

Şiddeti yapan (olumsuz)
Şiddeti yapmayan (olumlu)

33. Sizce kitle iletişim araçları (televizyon, gazeteler, dergiler vb.) şiddeti körükliyorlar mı?

- Evet
 Hayır
 Kısmen

34. Yöneticilerin tavırları ve davranışları olayların çıkmasına neden olabilir mi?

- Evet
 Hayır
 Kısmen

35. Sizce cezayı önlemler şiddet olaylarını engeller mi?

- Evet
 Hayır
 Kısmen

36. Seyirci olarak herhangi bir olaya katıldınız mı?

- Katılmadım
 Sözlü olarak protesto ettim
 Fiili olarak katıldım
 Düşündüm ama olaylara katılmadım.
 Diğer

37. Futbol müsabakalarındaki şifreli yayını onaylıyormusunuz.?

- Evet
 Hayır
 Kısmen

38. Futbolcu olsaydınız hangi mevkiide oynamak isterdiniz ?

- Kaleci Defans
 Orta Saha Forvet